

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ

ΕΤΑΙΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

(Άρχετυπον, σύγχρονη απόδοσις, σχόλια)

ΑΘΗΝΑΙ
2011

N.Λ.

**ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ
ΕΤΑΙΡΙΚΟΙ
ΔΙΑΛΟΓΟΙ**

ΑΘΗΝΑΙ 2011

Ἡ παροῦσα ἔκδοσις ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν παρουσίασιν
αὐτῶν τῶν θαυμασίων ἔργων σὲ μία μεγαλυτέρα ομάδα ἀνθρώπων
καὶ ὅχι τὴν «συλλογὴν» εὐσήμεων ἢ χρημάτων.
Συνεπῶς, δὲν αὐτοπροβάλλεται ὡς προϊόν κλοπῆς πνευματικῶν
ἢ ἄλλων «δικαιωμάτων», ἀλλὰ ὡς προϊόν ἀγάπης, κόπου
καὶ κυρίως μελέτης ἀξιολογοτέρων προσπαθειῶν.
Εὐχαριστῶ ὅλους τοὺς φίλους γιὰ τὴν βοήθεια καὶ τὴν συμπαράστασίν τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1** Προλεγόμενα
- 3** Τῇ Παφίῃ τὸ κάτοπτρον
- 7** Γλυκέρα καὶ Θαΐς
- 10** Μύρτιον, Πάμφιλος καὶ Δωρίς
- 13** Μήτηρ καὶ Φίλιννα
- 16** Μέλιττα καὶ Βακχίς
- 20** Κλωνάριον καὶ Λέαίνα
- 24** Κρωβύλη καὶ Κόριννα
- 28** Μήτηρ καὶ Μουσάριον
- 32** Ἀμπελὶς καὶ Χρυσίς
- 35** Δορκάς, Παννυχίς, Φιλόστρατος & Πολέμων
- 39** Χελιδόνιον καὶ Δροσίς
- 43** Τρύφαινα καὶ Χαρμίδης
- 46** Ἰόεσσα, Πυθιάς καὶ Λυσίας
- 51** Λεόντιχος, Χηνίδας καὶ Ὑμνίς
- 57** Δωρίων καὶ Μυρτάλη
- 60** Κοχλὶς καὶ Παρθενίς
- 63** Βιβλιογραφία - Βοηθήματα

Προλεγόμενα

Ξεκινώντας το 2003 την ενασχόλησί μου με τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς, στόχος μου ήταν να παρουσιάσω τα έργα αυτά (Εγώ! Που πριν από λίγα χρόνια δεν ήθελα να ακούσω για αρχαία!) στην αρχή σε μία μικρή ομάδα φίλων και πολύ αργότερα σε όσους αφ' έαυτου θα ενδιαφέρονταν, με άπώτερο σκοπό να δείξω ότι οι πρόγονοί μας και ή σκέψεις τους μόνον απόμακροι δεν είναι. Μετά την παρουσίασι της *Απολογίας Σωκράτους*, του *Κρίτωνος* και του *Συμποσίου*, έργα τα οποία θεωρούνται δύσκολα, με την έννοια του ότι, όπως είχε πει μία φίλη μου, «δεν είναι κάτι που μπορεί να διαβάσει κάποιος στην παραλία για να περάσει ευχάριστα την ώρα του», αποφάσισα να ελαφρύνω λίγο το κλίμα (ή τουλάχιστον έτσι άφησα να εννοηθῇ) ώστε να φανῇ καθαρά πλέον το πόσο κοντά είμαστε εμείς σε αυτούς και εκείνοι σε εμάς. Έτσι λοιπόν, προέκυψαν οι «Εταιρικοί Διάλογοι».

Και ἐνῶ όλα αυτά ξεκίνησαν για τους «άλλους», κατά την πορεία της συγκεκριμένης αποδόσεως ανακάλυψα και ἐγὼ πράγματα τα οποία δεν περίμενα. Ἡ ἐμμονή μου για αὐτολεξεί απόδοσι (μετά από ἀνάγνωσι διαφόρων ἔργων σε «μεταφράσεις» οἱ ὁποῖες δὲν με ἱκανοποιούσαν), συνάντησε ἀρκετὰ ἐμπόδια μιᾶς και δὲν ἐπρόκειτο οὔτε για φιλοσοφία, οὔτε για τραγωδία, οὔτε και για ἐπική ποίησι. Ἐπρόκειτο για ἀνθρώπους τῆς διπλανῆς πόρτας, τῆς γειτονιάς (καὶ ἂς ἐπιμένουν μερικοὶ ὅτι ἀπὸ τότε πού ἤμουν παιδὶ ἀκόμα, εἶχε ἤδη χαθεῖ ἡ γειτονιά), για φίλους, για λόγια τα ὁποῖα σοῦ θυμίζουν τὸν ἑαυτὸν σου σε διάφορες στιγμές, λόγια τα ὁποῖα δὲν σε ἀφήνουν νὰ τὰ πῆς διαφορετικὰ ἀφοῦ στὴν οὐσία θὰ πρέπη νὰ ἀλλάξης τὸν ἴδιον σου τὸν ἑαυτὸν! Εἶχα βρεῖ λοιπὸν αὐτὸ πού ἔψαχνα, ἐδῶ, στὸν ἀμφιλεγόμενο κόσμον τῆς ἐταίρας.

Ἡ πιὸ συγκινητικὴ ὅμως ἐμπειρία ὅλης αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἦταν ἡ ἐπίσκεψίς μου στὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρον τοῦ Κεραμεικοῦ, μία τοποθεσία ἰδιαίτερη πλέον για ἐμένα, διότι ὅλα ὅσα πρόκειται νὰ διαβάσης διαδραματίζονται στὴν εὐρύτερη περιοχή, με ἀποτέλεσμα οἱ ἀράδες αὐτὲς νὰ ἀποκοτῶν συντεταγμένες στὸν χῶρον. Δὲν ἔχω λόγια νὰ σοῦ περιγράψω πόσο ἐνθουσιάστηκα ὅταν οἱ χαρακτήρες τοῦ Λουκιανοῦ περπατοῦσαν μαζί μου στὸ Δίπυλον ἢ ἔψαχναν με ἀγωνία, ὅπως και ἐγὼ, νὰ βροῦν ἀποδείξεις ἀπιστίας ἢ σφοδροῦ ἔρωτος, τὰ ἐρωτικὰ μηνύματα στὰ τεῖχη ἐντὸς και ἐκτὸς τῶν πυλῶν: «Μέλितτα φιλεῖ Ἑρμότιμον, και μικρὸν αὐθις ὑποκάτω, Ὁ ναύκληρος Ἑρμότιμος φιλεῖ Μέλितταν».

Θὰ μοῦ ἔλεγες ἴσως: «Ὠραία ὅλα αὐτά, ἀλλὰ ἔχασες τὸν χρόνο σου για νὰ ἀσχοληθῇς με ἐταῖρες; Τί τὸ ἰδιαίτερο ἔχουν νὰ ποῦν αὐτές; Ἐσὺ μπορεί νὰ ἔχῃς χρόνο για χάσιμο, ἀλλὰ ἐγὼ ἔχω σοβαρότερα πράγματα νὰ κάνω». Διαβάζοντας τὸ κείμενον ἀπλῶς για νὰ κατατοπιστῶ, ἔπιασα πολλὰς φορὲς τὸν ἑαυτὸν μου νὰ σκάῃ χαμόγελα. Ὁχι ὅμως αὐτὰ τὰ συγκαταβατικά, ἀλλὰ ἐκεῖνα πού προκύπτουν ἀβίαστα ἀπὸ τὰ καθημερινὰ «κῦττα νὰ δῆς», «βρὲ τί τραβάει ὁ ἄνθρωπος», «πὲς τα χρυσόστομη». Στὴν πορεία, θαύμασα τὴν ἐξυπνάδα, τὴν ἀποφασιστικότητα, τὴν εἰλικρίνεια, τὴν λογικὴ, τὴν εὐαισθησία, τὴν ἀθωότητα και τόσα ἄλλα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα λείπουν ἀπὸ πολλὰς γυναῖκες σήμερα, οἱ ὁποῖες διατείνονται ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν με τὸ συγκεκριμένο ἐπάγγελμα!

Ἀφῆσέ με λοιπὸν νὰ σε ταξιδέψω στὸν χρόνο, με ὁδηγὸ τὸν Λουκιανό, σε μία γειτονιὰ τῶν Ἀθηνῶν, για νὰ παρακολουθήσης τίς ἐταῖρες στὴν καθημερινότητά τους. Ἡ Κρωβύλη νὰ μαλώνῃ τὴν κόρη τῆς Μουσάριον, ἢ Παννυχίς νὰ εὐρίσκεται σε δίλημμα ἐν μέσω δύο ἐραστῶν, ἢ Μέλितτα νὰ ψάχνῃ μία μάγισσα για νὰ τῆς φέρῃ πίσω τὸν καλὸν τῆς, ἢ

ἀπόμαχη Ἀμπελὶς νὰ ἀφηγεῖται τὶς ἐμπειρίες της καὶ νὰ δίνει συμβουλὲς «πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου» πάνω στὸ πῶς πρέπει νὰ φέρεται μία ἑταίρα. Ἐνα ταξίδι περίεργο, τὸ ὁποῖο ἀναμειγνύει τὸ παρελθὸν μὲ τὸ παρὸν καὶ ἐλπίζει ὅτι θὰ σὲ μαγένη τόσο, ὥστε νὰ θελήσης νὰ τὸ ἐπαναλάβῃς στὸ μέλλον. Καλὴ ἀνάγνωσι.

Ν. Α.

Τῇ Παφίῃ τὸ κάτοπτρον

Ἑταῖρες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκαλοῦντο οἱ γυναῖκες ἐκεῖνες, οἱ ὁποῖες, ἀπηλλαγμένες ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ γάμου, ζοῦσαν ἐλευθέρως ἀπὸ τὸ ἐμπόριο τῶν θελγῆτρων τους. Τὶς συναντᾶμε, ἂν καὶ ὄχι ἀποκλειστικά, στὸ κεντρικὸ τμήμα τῆς πόλεως. Καθὼς εἶναι φυσικό, ἔλκονται περισσότερο ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα: τὴν Ἀθήνα, τὴν Κόρινθο, τὴν Πάφο, τὴν πόλιν τῆς Ρόδου.

Ἡ Κόρινθος ἦταν ἥδη, πρὶν ἀπὸ τοὺς Περσικοὺς Πολέμους, τὸ μεγαλύτερο καὶ πιὸ ὀργανωμένο κέντρο ἱεροδουλικῆς δραστηριότητος στὴν Ἑλλάδα, λόγῳ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης Μελανίδος, στὸν ὁποῖον ὑπηρετοῦσαν πάνω ἀπὸ χίλιες ἱερόδουλες. Ἐκεῖ εἶχε δημιουργηθεῖ ἄρρηκτη σχέσις μεταξὺ θρησκείας καὶ ἐταιρῶν. Ὅμως, δὲν ἦταν ἡ μόνη πόλις. Ὁ Ἑρμὺς τῆς Σικελίας, ἡ Ἀμαθοῦντα τῆς Κύπρου, οἱ Ἐπιζεφύριοι Λοκροὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας ἦταν ἐπίσης παγκόσμια κέντρα ἱεροδουλίας. Μόνον ἡ Σπάρτη δὲν καθιέρωσε τὴν ἴδρυσιν οἰκῶν ἀνοχῆς. Μάλιστα, πολλοὶ ἔλεγαν χαριτολογώντας, ὅτι ἀπὸ τότε ποὺ ἡ Ἀφροδίτη πέρασε τὸν Εὐρώτα, πῆρε στὰ χέρια δόρυ καὶ ἀσπίδα καὶ ξέχασε τὶς ἐρωτικὰς ὑποθέσεις.

Οἱ ναοὶ τῆς Ἀφροδίτης ἦταν συγκροτήματα πολλῶν κτηρίων μέσα στὰ ὁποῖα ἀσκεῖτο ἡ λατρεία τῆς θεᾶς καὶ ἡ ἱερὰ πορνεία. Εἶναι πιθανὸν ὅτι στὸ συγκρότημα ἢ σὲ ἄμεση γειτνίασιν, ὑπῆρχαν καταλύματα γιὰ τοὺς προσκυνητές. Ὁ προσκυνητὴς-πελάτης παρουσιαζόταν στοὺς θεράποντες τῆς θεᾶς οἱ ὁποῖοι τὸν ὀδηγοῦσαν στὸν ναό, γιὰ νὰ ἀφήσῃ τὰ δῶρα του καὶ νὰ θυσιάσῃ σὲ αὐτήν. Ὑστερα περνοῦσε στὸν χῶρο στὸν ὁποῖον κατοικοῦσαν οἱ ἱερόδουλες.

Στοὺς ναοὺς τῆς Πανδήμου Ἀφροδίτης ἡ πορνεία προστατευόταν ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους φορεῖς τοῦ ἄστεως καὶ δὲν ἐνεῖχε τὴν ἔννοια τῆς φθηνῆς, ἀγοραίας ἐκπορνεύσεως. Ἡ ἐρωτικὴ πρᾶξις στὸ πλαίσιο τοῦ ναοῦ ἐθεωρεῖτο καθαρὰ ὡς ἱερὰ τελετουργικὴ πρᾶξις ἐνώσεως μὲ τὴν θεὰ καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο, στὸν ἐλληνικὸ πολιτισμό, ἡ ἱεροδουλία ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ σεβαστοὺς καὶ παραδοσιακοὺς θεσμούς.

Σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἱερότητά του, τὸ λειτούργημα τῆς ἐταίρας εἶχε καὶ κοινωνικὰς προεκτάσεις. Οἱ ἱερόδουλες τῶν ναῶν τῆς Ἀφροδίτης ἀπάρτιζαν τὰ πρῶτα στὴν ἱστορία ὀργανωμένα σωματεῖα κατὰ πόλιν καὶ γεωγραφικὴ περιοχὴ, τὰ ὁποῖα ἀσκοῦσαν ἰσχυρὴ ἐπιρροὴ στὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ζωὴ. Στὶς δύσκολες καταστάσεις ποὺ ἀντιμετώπιζε ἡ πολιτεία, οἱ ἱερόδουλες προσεύχονταν συλλογικὰ γιὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν ὅλων. Ἐπὶ παραδείγματι, ὅταν οἱ Πέρσες τοῦ Ξέρξου κατέβαιναν γιὰ νὰ ὑποδουλώσουν τὴν Ἑλλάδα, οἱ ἱερόδουλες τῆς Κορίνθου συγκεντρώθηκαν στὴν κορυφὴ τοῦ Ἀκροκορίνθου καὶ προσευχήθηκαν. Μετὰ τὴν ἀποτυχία τοῦ Ξέρξου, ὁ Σιμωνίδης ἐμπνεύστηκε ἓνα ὠραῖο ἐπίγραμμα ἀφιερωμένο σὲ αὐτὰς καὶ τὴν Ἀφροδίτη, ἡ ὁποία εἰσάκουσε τὶς προσευχὰς τους. Τὸ ἐπίγραμμα ἐχαράχθη σὲ πῖνακα ὁ ὁποῖος ἐτοποθετήθη στὸν ναό τῆς θεᾶς.

Μαζὶ μὲ τὶς ἀνεξάρτητες ἐταῖρες, οἱ ἱερόδουλες ἀποτελοῦσαν τὴν πιὸ ὑψηλὴ τάξιν, ἓνα εἶδος ἐταιρικῆς «ἀφρόκρεμας». Ἀνεξαρτήτως ἐὰν μεταγενέστεροι κωμωδιογράφοι καὶ ἐπιγραμματοποιοὶ διεκωμώδησαν καὶ διέσυραν τὴν ὑπόληψίν τους, προσέφεραν ὑψηλὸ λειτούργημα ἔναντι τῶν πολιτῶν, τῶν ξένων καὶ τῆς θεᾶς, μὲ τὸ ἀζημίωτο βεβαίως. Ἡ Κόρινθος γιὰ παράδειγμα, δὲν ἦταν γιὰ ὅλα τὰ «βαλάντια», ἐξ οὗ καὶ τὸ «οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς». Ἡ ἄσκησις τῆς ἱερᾶς πορνείας κόστιζε πανάκριβα σὲ

ὅποιον ἐπιθυμοῦσε νὰ «ένωθῃ» μὲ τὴν Ἀφροδίτη καὶ νὰ «θύσῃ» στὴν κλίνη τοῦ Ἑρωτος, ὅπως στὴν περίπτωσι τῆς ἐταίρας Μέγαρας, ἡ ὁποία ἄφησε στὸν ζάπλουτο Θεαγένῃ «μία χλαμύδα καὶ τὴν ἀσπίδα του». Βέβαια, δὲν ἀποσκοποῦσαν ὅλες οἱ ἐταῖρες μόνον στὰ πλούτη ἀλλὰ καὶ στὴν δόξα. Χαρακτηριστικὸν τὸ παράδειγμα τῆς ἐταίρας Ἀρχίππης ἡ ὁποία ἐγκατέλειπε τὸν νεαρὸν ἐραστὴν τῆς καὶ προσεκολλήθη στὸν Σοφοκλῇ, ὁ ὁποῖος ἐκείνην τὴν ἐποχὴ ἦταν ὀγδόντα ἐτῶν. Ὅταν οἱ φίλοι τοῦ ἐγκαταλειφθέντος νεαροῦ, τὸν ἐρωτοῦσαν τί ἀπέγινε ἡ ἐρωμένη του, ἐκεῖνος μὲ πικρία ἀπαντοῦσε: «Ὡσπερ αἱ γλαῦκες ἐπὶ τάφον κάθεται» (πάνω σὲ τάφο κάθεται, ὅπως οἱ κουκουβάγιες).

Δὲν εἶχαν ὅμως ὅλες οἱ ἐταῖρες μισθὸ καὶ κέρδη. Ἀμείβονταν ἀνάλογα μὲ τὴν ποιότητα τοῦ οἴκου στὸν ὁποῖον ἐργάζονταν, τὴν ὁμορφιά τους, τὴν ἱκανότητά τους καὶ ἀκόμη ἀνάλογα μὲ τὴν μόρφωσι καὶ τοὺς τρόπους εὐγενείας τοὺς ὁποίους διέθεταν. Στὴν μόρφωσι συγκαταλεγόταν ἡ γνῶσις τοῦ χοροῦ, τῆς μουσικῆς, τοῦ συνδιαλέγεσθαι.

Στοὺς οἴκους ἀνοχῆς τὸ κέρδος κατὰ πελάτη λεγόταν «ἐλλιμένιον» καὶ ἦταν κατάλοιπο τῶν κερδῶν ποὺ ἀπολάμβαναν οἱ ἐταῖρες στὰ λιμάνια, ὅταν ἔφταναν πλοῖα μὲ ναυτικούς ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον. Τὸ «ἐλλιμένιον» τῶν οἴκων δινόταν προκαταβολικὰ στὸν προστάτη καὶ ἐπέφερε μικρὸ κέρδος στὴν «ἐργαζομένην». Ὑπῆρχε καὶ ἡ δυνατότης ἐξαγορᾶς μιᾶς ἐταίρας γιὰ κάποια χρονικὴ περίοδο, ἡ ὁποία μπορούσε νὰ φτάσῃ καὶ τὶς μερικὲς ἐβδομάδες, μὲ μεγάλο κόστος. Συνηθισμένο ἐπίσης ἦταν, πελάτες οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσαν κοινὴ ὁμάδα, ὅπως οἱ στρατιῶτες ἢ οἱ ὀπαδοὶ κάποιας πολιτικῆς φατρίας, νὰ «ἐνοικιάζουν» γυναῖκες ἀπὸ οἴκους ἀνοχῆς μὲ συμβόλαιο, μὲ κερδισμένο καὶ πάλι τὸν προστάτη.

Ἀντιθέτως, οἱ ἀκριβὲς καὶ ἀριστοκρατικὲς ἐταῖρες, οἱ ὁποῖες ἐδέχοντο πελάτες στὶς οἰκίαις τους, ἀπαιτοῦσαν νὰ λαμβάνουν μαζί μὲ τὴν προκαθορισμένη ἀμοιβή τους καὶ δῶρα, ὅπως κοσμήματα, ἀρώματα, μέχρι καὶ μικρὲς περιουσίες, γι' αὐτό, ὅπως λέει ὁ Στράβων, ὑπῆρξαν αἰτία πτωχεύσεως πολλῶν ἀμοίρων ναυτικῶν. Ἐπίσης ζητοῦσαν δούλους καὶ ἐπίπλωσι γιὰ τοὺς ἐργασιακοὺς τοὺς χώρους. Ἡ Φρύνη πῆρε δῶρο ἀπὸ τὸν Πραξιτέλη, τὸ περίφημο ἀριστούργημά του, τὸν Ἑρωτα. Δὲν εἶναι ἐπομένως ἀξιοπερίεργο τὸ γεγονὸς ὅτι πολλὲς χαρισματικὲς ἐταῖρες ἀποταμίευαν πρωτοφανῆ ποσὰ καὶ ἔκαναν καὶ μικρὲς χορηγίες στοὺς δήμους τους. Σήμερα, ἀνακαλύπτουμε βωμοὺς καὶ μεγαλειώδη μνημεῖα ἀφιερωμένα ἀπὸ ἐταῖρες στὴν πολιτεία. Ἡ Φρύνη εἶχε τόσον πλοῦτο ὥστε προσεφέρθη νὰ ἀναγείρῃ τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν, τὰ ὁποῖα εἶχαν γκρεμιστεῖ ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον, ἐὰν οἱ Θηβαῖοι ἐδέχοντο νὰ γράψουν: «Ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ Φρύνη ἡ ἐταῖρα». Ἡ Λάμια μὲ δικά της ἑξοδα, ἱδρυσεν τὴν Σικυῶνα τὴν πρώτη πινακοθήκη τοῦ κόσμου (Ποικίλη Στοά). Αὐτὲς οἱ ἐταῖρες διῆγαν βίον πολυτελῆ καὶ ἐπηρέαζαν τοὺς πελάτες τους στὶς ἐπαγγελματικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀποφάσεις τους.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐπιτυχία τῶν ἐταιρῶν, ἦταν καρπὸς πολυχρονίου ἐκπαιδεύσεως στὰ μυστικά τοῦ ἔρωτος. Οἱ ἐταῖρες οἱ ὁποῖες δὲν βασίστηκαν ἀπλὰ στὰ ἐξωτερικά τους χαρίσματα ἀλλὰ καλλιέργησαν τὴν μόρφωσί τους παρακολουθώντας τὶς διδασκαλίας τῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς, ἀπέκτησαν φήμη, πλούτη καὶ τὴν ἀποδοχή τους ἀπὸ κοινωνικοὺς κύκλους, ὅπως ἡ Λαΐς, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν Εὐριπίδην σὰν ξεχωριστὴ χειρίστρια τῆς διαλεκτικῆς καὶ ἰσότιμη μὲ τοὺς φιλοσοφοῦντες ἄνδρες. Οἱ ἐταῖρες αὐτές, σύχναζαν στὶς ἀκαδημίες καὶ στὶς φιλοσοφικὲς σχολές, συμμετεῖχαν σὲ συμπόσια καὶ συζητήσεις σημαντικῶν φιλοσόφων, ῥητόρων καὶ πολιτικῶν. Συγχρόνως ἦταν ἄριστες μουσικοί, ἔπαιζαν ἄρπα, αὐλὸν καὶ κιθάρα. Ἡ ἐταῖρα Γνάθαινα συνέγραψε τὸν «Νόμον Συσσιτικόν»,

έναν ύμνον αφιερωμένο στην επιτυχημένη έρωτική συνεύρεσιν, ή έταίρα Φίντυς συνέγραψε τὸ «Περὶ γυναικὸς σωφροσύνης», στὸ ὁποῖο ἀνέλυε τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ή γυναικα ὀφείλει νὰ εἶναι ἀγνή, ἐνῶ γιὰ τὴν Ἀσπασία, λέγεται ὅτι συνεργαζόταν μὲ τὸν Περικλῆ στὴν συγγραφή τῶν λόγων του. Μάλιστα, ὁ κωμικὸς ποιητὴς Εὐπολὶς τὴν ἀποκαλοῦσε «Ἑλένη» τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου.

Ὁλόκληρη αὐτὴ ή τάξις τῶν γυναικῶν ἐπέδρασε ὄχι μόνον ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας, ἀλλὰ καὶ τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ βίου. Πολλὲς ἀπὸ τίς ἑταῖρες χρησιμοποιοῦντο ὡς προπλάσματα τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης. Ὅπως ἀναφέρει ὁ Ρωμαῖος συγγραφεὺς Αἰλιανός, οἱ κάτοικοι τῶν Δελφῶν ἦταν ὑπερήφανοι διότι ἀπέκτησαν τὸ χρυσοῦν ἄγαλμα τοῦ Πραξιτέλους, τὸ ἐπιδεικνύον θριαμβευτικῶς τὴν ὡραία μορφή τῆς Φρύνης καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἐτοποθετήθη στὸν ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐθεωρεῖτο τὸ ὡραιότερον στολίδι του. Ἡ ἑταίρα Ῥοδώπις εἶναι ή ήρωίδα τῆς ἱστορίας, τὴν παραλλαγή τῆς ὁποίας γνωρίζουμε σήμερα ὡς τὸ παραμῦθι τῆς «Σταχτοπούτας». Ὅπως χαρακτηριστικὰ σχολιάζει ὁ αἰγυπτιολόγος φιλόλογος Ἑβερς, «ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν οἱ ἑταῖρες, ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς θὰ ἦταν γιὰ ἐμᾶς ἱστορικὸς καὶ φιλοσοφικὸς γρίφος. Διότι, ὅσο μελετοῦμε τὸν πολιτισμὸν τοῦτον καὶ ἐξετάζουμε τὰ ἔξοχα πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ του προτερήματα, τόσο ἀπαντᾷμε τὴν ἄμεση καὶ μεγάλη ἐπίδρασι τῆς γυναικός».

Ἡ δημιουργία ἐντυπώσεων ἦταν πρῶτιστο καθήκον αὐτῶν τῶν γυναικῶν οἱ ὁποῖες φρόντιζαν ἐντέχνως νὰ παρουσιάζονται προκλητικὲς, ήμίγυμνες ή ἀκόμα καὶ γυμνές. Χαρακτηριστικὸν τὸ παράδειγμα τῆς Φρύνης ή ὁποία ὀδηγημένη στὸ δικαστήριον γιὰ ἀσέβεια, δὲν δίστασε νὰ γυμνωθῇ μπροστὰ στὰ ἔκπληκτα μάτια τῶν δικαστῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀπαλλαχθῇ. Τὰ ἐνδύματα τῶν ἑταιρῶν ὀνομάζονταν «ἄνθινα» καὶ χαρακτηρίζονταν ἀπὸ τὴν ὑπερβολή τῆς συνθέσεως καὶ τῶν χρωμάτων. Τὰ «ταραντινίδια» ἐνδύματα ἦταν διαφανῆ, χωρὶς κουμπιὰ καὶ ἄφηναν ἀκάλυπτα ἐπίμαχα σημεῖα τονίζοντας τίς γραμμὲς τοῦ σώματος. Ἔτσι οἱ ἑταῖρες, μὲ τὸ ἔντονο βάψιμό τους καὶ τὴν ἔκθεσι τῶν σωματικῶν τους προσόντων ἔδιναν μία ἐξωτικὴ νότα στὸ πέρασμά τους καὶ πολλὰς ἔμειναν στὴν ἱστορία ὡς οἱ πιὸ ἐλκυστικὲς γυναῖκες.

Ἐξερχόμενες λοιπὸν οἱ ἑταῖρες ἀπὸ τοὺς οἴκους τους, ἐπεδεικνύοντο ἐλευθέρως στὶς πολυσύχναστες ὁδοὺς, στὰ θέατρα καὶ στὴν ἀγορά. Ἄν καὶ ἔχη ὑποστηριχθεῖ ὅτι ὁ ἀθηναϊκὸς νόμος ἐπέβαλε σὲ αὐτὲς ἰδιαίτερον ἔνδυμα, δὲν εἶναι ἀληθές, διότι οἱ ἐντυπωσιακὲς «φενάκες» (περοῦκες), τὰ χρωματιστὰ ἐνδύματα μὲ τοὺς ἔντονους συνδυασμούς, τὰ λαμπερὰ κοσμήματα, τὰ καλλυντικὰ καὶ οἱ βαφές, τίς ἔκαναν εὐκόλα ἀναγνωρίσιμες. Ἐπὶ πλέον φοροῦσαν ὑποδήματα τῶν ὁποίων τὰ καρφιὰ ἀποτύπωναν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σύντομη πρόσκλησι ὅπως: «Ἀκολούθει».

Ὅμως ὅλες οἱ ἑταῖρες εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἓνα κοινὸ πεπρωμένο, τὸ γῆρας, πὺ τίς ἔβγαζε ἐκτὸς συναγωνισμοῦ. Σπάνια οἱ γηρασμένες ἑταῖρες, παρ' ὅλα τὰ πλούτη καὶ τίς πολυτέλειές τους, κατάφερναν νὰ πεθάνουν στὴν σιγουριά τῶν χρημάτων. Πωλοῦσαν, λόγῳ φθορᾶς τοῦ κάλλους τους, τίς ἐφήμερες περιουσίες τους καὶ ξεχνιοῦνταν ἀπὸ ἐραστές καὶ θαυμαστές, πτωχὲς καὶ ἄσημες. Ὅπως ή κλεψύδρα ὀρίζει τὸν χρόνον καὶ κάποτε ὀλοκληρώνει τὴν πτῶσι τῆς ἄμμου της, ἔτσι καὶ οἱ φθαρμένες καὶ ήλικιωμένες ἑταῖρες τερμάτιζαν τὴν σταδιοδρομία τους ἀμέσως μετὰ τὸ ξέφτισμα τῆς ὁμορφιάς τους. Γι' αὐτὸ ὁ ποιητὴς Εὐβουλος μὲ ἐπιτυχία ἀποκαλεῖ «κλεψύδρες» τίς ἑταῖρες οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ ἐκμεταλλεύονται τὴν ὁμορφιά τους καὶ τὰ νιάτα τους ὅσο αὐτὰ διαρκοῦν στὸν χρόνον...

έταιρα: Κυριολεκτικῶς, ἡ σύντροφος. Θηλυκὸ τοῦ ἑταῖρος (τὸ ὁποῖον προέρχεται ἀπὸ τὸ ἔτης= οἰκεῖος)

χαμαιτύπη: Ἀσήμαντη γυναῖκα-πόρνη.

πανδοσία: Ἡ εἰς πάντας διδομένη.

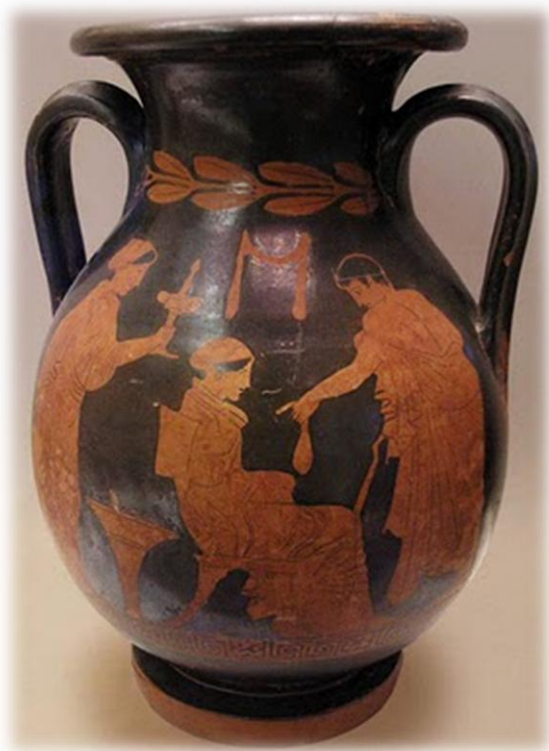
χαλίμα: Ἡ χαλιμᾶς, γυνὴ μεθύουσα. Ἀπὸ τὸ ῥῆμα χαλάω= χαλαρώνω, λύω (πρβλ. «χαλαρὰ ἦθη»)

στεγίτης: Ἡ πόρνη. Πρβλ. τὸ σημερινὸ «σπιτωμένη».

περίπολις: Ἡ περὶ τὰς ὁδοὺς πλανωμένη, ἡ κοινὴ πόρνη, τοῦ δρόμου.

πόρνη: Ἀπὸ τὸ ῥῆμα πέρνημι= πωλῶ. Λέγεται καὶ πορνεύτρια.

ιερόδουλος: Κυριολεκτικῶς σημαίνει δοῦλος ἱεροῦ, ναοῦ. Ὁ ὅρος καθιερώθη ἐπὶ τῶν δημοσίων ἑταιρῶν στὸν ναὸ τῆς Ἀφροδίτης στὴν Κόρινθο.

ΓΛΥΚΕΡΑ ΚΑΙ ΘΑΙΣ

{ΓΛΥΚΕΡΑ} Τὸν στρατιώτην, Θαΐ, τὸν Ἀκαρνᾶνα, ὃς πάλαι μὲν Ἀβρότονον εἶχε, μετὰ ταῦτα δὲ ἠράσθη ἐμοῦ, τὸν εὐπάρυφον λέγω, τὸν ἐν τῇ χλαμύδι, οἶσθα αὐτόν, ἢ ἐπιλέλῃσαι τὸν ἄνθρωπον;

Τὸν στρατιώτη Θαΐ¹, τὸν Ἀκαρνᾶνα, ὁ ὅποιος παλαιότερα εἶχε τὴν Ἀβρότονον, ἐνῶ ἔπειτα ἀγάπησε ἐμένα, γιὰ τὸν λαμπροστολισμένο λέω, αὐτόν με τὴν χλαμύδα, τὸν γνωρίζεις ἢ τὸν ἔχεις ξεχάσει τὸν ἄνθρωπο;

{ΘΑΙΣ} Οὐκ, ἀλλὰ οἶδα, ὦ Γλυκέριον, καὶ συνέπιε μεθ' ἡμῶν πέρυσιν ἐν τοῖς Ἀλώοις. τί δὲ τοῦτο; ἐφικεῖς γάρ τι περὶ αὐτοῦ διηγεῖσθαι.

Ὅχι, τὸν γνωρίζω, Γλυκέριον², ἔπινε καὶ ὅλας μαζί μας πέρυσι στὰ Ἀλῶα³. Γιατί αὐτό; Φαίνεται ὅτι κάτι θές νὰ πῆς γι' αὐτόν.

{ΓΛΥΚΕΡΑ} Γοργόνα αὐτόν ἢ παμπόνηρος, φίλη δοκοῦσα εἶναι, ἀπέσπασεν ἀπ' ἐμοῦ ὑπαγαγοῦσα.

Αὐτόν, ἢ Γοργόνα ἢ παμπόνηρος, παριστάνοντας τὴν φίλη, μοῦ τὸν ἄρπαξε ἀποπλανώντας τον.

{ΘΑΙΣ} Καὶ νῦν σοὶ μὲν ἐκεῖνος οὐ πρόσσεισι, Γοργόναν δὲ ἐταίραν πεποιήται;

Καὶ τώρα ἐκεῖνος δὲν ἔρχεται σὲ ἐσένα ἀλλὰ ἔχει κάνει ἐταίρα του τὴν Γοργόνα;

{ΓΛΥΚΕΡΑ} Ναί, ὦ Θαΐ, καὶ τὸ πράγμα οὐ μετρίως μου ἤψατο.

¹ Ἐγεννήθη στὴν Ἀθήνα. Σύμφωνα μὲ τὸν Κλείταρχο, τὸν Πλούταρχο καὶ τὸν Διόδωρο τὸν Σικελιώτη, ὑπῆρξε ἡ αἰτία τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν ἀνακτόρων τῆς Περσεπόλεως. Ὁ Πλούταρχος στὸ ἔργο του «Βίος Ἀλεξάνδρου» (38,1,1) γράφει: «Ὁ Ἀλέξανδρος ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ κινηθῇ κατὰ τοῦ Δαρείου, ἔτυχε νὰ παραδοθῇ μαζί μὲ τὶς ἐταῖρες του σὲ διασκέδασι καὶ μέθη. Μεταξύ τους ἦταν καὶ ἡ ἐρωμένη τοῦ Πτολεμαίου Θαΐς, ἡ ὁποία εἶπε ὅτι γιὰ ὅσα ὑπέφερε πλανωμένη στὴν Ἀσία ἀποζημιώθηκε αὐτὴν τὴν ἡμέρα, διασκεδάζοντας στὰ ἀνάκτορα τῆς Περσίας. Ἀλλὰ θὰ εὐχαριστεῖτο ἀκόμη περισσότερο ἐὰν ἐν μέσῳ τῆς διασκεδάσεως πυρπολοῦσε τὸν οἶκο τοῦ Ξέρξου, αὐτοῦ ποῦ κατέκαψε τὴν Ἀθήνα, ἀνάπτοντας ἡ ἴδια τὴν φωτιά ὑπὸ τὸ βλέμμα τοῦ βασιλέως, γιὰ νὰ διαδοθῇ στοὺς ἀνθρώπους ὅτι οἱ ἐταῖρες τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκδικήθηκαν περισσότερο τοῦς Πέρσες, παρὰ οἱ ναύαρχοι καὶ οἱ στρατηγοί». Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου παντρεύτηκε τὸν βασιλέα, πλέον, τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖο.

² Ἐγεννήθη στὴν Σικυῶνα. Γνωστὴ γιὰ τὰ σφοδρότατα ἐρωτικά πάθη τὰ ὁποῖα δημιούργησε. Ὁ Ἀρπαλος, φίλος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ διοικητῆς τῆς Βαβυλῶνος, κατασπατάλησε γιὰ χάριν τῆς τὰ χρήματα τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὅταν τοῦ ζητήθηκε νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος, τὸ ἀρνήθηκε, ἀφοῦ ἡ Γλυκέρα δὲν θὰ στεφόταν βασίλισσα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρπάλου ἐπέστρεψε στὴν Ἀθήνα, ὅπου συνεδέθη ἐρωτικῶς μὲ τὸν ποιητὴ Μένανδρο πρὸς τὸν ὁποῖον ὑπῆρξε τόσο πιστὴ ὥστε ἔλεγε ὅτι προτιμοῦσε νὰ εἶναι βασίλισσα τοῦ Μενάνδρου παρὰ τῆς Ταρσοῦ. Ὁ Μένανδρος σὲ ἐπιστολὴ του σχετικὰ μὲ τὴν Αἴγυπτο τῆς ἔγραφε: «Ἡ Αἴγυπτος χωρὶς ἐσένα, εἶναι πολυάνθρωπος ἐρημία».

³ Ἑορτὴ τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος τῆς Ἀλωαῖης ἢ Ἀλωάδος, θεότητος τῶν καρπῶν τῆς γῆς, τοῦ Διονύσου, θεοῦ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ καλουμένου Φυταλμίου. Ἦταν ἑορτὴ ἀγροτική, τὴν ὁποίαν ἐόρταζαν γύρω ἀπὸ τὰ ἀλώνια, συγχρόνως σὲ ὅλους τοὺς δήμους τῆς Ἀττικῆς καὶ στὴν ὁποίαν ὁ Ποσειδῶν ἐλατρεύετο ὡς θεὸς τοῦ ὕγρου στοιχείου τῆς φύσεως, ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ υπάρξῃ βλάστησις. Ἐτελεῖτο κατ' ἔτος, κατὰ τὴν συγκομιδὴ τῶν καρπῶν, κατὰ τὸν τρύγο καὶ ὅταν ἄνοιγαν τὰ νέα κρασιά. Δὲν γνωρίζουμε καμμία λεπτομέρεια γιὰ τὶς τοπικὲς ἐορτὲς τῶν διαφόρων δήμων. Ἡ κυριώτερα ἑορτὴ διαρκοῦσε πολλὰς ἡμέρες, διότι ἄρχιζε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ὁλοκληρωνόταν στὴν Ἐλευσίνα.

Ναί, Θαΐ, καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν μὲ πείραξε λίγο.

{ΘΑΙΣ} Πονηρὸν μὲν, ὦ Γλυκέριον, οὐκ ἀδόκητον δέ, ἀλλ' εἰωθὸς γίγνεσθαι ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐταίρων. οὐκ οὐτε ἀνιᾶσθαι ἄγαν οὐτε μέμφεσθαι τῇ Γοργόνῃ· οὐδὲ γὰρ σὲ Ἀβρότονον ἐπ' αὐτῷ πρότερον ἐμέμψατο, καίτοι φίλοι ἦτε. ἀτὰρ ἐκεῖνο θαυμάζω, τί καὶ ἐπήνεσεν αὐτῆς ὁ στρατιώτης οὗτος, ἐκτὸς εἰ μὴ παντάπασι τυφλὸς ἐστίν, ὃς οὐχ ὥράκει τὰς μὲν τρίχας αὐτὴν ἀραιὰς ἔχουσιν καὶ ἐπὶ πολὺ τοῦ μετώπου ἀπηγμένας· τὰ χεῖλη δὲ πελιδνὰ καὶ τράχηλος λεπτὸς καὶ ἐπίσημοι ἐν αὐτῷ αἱ φλέβες καὶ ῥίς μακρά. ἐν μόνον, εὐμήκης ἐστὶ καὶ ὀρθὴ καὶ μειδιᾷ πάννυ ἐπαγωγόν.

Κακὸ μὲν Γλυκέριον, ὅχι ὅμως ἀπροσδόκητο, ἀλλὰ συνηθίζεται νὰ γίνεται ἀπὸ ἐμᾶς τὶς ἐταῖρες. Ἄρα, οὐτε πρέπει νὰ στενοχωρεῖσαι πολὺ, οὐτε νὰ μέμφῃσαι τὴν Γοργόνα. Διότι οὐτε ἐσένα σὲ κατηγορήσε παλαιότερα γιὰ τὸ ἴδιο ἢ Ἀβρότονον, ἂν καὶ ἤσασταν φίλες. Ἀλλὰ μὲ ἐκεῖνο ἀπορῶ, τί τῆς ἐπαίνεσε αὐτὸς ὁ στρατιώτης, ἐκτὸς καὶ ἂν εἶναι ἐντελῶς τυφλός, ὁ ὁποῖος δὲν εἶδε ὅτι ἔχει ἀραιὰ μαλλιά καὶ κατὰ πολὺ τραβηγμένα στὸ μέτωπο. Τὰ χεῖλη ὠχρά, ὁ λαιμὸς λεπτός, στὸν ὁποῖον [εἶναι] ἐμφανεῖς οἱ φλέβες καὶ μύτη μακρά. Ἕνα μόνον [καλὸν ἔχει], εἶναι ὑψηλὴ μὲ ἴσιο κορμὶ καὶ γελᾷ πολὺ σαγηνευτικά.

{ΓΛΥΚΕΡΑ} Οἶει γάρ, ὦ Θαΐ, τῷ κάλλει ἠρᾶσθαι τὸν Ἀκαρνᾶνα; οὐκ οἶσθα ὡς φαρμακὶς ἢ Χρυσάριον ἐστὶν ἡ μήτηρ αὐτῆς, Θεσσαλὰς τινὰς ὥδ' ἐπισταμένη καὶ τὴν σελήνην κατάγουσα; φασὶ δὲ αὐτὴν καὶ πέτεσθαι τῆς νυκτός· ἐκεῖνη ἐξέμηνε τὸν ἄνθρωπον πιεῖν τῶν φαρμάκων ἐγχεάσα, καὶ νῦν τρυγῶσιν αὐτόν.

Μὰ νομίζεις Θαΐ, ὅτι τὸ κάλλος ἀγάπησε ὁ Ἀκαρνάν; Δὲν ξέρεις ὅτι ἡ μάγισσα Χρυσάριον εἶναι μητέρα τῆς [καὶ] γνωρίζοντας καλῶς κάποιες θεσσαλικὲς ὥδ' ἐκατέβαζε καὶ τὴν σελήνη⁴; Λένε ὅτι αὐτὴ πετάει καὶ ὅλας τὴν νύκτα⁵. Ἐκεῖνη τρέλλανε τὸν ἄνθρωπο δίνοντάς του νὰ πιῇ ἀπὸ τὰ ἐρωτικὰ φίλτρα καὶ τώρα τὸν τρυγοῦν⁶.

⁴ Οἱ μάγισσες τῆς Θεσσαλίας, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἦταν τόσο ἰσχυρὲς ὥστε «κατέβαζαν τὸ φεγγάρι ἀπὸ τὸν οὐρανὸν» γιὰ νὰ τὶς βοηθήσῃ στὶς μαγικὲς τελετουργίες τους. Τὸ φεγγάρι παίζει σπουδαῖο ρόλο στὴν μαγικὴ πρακτικὴ. Ἡ Σελήνη ἀντιπροσωπεύει τὴν σκοτεινὴ πλευρὰ τῆς φύσεως, τὴν πνευματικὴ ὄψιν τοῦ φωτός μέσα στὸ σκοτάδι, τὴν ἐσωτερικὴ γνῶσι, τὸ παράλογο, τὸ διαισθητικὸ καὶ ὑποκειμενικόν. Ἐκεῖνη ἐλέγχει παλίρροιες, βροχές, ὕδατα, πλημμύρες καὶ ἐποχές καὶ ὡς ἐκ τούτου τὴν διάρκειά τῆς ζωῆς. Ὅλες οἱ σεληνιακὲς θεὲς ἐλέγχουν τὸ πεπρωμένο καὶ ὑφαίνουν τὴν μοῖρα, γι' αὐτὸ μερικὲς φορὲς ἀπεικονίζονται σὰν ἀράχνες στὸ κέντρο τοῦ ἴσου τους. Τὸ κριτήριο γιὰ τὴν ἄξια μάγισσα εἶναι ἐὰν μπορῇ «νὰ κατεβάσῃ τὸ φεγγάρι». Ὅταν πρόκειται νὰ ἐκτελέσῃ σπουδαῖα τελετουργήματα στρέφεται πρὸς αὐτό, τὸ ἐρωτᾷ καὶ τὸ ἐπιτάσσει νὰ ἀποκριθῇ. Ἄν δὲν τῆς ἀπαντήσῃ τὸ κατεβάζει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ διὰ τῆς βίας, ἐπιβαίνει σὲ αὐτό, τὸ ποδοπατᾷ καὶ τὸ βασανίζει μέχρι ὅτου τῆς πῇ ὅλα ὅσα θέλει νὰ μάθῃ. Γιὰ νὰ τὸ αἰχμαλωτίσῃ φτιάχνει μία πίτα καὶ ἐκεῖνο κατεβαίνοντας γιὰ νὰ φάῃ συλλαμβάνεται καὶ τίθεται ὑπὸ τὴν ἐξουσία τῆς. Στὸ ἔργο τοῦ Ἀριστοφάνους «Νεφέλες» (στ. 749) διακωμωδεῖται τὸ γεγονός ὅτι ἓνα πρόσωπο κατέλγε στὸ νὰ ἀγοράσῃ τὶς ὑπηρεσίες μιᾶς μάγισσας ἀπὸ τὴν Θεσσαλία προκειμένου αὐτὴ νὰ κατεβάσῃ τὸ φεγγάρι, ὥστε αὐτὸ νὰ μὴν ἐμφανιστῇ στὸν βραδινὸ οὐρανὸ καὶ ἔτσι νὰ ἐκμεταλλεῖται αὐτὴν τὴν κατάστασιν γιὰ νὰ ἐπιλύσῃ σοβαρότερα θέματα, ὅπως τὴν ἀποφυγὴ πληρωμῆς κάποιου χρέους. Οἱ φαρμακίδες ἐδῶ ἐμφανίζονται ὡς μέλη μιᾶς ἀναγνωρισμένης ομάδος γυναικῶν οἱ ὁποῖες ἔχουν εἰδικευτῇ στὴν παροχὴ μαγικῶν ὑπηρεσιῶν, πέραν τῆς χρήσεως βοτάνων. Δὲν γνωρίζουμε τὸν λόγο γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ Θεσσαλία εἶχε τόσο μεγάλη φήμη σχετικὰ μὲ τὴν μαγεία, παρ' ὅλο ποὺ οἱ μελετητὲς ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ φήμη τῆς βασιζόταν στὸ γεγονός ὅτι ἐκεῖ εὕρισκόταν τὸ ἡγετικὸ κέντρο λατρείας τῆς Ἑκάτης, τῆς θεᾶς τοῦ κάτω κόσμου ἢ ὁποῖα σχετιζέτο μὲ τὶς ψυχὲς τῶν νεκρῶν καὶ τὴν μαγεία ἀπὸ τὸν 5^{ον} π.Χ. αἰῶνα καὶ μετὰ. Σύμφωνα μὲ σχολιαστὴ τοῦ Ἀριστοφάνους, οἱ

{ΘΑΙΣ} Καὶ σὺ ἄλλον, ὦ Γλυκέριον, τρυγήσεις, τοῦτον δὲ χαίρειν ἔα.
Καὶ ἐσὺ Γλυκέριον, ἄλλον θὰ τρυγήσης. Αὐτόν, ἄσε τον νὰ πάη στοὺ καλὸ.

Θεσσαλοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἡσχολοῦντο μὲ τὴν πρακτικὴ μαγεία καὶ ἀπέκτησαν αὐτὲς τὶς ἱκανότητες ὅταν, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσιν, ἀνεκάλυψαν τὸν σάκο τῆς Μηδείας μὲ τὰ φάρμακα ποὺ εἶχε μαζί της, φθάνοντας μὲ τὸν Ἰάσονα στὴν Θεσσαλία ἀπὸ τὴν Κολχίδα. Ἡ πιὸ γνωστὴ πρακτικὴ τῶν φαρμακίδων τῆς Θεσσαλίας ἦταν ἡ ἐρωτικὴ μαγεία. Ἐφτιαχναν ἐρωτικὰ φίλτρα καὶ ὅπως λέει ὁ Ἀριστοτέλης, γιὰ τὴν κατασκευὴ αὐτῶν τῶν φίλτρων χρησιμοποιοῦσαν τὸ «ἵππομανὲς» (μικρὸ ἔκφυμα στοὺ μέτωπο νεογέννητου ἀλόγου) γιὰ νὰ ἐνδυναμώσουν τὴν ἐρωτικὴ ἐπιθυμία.

⁵ Ἡ βασικὴ ἐργασία μιᾶς φαρμακίδος ἦταν (ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομά της) ἡ παρασκευὴ φαρμάκων. Ἡ λέξις «φάρμακον» στὰ ἀρχαῖα σήμαινε τόσο τὸ δηλητήριο ὅσο καὶ τὸ φίλτρο τὸ ὁποῖο προοριζόταν γιὰ θεραπευτικοὺς ἢ μαγικοὺς σκοποὺς. Σὲ αὐτὰ τὰ φάρμακα περιλαμβάνοντο καὶ οἱ ἀλοιφὲς τὶς ὁποῖες ὅταν ἀλειφαν ἐπάνω στοὺ γυμνοὺς τοὺς σώμα, λέγεται ὅτι ἔδιναν σὲ αὐτὲς τὴν δυνατότητα τῆς πτήσεως. Βέβαια, ἡ πτήσις μιᾶς μάγισσας δέν ἦταν, φυσικὰ, κυριολεκτικὴ, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐμπειρίας ἢ ὁποῖα ἐδημιουργεῖτο ἀπὸ παραισθησιογόνες καὶ ψυχοδιεγερτικὲς οὐσίες, τὶς ὁποῖες περιεῖχε ἡ ἀλοιφή. Αὐτὴν τὴν ἀποψιν διατυπώνει καὶ ὁ Ἀγγλὸς φυσικὸς Francis Bacon (1561-1626). Ἡ αἴσθησις τὴν ὁποίαν δημιουργοῦσαν αὐτὰ τὰ φάρμακα ἦταν τόσο ἔντονη καὶ ζωντανή, ὥστε πίστευαν ὅτι πράγματι ἐπρόκειτο γιὰ μία ἀληθινὴ πτήσις ἢ μεταφορὰ ἔξω ἀπὸ τὸ φυσικὸ τοὺς σώμα.

⁶ Ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα «τὸν μαδᾶνε».

ΜΥΡΤΙΟΝ ΚΑΙ ΠΑΜΦΙΛΟΣ ΚΑΙ ΔΩΡΙΣ

{ΜΥΡΤΙΟΝ} Γαμεῖς, ὦ Πάμφιλε, τὴν Φίλωνος τοῦ ναυκλήρου θυγατέρα καὶ ἤδη σε γεγαμηκέναι φασίν; οἱ τοσοῦτοι δὲ ὅρκοι οὖς ὤμοσας καὶ τὰ δάκρυα ἐν ἀκαρεῖ πάντα οἶχεται, καὶ ἐπιλέλῃσαι Μυρτίου νῦν, καὶ ταῦτα, ὦ Πάμφιλε, ὅποτε κύω μῆνα ὄγδοον ἤδη; τοῦτο γοῦν καὶ μόνον ἐπριάμην τοῦ σοῦ ἔρωτος, ὅτι μου τηλικαύτην πεποίηκας τὴν γαστέρα καὶ μετὰ μικρὸν παιδοτροφεῖν δεήσει, πρᾶγμα ἑταίρα βαρύτατον· οὐ γὰρ ἐκθήσω τὸ τεχθέν, καὶ μάλιστα εἰ ἄρρεν γένοιτο, ἀλλὰ Πάμφιλον ὀνομάσασα ἐγὼ μὲν ἔξω παραμύθιον τοῦ ἔρωτος, σοὶ δὲ ὀνειδιεῖ ποτε ἐκεῖνος, ὡς ἄπιστος γεγένησαι περὶ τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ μητέρα. γαμεῖς δ' οὐ καλὴν παρθένον· εἶδον γὰρ αὐτὴν ἑναγχος ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις μετὰ τῆς μητρός, οὐδέπω εἰδυῖα ὅτι δι' αὐτὴν οὐκέτι ὄψομαι Πάμφιλον. καὶ σὺ δ' οὖν πρότερον ἰδοῦ αὐτὴν καὶ τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδέ· μή σε ἀνιάτω, εἰ πάνυ γλαυκοὺς ἔχει αὐτοὺς μηδὲ ὅτι διάστροφοὶ εἰσι καὶ ἐς ἀλλήλους ὀρώσι· μᾶλλον δὲ τὸν Φίλωνα ἐώρακας τὸν πατέρα τῆς νύμφης, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ οἶσθα, ὥστε οὐδὲν ἔτι δεήσει τὴν θυγατέρα ἰδεῖν.

Νυμφεύεσαι, Πάμφιλε, τὴν κόρην τοῦ Φίλωνος τοῦ πλοιοκτήτου καὶ ἤδη σὲ θεωροῦν νυμφευμένο; Οἱ τόσοι ὅρκοι τοὺς ὁποίους ἔδωσες καὶ τὰ δάκρυα, ὅλα χάνονται ἀκαριαῖα καὶ ἔχεις ξεχάσει τώρα τὴν Μύρτιον⁷ καὶ αὐτά, Πάμφιλε, ὅταν ἤδη εὐρίσκομαι στὸν ὄγδοο μῆνα κυήσεως; Αὐτὸ καὶ μόνον ἐξαγόρασα ἀπὸ τὸν ἔρωτά σου, ὅτι τόσο μεγάλη μοῦ ἔχεις κάνει τὴν κοιλιά καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο θὰ χρειαστῇ νὰ τρέφω παιδί, πρᾶγμα βαρύτατο γιὰ ἑταίρα. Ὅμως, δὲν θὰ ἀφήσω ἔκθετο τὸ παιδί, καὶ μάλιστα ἂν εἶναι ἀγόρι, ἀλλὰ ὀνομάζοντάς το ἐγὼ Πάμφιλο, θὰ τὸ ἔχω παρηγοριά τοῦ ἔρωτος καὶ θὰ σὲ κατακρίνη κάποτε ἐκεῖνος γιὰ τὸ πόσο ἄπιστος ἔχεις γίνει πρὸς τὴν ταλαίπωρη μητέρα του. Δὲν νυμφεύεσαι ὅμως ωραία κόρην. Διότι τὴν εἶδα προσφάτως στὰ Θεσμοφόρια⁸ μὲ τὴν μητέρα της, μὴ γνωρίζουσα ἀκόμη ὅτι ἐξ αἰτίας της δὲν θὰ ξαναδῶ τὸν Πάμφιλο. Καὶ ἐσὺ ὅμως, δὲς πρῶτα τὴν ἴδια καὶ τὸ πρόσωπό της καὶ τὰ μάτια. Μὴ σὲ στενοχωρῇ ἂν εἶναι πάρα πολὺ ἀστραπερά, οὔτε ὅτι εἶναι ἀλλήθωρα καὶ τὸ ἓνα κυττᾶ τὸ ἄλλο. Μᾶλλον ἔχεις δεῖ τὸν Φίλωνα, τὸν πατέρα τῆς νύμφης καὶ ξέρεις τὸ πρόσωπόν του, ὥστε δὲν θὰ εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ δῇς καὶ τὴν κόρην του.

{ΠΑΜΦΙΛΟΣ} Ἔτι σου ληρούσης, ὦ Μύρτιον, ἀκούσομαι παρθένους καὶ γάμους ναυκληρικοὺς διεξιούσης; ἐγὼ δὲ ἢ σιμὴν τινα ἢ καλὴν νύμφην οἶδα; ἢ ὅτι Φίλων ὁ Ἀλωπεκῆθεν -οἶμαι γὰρ ἐκεῖνον λέγειν σε- θυγατέρα ὅλως εἶχεν ωραίαν ἤδη γάμον; ἀλλ' οὐδὲ φίλος ἐστὶν οὗτος τῷ πατρί· μέμνημαι γὰρ ὡς πρῶην ἐδικάσατο περὶ συμβολαίου· τάλαντον, οἶμαι, ὀφείλων γὰρ τῷ πατρί οὐκ ἤθελεν ἐκτίνειν, ὁ δὲ παρὰ τοὺς ναυτοδίκας ἀπήγαγεν αὐτόν, καὶ μόλις ἐξέτισεν αὐτό, οὐδ' ὅλον, ὡς ὁ πατήρ ἔφασκεν. εἰ δὲ καὶ γαμεῖν ἐδέδοκτό μοι, τὴν Δημέου θυγατέρα τὴν τοῦ πέρυσιν ἐστρατηγηκότος ἀφείξ, καὶ ταῦτα πρὸς μητρός ἀνεψιὰν οὖσαν, τὴν

⁷ Ὑπῆρξε ἐρωμένη τοῦ δευτέρου Μακεδόνο βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, Φιλαδέλφου.

⁸ Ἑορτὴ τῶν παντρεμένων γυναικῶν πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης. Ἐτελοῦντο κατὰ τὸν μῆνα Πυανεψιώνα (15 Ὀκτωβρίου - 15 Νοεμβρίου) στὴν Ἀθήνα, στὴν Θήβα καὶ σὲ ἄλλες πόλεις. Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ εἶχε σχέσι μὲ τὴν γονιμότητα τῆς γῆς καὶ τῶν γυναικῶν.

Φίλωνος ἐγάμουν ἄν; σὺ δὲ πόθεν ταῦτα ἤκουσας; ἢ τίνας σεαυτῇ, ὦ Μύρτιον, κενὰς ζηλοτυπίας σκιαμαχοῦσα ἐξεύρες;

Ἀκόμα ἐσένα θ' ἀκούω, Μύρτιον, νὰ παραληρῇς, διηγούμενη γιὰ κόρες καὶ γάμους μὲ πλοιοκτῆτες; Γνωρίζω ἐγὼ κάποια νύφη ἢ ὡραία ἢ μὲ πλατεῖα μύτη; Ἡ ὅτι ὁ Φίλων ἀπὸ τὸν Δῆμο Ἀλωπεκῆς⁹ -διότι νομίζω γιὰ ἐκεῖνον λές- εἶχε κόρην ἤδη σὲ ἡλικία γάμου; Ἀλλὰ αὐτὸς οὔτε φίλος τοῦ πατρὸς εἶναι. Διότι θυμᾶμαι ὅτι προσφάτως τὸν πῆγε σὲ δίκη γιὰ ἓνα δάνειο. Ὁφείλοντας, νομίζω, τάλαντο στὸν πατέρα, δὲν ἤθελε νὰ πληρώσῃ καὶ ἔτσι τὸν ὁδήγησε στὸ ναυτοδικεῖο καὶ μὲ πολὺ κόπο τὸ ἀποπλήρωσε, ὅχι ὁλόκληρον, ὅπως ἔλεγε ὁ πατέρας. Ἐὰν εἶχα ἀποφασίσῃ νὰ νυμφευθῶ, θὰ νυμφευόμουν τοῦ Φίλωνος, ἀφήνοντας τὴν κόρην τοῦ Δημέου, ποὺ ἦταν πέρυσι στρατηγὸς καὶ εἶναι μάλιστα ἐξαδέλφη ἀπὸ τὴν μεριά τῆς μητέρας μου; Ἐσὺ ἀπὸ ποῦ ἄκουσες αὐτά; Ἡ ποιές ἀστήρικτες ζηλοτυπίες ἐφηῦρες γιὰ τὸν ἑαυτὸν σου γιὰ νὰ μάχεσαι μὲ σκιές;

{ΜΥΡΤΙΟΝ} Οὐκοῦν οὐ γαμεῖς, ὦ Πάμφιλε;

Δὲν νυμφεύεσαι λοιπόν, Πάμφιλε;

{ΠΑΜΦΙΛΟΣ} Μέμνηνας, ὦ Μύρτιον, ἢ κραιπαλᾶς; καίτοι χθὲς οὐ πάνυ ἐμεθύσθημεν.

Ἔχεις τρελλαθεῖ, Μύρτιον, ἢ εἶσαι ζαλισμένη ἀπὸ κραιπάλης; Ἄν καὶ χθὲς δὲν τὰ «κοπανήσαμε».

{ΜΥΡΤΙΟΝ} Ἡ Δωρίς αὕτη ἐλύπησέ με· πεμφθεῖσα γὰρ ὡς ἔρια ὠνήσαιτό μοι ἐπὶ τὴν γαστέρα καὶ εὐξαιτο τῇ Λοχεῖα ὡς ὑπὲρ ἐμοῦ, Λεσβίαν ἔφη ἐντυχοῦσαν αὐτῇ μᾶλλον δὲ σὺ αὐτῷ, ὦ Δωρί, λέγε ἄπερ ἀκήκοας, εἴ γε μὴ ἐπλάσω ταῦτα.

Αὐτὴ ἡ Δωρίς μὲ λύπησε. Διότι σταλμένη γιὰ νὰ μοῦ ἀγοράσῃ μαλλὶ [γιὰ νὰ ρίξω] ἐπάνω στὴν κοιλιὰ μου καὶ νὰ εὐχηθῇ ὑπὲρ ἐμοῦ στὴν Λοχεῖα¹⁰, εἶπε¹¹ ὅτι συνάντησε καθ' ὁδὸν τὴν Λεσβία, ἀλλὰ μᾶλλον ἐσὺ Δωρί πὲς αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀκριβῶς ἄκουσες, ἐὰν δὲν τὰ ἐπινόησες βεβαίως.

{ΔΩΡΙΣ} Ἀλλ' ἐπιτριβεῖν, ὦ δέσποινα, εἴ τι ἐψευσάμην· ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὸ πρυτανεῖον ἐγενόμην, ἐνέτυχέ μοι ἡ Λεσβία μειδιῶσα καὶ φησίν, Ὁ ἐραστής ὑμῶν ὁ Πάμφιλος γαμεῖ τὴν Φίλωνος θυγατέρα· εἰ δὲ ἀπιστοίην, ἡξίου με παρακύψασαν ἐς τὸν στενωπὸν ὑμῶν ἰδεῖν πάντα κατεστεφανωμένα καὶ ἀνλητρίδας καὶ θόρυβον καὶ ὑμέναιον ἄδοντάς τινας.

⁹ Δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ὁ ὁποῖος ἀνῆκε στὴν Ἀντιοχίδα φυλὴ, ἐκ τοῦ ὁποῖου κατήγοντο δύο μεγάλοι ἄνδρες τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἀριστείδης. Ἦταν κοντὰ στὸ κέντρο τῆς πόλεως, δὲν εἶναι ὅμως ἐξακριβωμένη ἡ ἀκριβὴς τοποθεσία του. Πιθανότερον φαίνεται νὰ ἐκτεινόταν πρὸς τὰ νότια τῶν Ἀθηνῶν.

¹⁰ Αναφέρεται στὴν θεὰ Ἀρτέμιδα. Ἐπειδὴ βοήθησε τὴν μητέρα τῆς Λητῶ στὴν γέννησιν τοῦ διδύμου ἀδελφοῦ τῆς Ἀπόλλωνος, ἐθεωρεῖτο καὶ θεὰ τοῦ τοκετοῦ.

¹¹ Παρ' ὅλο ποὺ τὸ ῥῆμα «ἔφη» εἶναι σὲ χρόνον παρατατικό, στὴν ἀπόδοσι χρησιμοποίησα ἀόριστο ὥστε νὰ εἶμαι πιὸ κοντὰ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφραζόμαστε σήμερα, ὅταν περιγράψουμε μία συζήτησι ἢ ὁποῖα ἔλαβε χώρα στὸ παρελθόν. Ἐὰν τὸ ἀπέδιδα ὡς «ἔλεγε» θὰ ἔδειχνε συνέχεια στὴν πράξι, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ταιριάζει.

Νὰ χανόμεουν, δέσποινα, ἂν εἶπα κάποιο ψέμμα. Ὅταν εὐρέθηκα κοντὰ στὸ πρυτανεῖο¹², μὲ συνάντησε ἡ Λεσβία γελώντας καὶ λέει: «Ὁ ἐραστής σας ὁ Πάμφιλος νυμφεύεται τὴν κόρην τοῦ Φίλωνος». Ἄν δὲν πίστευα, ἀξίωνε νὰ δῶ, ῥίχνοντας μία ματιά στὸ στενὸ σας, τὰ πάντα καταστεφανωμένα καὶ αὐλητρίδες καὶ θόρυβο καὶ κάποιους νὰ τραγουδοῦν νυφικὰ τραγούδια.

{ΠΑΜΦΙΛΟΣ} Τί οὖν; παρέκυψας, ὦ Δωρί;
Τί λοιπόν; Ἐρριξες ματιά, Δωρί;

{ΔΩΡΙΣ} Καὶ μάλα, καὶ εἶδον ἅπαντα ὥς ἔφη.
Καὶ βέβαια. Καὶ εἶδα τὰ πάντα ὅπως τὰ ἔλεγε.

{ΠΑΜΦΙΛΟΣ} Μανθάνω τὴν ἀπάτην· οὐ γὰρ πάντα ἡ Λεσβία, ὦ Δωρί, πρὸς σὲ ἐψεύσατο καὶ σὺ τὰληθῇ ἀπήγγελκας Μυρτίῳ. πλὴν μάτην γε ἐταράχθητε· οὔτε γὰρ παρ' ἡμῖν οἱ γάμοι, ἀλλὰ νῦν ἀνεμνήσθην ἀκούσας τῆς μητρός, ὅποτε χθὲς ἀνέστρεψα παρ' ὑμῶν· ἔφη γάρ, ὦ Πάμφιλε, ὁ μὲν ἡλικιώτης σοι Χαρμίδης τοῦ γείτονος Ἀρισταινέτου υἱὸς γαμεῖ ἤδη καὶ σωφρονεῖ, σὺ δὲ μέχρι τίνος ἐταίρα σύνει; τοιαῦτα παρακούων αὐτῆς ἐς ὕπνον κατηνέχθην· εἶτα ἔωθεν προῆλθον ἀπὸ τῆς οἰκίας, ὥστε οὐδὲν εἶδον ὧν ἡ Δωρίς ὕστερον εἶδεν. εἰ δὲ ἀπιστεῖς, αὐθις ἀπελθοῦσα, ὦ Δωρί, ἀκριβῶς ἰδὲ μὴ τὸν στενωπὸν, ἀλλὰ τὴν θύραν, ποτέρα ἐστὶν ἡ κατεστεφανωμένη· εὐρήσεις γὰρ τὴν τῶν γειτόνων.

Καταλαβαίνω τὴν ἀπάτη. Διότι, Δωρί, δὲν σοῦ εἶπε σὲ ὅλα ψέμματα ἡ Λεσβία καὶ ἐσὺ τὰ ἀληθῇ ἔχεις πεῖ στὴν Μύρτιον. Πλὴν ὅμως, ματαίως ταραχτήκατε. Διότι οὔτε δικοὶ μας εἶναι οἱ γάμοι, ἀλλὰ τώρα θυμήθηκα πὺν ἄκουσα τὴν μητέρα, ὅταν ἐχθὲς ἐπέστρεψα ἀπὸ ἐσᾶς, διότι ἔλεγε: «Πάμφιλε, ὁ συνομήλικός σου ὁ Χαρμίδης, ὁ υἱὸς τοῦ γείτονος Ἀρισταινέτου, νυμφεύεται καὶ συνετίζεται. Ἐσύ, μέχρι πότε θὰ συνευρίσκεσαι μὲ ἐταίρα;» Ἀκούγοντάς τὴν ἀδιάφορα [νὰ λέη] τέτοια, ἔπεσα γιὰ ὕπνο. Ἐπειτα, ἔφυγα πολὺ πρῶι ἀπὸ τὸ σπίτι, ὥστε δὲν εἶδα τίποτε ἀπ' αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἶδε ὕστερα ἡ Δωρίς. Ἄν δὲν πιστεύης, πηγαίνοντας πάλι Δωρί, δὲς ἀκριβῶς, ὅχι τὸ στενὸ, ἀλλὰ τὴν θύρα, ποῖα ἀπὸ τίς δύο εἶναι ἡ καταστεφανωμένη. Θὰ βρῇς ὅτι εἶναι αὐτὴ τῶν γειτόνων.

{ΜΥΡΤΙΟΝ} Ἀπέσωσας, ὦ Πάμφιλε· ἀπηγξάμην γὰρ ἂν, εἴ τι τοιοῦτο ἐγένετο.
Μὲ γλίτωσες, Πάμφιλε. Διότι θὰ κρεμιόμουν ἂν γινόταν κάτι τέτοιο.

{ΠΑΜΦΙΛΟΣ} Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐγένετο, μηδ' οὕτω μανείην, ὥς ἐκλαθέσθαι Μυρτίου, καὶ ταῦτα ἤδη μοι κνούσης παιδίον.
Ἀλλὰ δὲν θὰ γινόταν, οὔτε θὰ τρελλαινόμουν τόσο, ὥστε νὰ ξεχάσω ἐντελῶς τὴν Μύρτιον καὶ μάλιστα ὅταν κυοφορῇ τὸ παιδί μου.

¹² Δημόσιο κτήριο τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν πόλεων, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε ὡς ἔδρα τοῦ πρυτάνεως καὶ στὸ ὁποῖον συνεστιοῦντο δωρεάν, τιμῆς ἕνεκεν, οἱ τιμημένοι πολῖτες τῆς πόλεως καὶ οἱ φιλοξενούμενοι ἀπὸ αὐτὴν ξένοι πρέσβεις. Στὴν Αθήνα, τὸ πρυτανεῖο ἦταν καὶ ἡ ἔδρα τοῦ ἐπωνύμου ἀρχοντος. Ἐντὸς τοῦ ἦταν κατατεθειμένοι οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος, ὑπῆρχαν τὰ ἀγάλματα τῆς Ἑστίας καὶ τῆς Εἰρήνης καθὼς καὶ ἀνδριάντες πολλῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν. Εὐρίσκóταν στὰ βόρεια τῆς Ἀκροπόλεως, μεταξὺ Πνυκὸς καὶ Ἀρείου Πάγου.

ΜΗΤΗΡ ΚΑΙ ΦΙΛΙΝΝΑ

{ΜΗΤΗΡ} Ἐμάνης, ὦ Φίλιννα, ἥ τί ἔπαθες ἐν τῷ ξυμποσίῳ χθές; ἦκε γάρ παρ' ἐμὲ Δίφιλος ἔωθεν δακρύων καὶ διηγῆσατό μοι ἃ ἔπαθεν ὑπὸ σοῦ· μεμεθύσθαι γάρ σε καὶ ἐς τὸ μέσον ἀναστᾶσαν ὀρχήσασθαι αὐτοῦ διακωλύοντος καὶ μετὰ ταῦτα φιλῆσαι Λαμπρίαν τὸν ἐταῖρον αὐτοῦ, καὶ ἐπεὶ ἐχαλέπηνέ σοι, καταλιποῦσαν αὐτὸν ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Λαμπρίαν καὶ περιβαλεῖν ἐκεῖνον, ἐαυτὸν δὲ ἀποπνίγεσθαι τούτων γιγνομένων. ἀλλ' οὐδὲ τῆς νυκτός, οἶμαι, συνεκάθευδες, καταλιποῦσα δὲ δακρύοντα μόνη ἐπὶ τοῦ πλησίον σκίμποδος κατέκεισο ἄδουσα καὶ λυποῦσα ἐκεῖνον. Τρελλάθηκες, Φίλιννα¹³, ἥ τί ἔπαθες ἐχθὲς στὸ συμπόσιον; Διότι ἦρθε σ' ἐμένα ὁ Δίφιλος πολὺ πρῶτ' ἰδὼν δακρύζοντας καὶ μοῦ διηγῆθηκε αὐτὰ τὰ ὅποια ἔπαθε ἀπὸ ἐσένα. Ὅτι ἐσὺ εἶχες μεθύσει καὶ σηκώθηκες στὸ μέσον γιὰ νὰ χορέψῃς, ἐνῶ αὐτὸς σὲ ἐμποδίζε καὶ ἔπειτα γιὰ νὰ φιλήσῃς τὸν Λαμπρία, τὸν φίλο του καὶ ἐπειδὴ ἀγανάκτησε μ' ἐσένα, τὸν παράτησες γιὰ νὰ πᾶς στὸν Λαμπρία καὶ νὰ ἀγκαλιάζῃς ἐκεῖνον, ἐνῶ αὐτὸς ἔσκαγε καθὼς συνέβαιναν αὐτά. Ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴν νύκτα, νομίζω, κοιμόσουν μαζί του, ἀλλὰ παρατώντας τον νὰ δακρύζῃ, εἶχες καθίσει μόνη δίπλα, στὸ σκαμνί, τραγουδώντας καὶ στενοχωρώντας ἐκεῖνον.

{ΦΙΛΙΝΝΑ} Τὰ γὰρ αὐτοῦ σοι, ὦ μήτερ, οὐ διηγῆσατο· οὐ γὰρ ἂν συνηγόρευες αὐτῷ ὕβριστῇ ὄντι, ὃς ἐμοῦ ἀφέμενος ἐκοινολογεῖτο Θαΐδι τῇ Λαμπρίου ἐταίρᾳ, μηδέπω ἐκεῖνον παρόντος· ἐπεὶ δὲ χαλεπαίνουσαν εἶδέ με καὶ διένευσα αὐτῷ οἷα ποιεῖ, τοῦ ὥτ' ἄκρου ἐφαψάμενος ἀνακλάσας τὸν αὐχένα τῆς Θαΐδος ἐφίλησεν οὕτω προσφῶς, ὥστε μόλις ἀπέσπασε τὰ χεῖλη, εἴτ' ἐγὼ μὲν ἐδάκρυον, ὃ δὲ ἐγέλα καὶ πρὸς τὴν Θαΐδα πολλὰ πρὸς τὸ οὖς ἔλεγε κατ' ἐμοῦ δηλαδή, καὶ ἡ Θαῖς ἐμειδίασε βλέπονσα πρὸς ἐμέ. ὥς δὲ προσιόντα ἦσθοντο τὸν Λαμπρίαν καὶ ἐκορέσθησάν ποτε φιλοῦντες ἀλλήλους, ἐγὼ μὲν ὁμῶς παρ' αὐτὸν κατεκλίθην, ὥς μὴ καὶ τοῦτο προφασίζοιτο ὕστερον, ἡ Θαῖς δὲ ἀναστᾶσα ὠρχήσατο πρώτη ἀπογυμνοῦσα ἐπὶ πολὺν τὰ σφυρὰ ὥς μόνη καλὰ ἔχουσα, καὶ ἐπειδὴ ἐπαύσατο, ὁ Λαμπρίας μὲν ἐσίγα καὶ εἶπεν οὐδέν, Δίφιλος δὲ ὑπερεπήνει τὸ εὐρυθμον καὶ τὸ κεχορηγημένον, καὶ ὅτι εὖ πρὸς τὴν κιθάραν ὁ πόνος καὶ τὸ σφυρὸν ὥς καλὸν καὶ ἄλλα μυρία, καθάπερ τὴν Καλάμιδος Σωσάνδραν ἐπαινῶν, ἀλλ' οὐχὶ Θαΐδα, ἣν καὶ σὺ οἶσθα συλλογομένην ἡμῖν οἷα ἐστί. Θαῖς δὲ οἷα καὶ ἔσκωψεν εὐθύς ἐς ἐμέ· Εἰ γάρ τις, ἔφη, μὴ αἰσχύνεται λεπτὰ ἔχουσα τὰ σκέλη, ὀρχήσεται καὶ αὐτὴ ἐξαναστᾶσα. τί ἂν λέγοιμι, ὦ μήτερ; ἀνέστην γὰρ καὶ ὠρχησάμην. ἀλλὰ τί ἔδει ποιεῖν; ἀνασχέσθαι καὶ ἐπαληθεύειν τὸ σκῶμμα καὶ τὴν Θαΐδα ἔαν τυραννεῖν τοῦ συμποσίου;

Τὰ δικά του, μήτέρα, δὲν σοῦ τὰ διηγῆθηκε. Διότι δὲν θὰ συνηγοροῦσες μὲ αὐτόν, ἐνῶ εἶναι ἀλαζών, ὁ ὅποιος, ἀφήνοντας ἐμένα, συνομιλοῦσε μὲ τὴν Θαΐδα, τὴν ἐταῖρα τοῦ Λαμπρίου, χωρὶς ἐκεῖνος νὰ εἶναι ἀκόμη παρών. Ὅταν μὲ εἶδε πὺν θύμωσα καὶ τοῦ ἔνευσα τί [εἶναι] αὐτὰ πὺν κάνει, ἀγγίζοντας τὸ ἄκρο τοῦ αὐτιοῦ, λυγίζοντας τὸν αὐχένα τῆς Θαΐδος, τὴν φίλησε τόσο παθιασμένα, ὥστε μὲ δυσκολία τράβηξε τὰ χεῖλη. Ἐπειτα ἐγὼ δάκρυα, ἐνῶ αὐτὸς γελοῦσε καὶ στὴν Θαΐδα ἔλεγε πολλὰ στὸ αὐτί, ἐναντίον μου φυσικά, καὶ ἡ Θαῖς χαμογέλασε κυττώντας πρὸς ἐμένα. Μόλις πῆραν εἶδησι ὅτι ἐρχόταν ὁ Λαμπρίας

¹³ Χορεύτρια ἀπὸ τὴν Λάρισα, ἐρωμένη τοῦ Φιλίππου, τοῦ πατρός τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μὲ τὸν ὅποιον ἀπέκτησε ἕναν υἱό, τὸν Ἀριδαῖο.

καὶ χόρτασαν ἐπὶ τέλους νὰ φιλοῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ἐγώ, παρ' ὅλα αὐτά, κοντὰ σὲ αὐτὸν πλαγίασα, ὥστε νὰ μὴ προφασίζοταν ὕστερα καὶ αὐτό, ἐνῶ ἡ Θαΐς, ἀφοῦ σηκώθηκε, χόρεψε πρώτη, γυμνώνοντας κατὰ πολὺ τοὺς ἀστραγάλους¹⁴ σὰν νὰ τοὺς ἔχη μόνον αὐτὴ ὠραίους καὶ ἀφοῦ πλέον σταμάτησε, ὁ μὲν Λαμπρίας σιωποῦσε καὶ δὲν εἶπε τίποτε, ἐνῶ ὁ Δίφιλος ἐπαίνεψε πάρα πολὺ τὸ εὐρυθμον καὶ τὸν τρόπο παρουσιάσεως τοῦ χοροῦ καὶ ὅτι τὸ βῆμα τῆς [ἀκολουθοῦσε] σωστὰ τὴν μουσικὴ καὶ τί ὠραῖος ὁ ἀστράγαλος καὶ ἄλλα ἀμέτρητα, σὰν νὰ ἐπαινῇ τὴν Σωσάνδρα τοῦ Καλάμιδος¹⁵ καὶ ὅχι τὴν Θαιΐδα, τὴν ὁποία καὶ ἐσὺ ξέρεις πῶς εἶναι, ἀφοῦ λούζεται μαζί μας. Ἡ Θαιΐς, παρ' ὅλο πὺν εἶναι τέτοια, κορόιδεψε καὶ ὅλας εὐθὺς ἐμένα. «Ἐὰν κάποια», εἶπε, «δὲν ντρέπεται πὺν ἔχει λεπτὰ πόδια, θὰ σηκωθῇ καὶ αὐτὴ ἐπάνω νὰ χορέψῃ». Τί θὰ μπορούσα νὰ πῶ, μητέρα; Σηκώθηκα καὶ χόρεψα. Ἀλλὰ τί ἔπρεπε νὰ κάνω; Νὰ ὑπομείνω καὶ νὰ δικαιώσω τὴν εἰρωνεία καὶ νὰ ἀφήνω τὴν Θαιΐδα νὰ κυριαρχῇ στὸ συμποσίον;

{ΜΗΤΗΡ} Φιλοτιμότερον μὲν, ὦ θύγατερ· οὐδὲ φροντίζειν γὰρ ἐχρήν· λέγε δ' ὅμως τὰ μετὰ ταῦτα.

Φιλοτιμότερο [θὰ ἦταν], κόρη μου. Διότι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀσχοληθῇς. Λέγε ὅμως τὴν συνέχεια.

{ΦΙΛΙΝΝΑ} Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἐπήνουν, ὁ Δίφιλος δὲ μόνος ὑπτίον καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐς τὴν ὀροφὴν ἀνέβλεπεν, ἄχρις δὴ καμοῦσα ἐπαυσάμην.

Οἱ μὲν ἄλλοι λοιπὸν ἐπαινοῦσαν, μόνον ὁ Δίφιλος πέφτοντας ἀνάσκελα κύτταζε πρὸς τὴν ὀροφή, ἕως ὅτου ἀποκαμωμένη σταμάτησα.

{ΜΗΤΗΡ} Τὸ φιλῆσαι δὲ τὸν Λαμπρίαν ἀληθὲς ἦν καὶ τὸ μεταβᾶσαν περιπλέκεσθαι αὐτῷ; τί σιγᾶς; οὐκέτι γὰρ ταῦτα συγγνώμης ἄξια.

Ἦταν ἀλήθεια τὸ ὅτι φίλησες τὸν Λαμπρία καὶ τὸ ὅτι πηγες νὰ ἀγκαλιαστῇς μὲ αὐτόν; Γιατί σιωπᾶς; Αὐτὰ δὲν εἶναι πλέον ἄξια συγγνώμης.

{ΦΙΛΙΝΝΑ} Ἀντιλυπεῖν ἐβουλόμην αὐτόν.

Ἦθελα νὰ τὸν κάνω νὰ λυπηθῇ καὶ αὐτός.

{ΜΗΤΗΡ} Εἶτα οὐδὲ συνεκάθευδες, ἀλλὰ καὶ ἦδες ἐκείνου δακρύοντος; οὐκ αἰσθάνη, ὦ θύγατερ, ὅτι πτωχαὶ ἐσμεν, οὐδὲ μέμνησαι ὅσα παρ' αὐτοῦ ἐλάβομεν ἢ οἶον δὴ τὸν πέρυσιν χειμῶνα διηγάγομεν ἄν, εἰ μὴ τοῦτον ἡμῖν ἡ Ἀφροδίτη ἔπεμψε;

Ἐπειτα οὔτε κοιμόσουν μαζί του, ἀλλὰ τραγουδοῦσες καὶ ὅλας ἐνῶ ἐκεῖνος δάκρυζε; Δὲν συναισθάνεσαι, κόρη μου, ὅτι εἴμαστε πτωχεῖς, οὔτε θυμᾶσαι πόσα λάβαμε ἀπὸ αὐτὸν ἢ πῶς θὰ περνούσαμε τὸν περυσινὸ χειμῶνα, ἐὰν ἡ Ἀφροδίτη δὲν μᾶς τὸν ἔστειλνε;

¹⁴ Μᾶς κάνει ἐντύπωσιν τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἐπίδειξις καὶ μόνον τῶν ἀστραγάλων τῆς γυναικὸς ἦταν ἄρκετὸ γιὰ νὰ προκαλέσῃ τὸ ἔντονο ἐνδιαφέρον τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν ἀναμενόμενη ἀντίδρασιν τῶν γυναικῶν. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐκείνην τὴν ἐποχὴ οἱ γυναῖκες δὲν ἀπεκάλυπταν μὲ ἰδιαίτερη εὐκολία μέρη τοῦ σώματός τους, συνεπῶς ὅποιο σημεῖο καὶ νὰ ἄφηναν ἀκάλυπτο τεχνήντως, θὰ προκαλοῦσε τὸν θαυμασμό.

¹⁵ Περίφημο χάλκινο ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης, ἔργο τοῦ γλύπτου Καλάμιδος, γιὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἔχουμε στοιχεῖα οὔτε γιὰ τὴν πατρίδα του, οὔτε καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἔζησε. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἰππονίκου, Καλλίας, τὸ ἀνέθεσε τὸ 460π.Χ. στὴν Ἀκρόπολιν, ὅπου ἐσώζετο ἀκόμα κατὰ τὸ τέλος τοῦ 2^{ου} αἰῶνος μ.Χ., ὅπως ἀναφέρει ὁ Πausanias. Μέρος τοῦ βάθρου αὐτοῦ μαζί μὲ τὴν ἐπιγραφή τοῦ ἀναθέτου εὐρέθη κατὰ τὶς ἀνασκαφές.

{ΦΙΛΙΝΝΑ} Τί οὖν; ἀνέχωμαι διὰ τοῦτο ὑβρίζομένη ὑπ' αὐτοῦ;
Καὶ λοιπόν; Θὰ ἀνέχωμαι ἐξ αἰτίας τούτου νὰ προσβάλλομαι ἀπὸ αὐτόν;

{ΜΗΤΗΡ} Ὅργιζον μέν, μὴ ἀνθύβριζε δέ. οὐκ οἶσθα ὅτι ὑβρίζομενοι παύονται οἱ ἐρῶντες καὶ ἐπιτιμῶσιν ἑαυτοῖς; σὺ δὲ πάννυ χαλεπὴ ἀεὶ τῷ ἀνθρώπῳ γεγένησαι, καὶ ὄρα μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπορρήξωμεν πάννυ τείνουσαι τὸ καλῶδιον.

Νὰ ὀργίζεσαι μέν, ὅμως μὴν ἀνταποδίδης μὲ προσβολές. Δὲν ξέρεις ὅτι, προσβαλλόμενοι αὐτοὶ ποὺ ἀγαποῦν, ἀποχωροῦν καὶ ἐπιπλήττουν τοὺς ἑαυτοὺς τους; Ἐσὺ πάντως ἔχεις γίνει πολὺ δύσκολη μὲ τὸν ἄνθρωπο καὶ κῦττα μή, ὅπως λέει ἡ παροιμία, «κόψουμε τὸ σκοινὶ τεντώνοντάς το πάρα πολὺ».

ΜΕΛΙΤΤΑ ΚΑΙ ΒΑΚΧΙΣ

{ΜΕΛΙΤΤΑ} Εἴ τινα οἶσθα, Βακχί, γραῦν, οἷαι πολλαὶ Θετταλαὶ λέγονται ἐπάδουσαι καὶ ἐρασμίους ποιοῦσαι, εἰ καὶ πάννυ μισομένη γυνὴ τυγχάνοι, οὕτως ὄναιο, παραλαβοῦσα ἤκέ μοι· θαῖμάτια γὰρ καὶ τὰ χρυσία ταῦτα προεῖμην ἡδέως, εἰ μόνον ἴδοιμι ἐπ' ἐμὲ αὐθις ἀναστρέψαντα Χαρίνον μισήσαντα Σιμίχην ὥς νῦν ἐμέ.

Ἐάν ξέρης, Βακχί¹⁶, κάποια γριά, ὅπως πολλὰς τέτοιες Θεσσαλὰς λέγεται ὅτι μὲ ἐπῳδῆς¹⁷ κάνουν ἀγαπητὰς [τίς γυναῖκες], ἀκόμη καὶ ἂν τυγχάνῃ [νὰ εἶναι] πολὺ μισιτὴ γυναῖκα, ἔτσι θὰ μὲ ὠφελοῦσες, προσκαλὼντας τὴν, νὰ τὴν φέρῃς σ' ἐμένα. Διότι τὰ ῥοῦχα καὶ αὐτὰ τὰ χρυσὰ θὰ ἔδινά εὐχαρίστως, ἔάν μόνον μποροῦσα νὰ δῶ ξανά τὸν Χαρίνο νὰ γυρίσῃ πίσω σ' ἐμένα, μισώντας τὴν Σιμίχην ὅπως τώρα ἐμένα.

{ΒΑΚΧΙΣ} Τί φῆς; οὐκέτι σύνεστε ἀλλὰ παρὰ τὴν Σιμίχην, ὦ Μέλιττα, καταλιπὼν οἴχεται Χαρίνος δι' ἣν τοσαύτας ὀργὰς τῶν γονέων ἠνέσχετο οὐ βουλευθεὶς τὴν πλουσίαν ἐκείνην γῆμαι πέντε προικὸς τάλαντα, ὥς ἔλεγον, ἐπιφερομένην; πέπυσμαι γὰρ ταῦτά σου ἀκούσασα.

Τί λές; Δὲν εἶστε πιά μαζί Μέλιττα, ἀλλὰ γιὰ τὴν Σιμίχην σὲ παράτησε καὶ ἔφυγε ὁ Χαρίνος, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ξεσήκωσε τὴν ὀργὴν τῶν γονέων του, μὴ θέλοντας νὰ νυμφευθῇ ἐκείνην τὴν πλουσία, ἡ ὁποία θὰ ἐπέφερε, ὅπως ἔλεγον, προίκα πέντε ταλάντων; Διότι αὐτὰ ἔχω πληροφορηθεῖ ἀκούγοντας ἐσένα.

{ΜΕΛΙΤΤΑ} Ἀπαντὰ ἐκεῖνα οἴχεται, ὦ Βακχί, καὶ πέμπτην ταύτην ἡμέραν οὐδ' ἐώρακα ὅλως αὐτόν, ἀλλὰ πίνουνσι παρὰ τῷ συνεφῆβῳ Παμμένει αὐτὸς τε καὶ Σιμίχην.

Ὅλα ἐκεῖνα χάνονται, Βακχί, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πέμπτη ἡμέρα ποὺ δὲν τὸν ἔχω δεῖ καθόλου, ἀλλὰ τὰ πίνουν στοῦ συνομηλίκου ἐφήβου Παμμένη, αὐτὸς καὶ ἡ Σιμίχην.

{ΒΑΚΧΙΣ} Δεινὰ, ὦ Μέλιττα, πέπονθας. ἀλλὰ τί καὶ ὑμᾶς διέστησεν; ἔοικε γὰρ οὐ μικρὸν τοῦτ' εἶναι.

Φοβερά, Μέλιττα, ἔχεις πάθει. Ἀλλὰ τί σὰς χώρισε; Μοιάζει νὰ μὴν εἶναι ἀσήμαντο τοῦτο.

{ΜΕΛΙΤΤΑ} Τὸ μὲν ὅλον οὐδὲ εἰπεῖν ἔχω· πρῶην δὲ ἀνελθὼν ἐκ Πειραιῶς - κατεληλύθει γὰρ, οἶμαι, χρέος ἀπαιτήσων πέμψαντος τοῦ πατρός- οὔτε προσέβλεψεν ἐσελθὼν οὔτε προσήκατο ὥς ἔθος προσδραμοῦσαν, ἀποσεισάμενος δὲ περιπλακῆναι θέλουσας, Ἀπιθί, φησί, πρὸς τὸν ναύκληρον Ἑρμότιμον ἢ τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων γεγραμμένα ἐν Κεραμεικῷ ἀνάγνωθι, ὅπου κατεστηλίτευται ὑμῶν τὰ ὀνόματα. Τίνα Ἑρμότιμον, τίνα, ἔφην, ἢ ποίαν στήλην λέγεις; ὁ δὲ οὐδὲν ἀποκρινάμενος οὐδὲ δειπνήσας ἐκάθευδεν ἀποστραφεὶς. πόσα οἶει ἐπὶ τούτῳ

¹⁶ Ἐγεννήθη στὴν Σάμο. Διεκρίνετο γιὰ τὴν μεγάλη μὀρφωσί της καὶ τοὺς θυελλώδεις ἔρωτές της. Εἶχε ὥς τελευταῖο ἐραστή της τὸν ῥήτορα Μενεκλείδη. Πέθανε νέα, κατὰ τὴν ἐποχὴ ὅπου συζοῦσε μαζί του. Τοῦ ἦταν τόσο πιστὴ καὶ ἀφοσιωμένη ὥστε ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ τὸν γνώρισε δὲν εὐρέθη μὲ κανέναν ἄλλον ἄνδρα, δεδομένου ὅτι καὶ ὁ Μενεκλείδης τὴν ἀγαποῦσε παράφορα. Σῳζεται ἐπιστολὴ ἡ ὁποία συγκινεῖ τὸν ἀναγνώστη γιὰ τὸ ἱερὸν πάθος καὶ τὴν λατρεία ποὺ ἔτρεφε γι' αὐτήν, μιᾶς καὶ τοῦ προσέφερε τὴν ἀνάμνησιν ἔρωτος «ὄχι πονηροῦ, ἀλλὰ ἀδυνάτου».

¹⁷ Ἐπῳδῆ= μαγικὸ τραγούδι, μαγικὰ λόγια, ξόρκι.

μεμηχανῆσθαί με περιλαμβάνουσαν, ἐπιστρέφουσιν, φιλοῦσαν ἀπεστραμμένου τὸ μετὰφρενον; ὁ δ' οὐδ' ὅπως οἰοῦν ὑπεμαλάχθη, ἀλλ' Εἴ μοι, φησὶν, ἐπὶ πλέον ἐνοχλήσεις, ἅπειμι ἤδη, εἰ καὶ μέσαι νύκτες εἰσὶν.

Γιὰ τὸ ὅλο θέμα δὲν ἔχω νὰ πῶ τίποτε. Προσφάτως, ἀνερχόμενος ἐκ Πειραιῶς -διότι, νομίζω, εἶχε κατεβεῖ σταλμένος ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ ἀπαιτήσῃ χρέος- οὔτε γύρισε νὰ μὲ κυττάξῃ μπαίνοντας, οὔτε ἐπέτρεψε ὡς συνήθως νὰ τρέξω πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ κινούμενος πρὸς τὰ πίσω ἐνῶ ἤθελα νὰ τὸν ἀγκαλιάσω, «Πήγαινε», λέει, «στὸν πλοιοκτήτη Ἑρμότιμο ἢ διάβασε τὰ γραμμένα ἐπάνω στοὺς τοίχους στὸν Κεραμεικὸ, ὅπου καταστηλιτεύονται τὰ ὀνόματά σας». «Ποιὸν Ἑρμότιμο, ποιόν», ἔλεγα, «ἢ γιὰ ποιά στήλη λές;» Αὐτός, χωρὶς νὰ ἀποκρίνεται τίποτε, χωρὶς νὰ δειπνήσῃ, κοιμόταν ἔχοντας γυρίσει τὴν πλάτη. Πόσα νομίζεις μηχανεύτηκα ἐπὶ τοῦτου, ἀγκαλιάζοντάς τον, στρέφοντάς τον, φιλώντας τον ἐνῶ εἶχε γυρίσει τὴν πλάτη; Αὐτός, μὲ κανέναν τρόπο δὲν μαλάκωσε, ἀλλὰ λέει: «Ἐὰν μὲ ἐνοχλήσῃς περισσότερο, φεύγω καὶ ἄς εἶναι μεσάνυκτα».

{ΒΑΚΧΙΣ} Ὅμως ἤδεις τὸν Ἑρμότιμον;

Ὅμως, γνωρίζεις τὸν Ἑρμότιμο;

{ΜΕΛΙΤΤΑ} Ἀλλὰ με ἴδοις, ὦ Βακχί, ἀθλιώτερον διάγουνσαν ἢ νῦν ἔχω, εἴ τινα ἐγὼ ναύκληρον Ἑρμότιμον οἶδα. πλὴν ἀλλ' ὁ μὲν ἔωθεν ἀπεληλύθει τοῦ ἀλεκτρυόνος ἄσαντος εὐθύς ἀνεγρόμενος, ἐγὼ δὲ ἐμεμνήμην ὅτι κατὰ τοίχου τινὸς ἔλεγε καταγεγράφθαι τοῦνομα ἐν Κεραμεικῷ· ἔπεμψα οὖν Ἀκίδα κατασκευομένην· ἡ δ' ἄλλο μὲν οὐδὲν εὔρε, τοῦτο δὲ μόνον ἐπιγεγραμμένον ἐσιόντων ἐπὶ τὰ δεξιὰ πρὸς τῷ Διπύλῳ, Μέλιττα φιλεῖ Ἑρμότιμον, καὶ μικρὸν αὐθις ὑποκάτω, Ὁ ναύκληρος Ἑρμότιμος φιλεῖ Μέλιτταν.

Ἀλλὰ νὰ μὲ δῆς, Βακχί, νὰ τὰ περνῶ χειρότερα ἀπ' ὅ,τι τώρα, ἐὰν ἐγὼ γνωρίζω κάποιον πλοιοκτήτη Ἑρμότιμο. Πάντως αὐτὸς ἔφυγε τὰ χαράματα, μὲ τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ, ἀφοῦ σηκώθηκε ἀμέσως, ἐγὼ ὅμως, θυμήθηκα ὅτι ἔλεγε ὅτι εἶχε γραφεῖ τὸ ὄνομα σὲ κάποιον τοῖχο στὸν Κεραμεικὸ. Ἐστεῖλα λοιπὸν τὴν Ἀκίδα γιὰ νὰ παρατηρήσῃ προσεκτικά. Αὐτή, ἄλλο μὲν τίποτε δὲν βρῆκε, μόνον τοῦτο γραμμένο, καθὼς εἰσέρχονται ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τὸ Δίπυλον¹⁸: «Ἡ Μέλιττα ἀγαπᾷ τὸν Ἑρμότιμο» καὶ λίγο πῖο κάτω πάλι, «Ὁ πλοιοκτήτης Ἑρμότιμος ἀγαπᾷ τὴν Μέλιττα».

{ΒΑΚΧΙΣ} Ὡ τῶν περιέργων νεανίσκων. συνίημι γάρ. λυπῆσαί τις θέλων τὸν Χαρίνον ἐπέγραψε ζηλότυπον ὄντα εἰδώς· ὁ δὲ αὐτίκα ἐπίστευσεν. εἰ δέ που ἰδοίμι αὐτόν, διαλέξομαι. ἄπειρός ἐστι καὶ παῖς ἔτι.

Περίεργοι νεαροί! Καταλαβαίνω ὅμως. Θέλοντας κάποιος νὰ λυπήσῃ τὸν Χαρίνο, τὸ ἔγραψε, ξέροντας ὅτι εἶναι ζηλιάρης. Αὐτὸς ὅμως, ἀμέσως τὸ ἐπίστεψε. Ἐὰν τὸν δῶ κάπου, θὰ τοῦ τὰ πῶ ἓνα χεράκι. Εἶναι ἄπειρος καὶ παιδὶ ἀκόμα.

¹⁸ Ἔτσι καλεῖται τὸ τμήμα τῶν τειχῶν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν στὸν Κεραμεικὸ, ὅπου εὐρίσκóταν ἡ κυριότερα εἴσοδος τῆς πόλεως. Ἀνεγέρθη ἐπὶ ἄρχοντος Λυκούργου τὸ 338π.Χ. καὶ ἔκοβε τὸν Κεραμεικὸ σὲ δύο τμήματα, τὸν ἐσωτερικὸ, ὅπου εὐρίσκóταν ἡ ἀρχαία ἀγορὰ καὶ τὸν ἐξωτερικὸ, ὅπου εὐρίσκóταν τὸ νεκροταφεῖο τῆς πόλεως. Ἀπὸ τὸ Δίπυλον εἰσῆρχοντο καὶ ἐξῆρχοντο ὅλες οἱ πομπές. Ἡ ὀνομασία «Δίπυλον» ἐπεκράτησε κατὰ τὸ β' μιστὸ τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰῶνος, ὅταν κατασκευάστηκαν στὸ ἐκεῖ τεῖχος διπλῆς πύλης γιὰ μεγαλυτέρα ἀσφάλεια. Οἱ βάσεις τῶν πυλῶν ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν σήμερα στὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο τοῦ Κεραμεικοῦ.

{ΜΕΛΙΤΤΑ} Ποῦ δ' ἂν ἴδοις ἐκεῖνον, ὃς ἐγκλεισάμενος ἑαυτὸν σύνεστι τῇ Σιμίχῃ; οἱ γονεῖς δὲ ἔτι παρ' ἐμοὶ ζητοῦσιν αὐτόν. ἀλλ' εἴ τινα εὔροιμεν ὦ Βακχί, γραῦν, ὡς ἔφην· ἀποσώσει γὰρ ἂν φανείσα.

Ποῦ νὰ τὸν δῇς αὐτόν, ὁ ὁποῖος κλείστηκε μέσα καὶ συνευρίσκεται μετὰ τὴν Σιμίχῃ; Οἱ γονεῖς τοῦ ἀκόμα ἀπὸ ἐμένα τὸν ζητοῦν. Ἀλλὰ ἐὰν μπορούσαμε νὰ βροῦμε, Βακχί, κάποια γριά, ὅπως ἔλεγα. Διότι θὰ μετὰ γλιτώσῃ ἐμφανιζομένη.

{ΒΑΚΧΙΣ} Ἔστιν, ὦ φιλότατη, ὅτι χρησίμη φαρμακίς, Σύρα τὸ γένος, ὡμὴ ἔτι καὶ συμπεπηγνῖα, ἥ μοί ποτε Φανίαν χαλεπαίνοντα κάκεινον εἰκῇ, ὥσπερ Χαρίνος, διήλλαξε μετὰ μῆνας ὅλους τέτταρας, ὅτε ἐγὼ μὲν ἤδη ἀπεγνώκειν, ὁ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπωδῶν ἤκεν αὐθις ἐπ' ἐμέ.

Ἐπάρχει, φιλότατη, χρησίμη μάγισσα, Σύρα τὸ γένος, ἄγρια ἀκόμα καὶ καλοστεκούμενη, ἥ ὅποια κάποτε τὸν Φανία, ὅταν εἶχε θυμώσει καὶ ἐκεῖνος μ' ἐμένα ἄνευ λόγου, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Χαρίνος, τὸν μετέστρεψε μετὰ ἀπὸ τέσσερις ὀλόκληρους μῆνες, ὅταν ἐγὼ εἶχα ἤδη ἀπελπιστεῖ. Αὐτὸς δέ, ὑπὸ [τὴν ἐπήρεια] τῶν ἐπωδῶν ἤρθε πάλι σ' ἐμένα.

{ΜΕΛΙΤΤΑ} Τί δὲ ἔπραξεν ἡ γραῦς, εἶπερ ἔτι μέμνησαι; Τί ἔκανε ἡ γριά, ἐὰν ἀκόμα θυμᾶσαι;

{ΒΑΚΧΙΣ} Λαμβάνει μὲν οὐδὲ πολύν, ὦ Μέλιττα, τὸν μισθόν, ἀλλὰ δραχμὴν καὶ ἄρτον· ἐπικεῖσθαι δὲ δεῖ μετὰ τῶν ἀλῶν καὶ ὀβολοὺς ἑπτὰ καὶ θεῖον καὶ δᾶδα. ταῦτα δὲ ἡ γραῦς λαμβάνει, καὶ κρατῆρα κεκεραῖσθαι δεῖ καὶ πίνειν ἐκείνην μόνην. δεήσει αὐτοῦ μέντοι <τι> τοῦ ἀνδρός εἶναι, οἷον ἱμάτια ἢ κρηπίδας ἢ ὀλίγας τῶν τριχῶν ἢ τι τῶν τοιούτων.

Δὲν παίρνει καὶ πολλὰ χρήματα, Μέλιττα, μόνον δραχμὴ καὶ ἄρτο. Εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ εὑρίσκονται κοντά, μαζί μετὰ τὸ ἀλάτι καὶ ἑπτὰ ὀβολοὶ καὶ θεῖα καὶ δᾶδα. Αὐτὰ λαμβάνει ἡ γριά καὶ χρειάζεται νὰ γεμίσῃ ἀγγεῖο μετὰ οἶνο καὶ νερό¹⁹ καὶ νὰ πίνῃ μόνον ἐκείνην. Θὰ χρειαστῇ ὅμως κάτι ποὺ νὰ εἶναι αὐτοῦ τοῦ ἀνδρός, ὅπως ῥοῦχα ἢ ὑποδήματα ἢ λίγες ἀπὸ τίς τρίχες ἢ κάτι ἀπὸ αὐτά.

{ΜΕΛΙΤΤΑ} Ἔχω τὰς κρηπίδας αὐτοῦ.

Ἔχω τὰ ὑποδήματά του²⁰.

{ΒΑΚΧΙΣ} Ταύτας κρεμάσασα ἐκ παττάλου ὑποθυμῖα τῷ θεῷ, πάττουσα καὶ τῶν ἀλῶν ἐπὶ τὸ πῦρ· ἐπιλέγει δὲ ἀμφοῖν τὰ ὀνόματα καὶ τὸ ἐκείνου καὶ τὸ σόν. εἶτα ἐκ τοῦ κόλπου προκομίσασα ῥόμβον ἐπιστρέφει ἐπωδὴν τινα λέγουσα ἐπιτρόχῳ τῇ γλώττῃ, βαρβαρικὰ καὶ φρικώδη ὀνόματα. ταῦτα ἐποίησε τότε. καὶ μετ' οὐ πολὺ Φανίας, ἄμα καὶ τῶν συνεφέβων ἐπιτιμησάντων αὐτῷ καὶ τῆς Φοιβίδος, ἥ συνῆν,

¹⁹ Ὁ οἶνος πινόταν πάντοτε «κεκραμμένος» (ἀναμειγμένος) μετὰ νερό, ἀπ' ὅπου προήλθε καὶ ἡ νεωτέρα ὀνομασία του «κρασί».

²⁰ Κρηπίδες = στρατιωτικὰ ὑποδήματα, τὰ ὁποῖα εἶχαν ὑψηλὰς σόλες.

πολλά αἰτούσης, ἦκέ μοι, τὸ πλεον ὑπὸ τῆς ἐπωδῆς ἀγόμενος. ἔτι δὲ καὶ τοῦτό με σφόδρα κατὰ τῆς Φοιβίδος τὸ μίσηθρον ἐδιδάξατο, τηρήσασαν τὸ ἵχνος, ἐπὶ ἀπολίποι, ἀμαυρώσασαν ἐπιβῆναι μὲν τῷ ἀριστερῷ ἐκείνης τὸν ἐμὸν δεξιόν. τῷ δεξιῷ δὲ τὸν ἀριστερὸν ἔμπαλιν καὶ λέγειν, Ἐπιβέβηκά σοι καὶ ὑπεράνω εἰμί· καὶ ἐποίησα ὡς προσέταξε.

Αὐτά, κρεμώντας τα ἀπὸ ξύλινο καρφί, θυμιατίζει μὲ τὸ θειάφι²¹, πετώντας καὶ ἀλάτι στήν φωτιά²². «Διαβάζει» καὶ τὰ δύο ὀνόματα καὶ ἐκείνου καὶ τὸ δικό σου. Ἐπειτα, βγάζοντας ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς ῥόμβο²³, τὸν περιστρέφει λέγοντας μὲ πολὺ γρήγορη γλῶσσα κάποια ἐπωδή, βαρβαρικὰ καὶ φρικώδη ὀνόματα. Αὐτὰ ἔκανε τότε. Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο ὁ Φανίας, ἀφοῦ συγχρόνως τὸν ἐπέπληξαν καὶ οἱ συνομήλικοί του ἔφηβοι, καὶ ἀφοῦ ἡ Φοιβίδα μὲ τὴν ὁποίαν συνευρισκόταν, τοῦ ζήτησε πολλὰ, ἦρθε σὲ ἐμένα, ὁδηγούμενος περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐπωδή. Ἀκόμα καὶ τοῦτο τὸ ξόρκι ποὺ διεγείρει τὸ μίσος κατὰ τῆς Φοιβίδος μοῦ ἐδίδαξε μὲ πολὺ ζῆλο, προσέχοντας συνεχῶς τὸ χνάρι ποὺ ἀφήνει κάθε φορά, ἀμαυρώνοντας, νὰ πατῶ ἐπάνω στὸ ἀριστερὸ [χνάρι] ἐκείνης μὲ τὸ δεξί μου [πόδι] καὶ ἀντίστροφα, τὸ δεξιὸ μὲ τὸ ἀριστερὸ καὶ νὰ λέω: «Πάτησα ἐπάνω σου καὶ εἶμαι ὑπεράνω». Καὶ ἔκανα ὅπως προσέταξε.

{ΜΕΛΙΤΤΑ} Μὴ μέλλε, μὴ μέλλε, ὦ Βακχί, κάλει ἥδη τὴν Σύραν. σὺ δέ, ὦ Ἀκί, τὸν ἄρτον καὶ τὸ θεῖον καὶ τὰ ἄλλα πάντα πρὸς τὴν ἐπωδὴν εὐτρέπιζε.

Μὴ χρονοτριβῆς, μὴ χρονοτριβῆς, Βακχί, κάλεσε τώρα ἀμέσως τὴν Σύραν. Ἐσὺ δέ, Ἀκί, τακτοποίησε τὸν ἄρτο καὶ τὸ θειάφι καὶ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα γιὰ τὴν ἐπωδή.

²¹ Τὸ θεῖον (θειάφι) εἶναι γνωστὸ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ἀντισηπτικὸ πρὸς ἀπολύμανσιν μολυσμένων τόπων. Στὴν μαγεία χρησιμοποιεῖται ὡς μέσον προστασίας διότι καθαρίζει τὸν χώρο ἀπὸ τυχόν ὑπαρξί ἀρνητικῆς ἐνεργείας. Τὴν χρήσιν τοῦ θείου καὶ μὲ τίς δύο ιδιότητές του τὴν συναντοῦμε στὴν Ὀδύσσεια, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τὸν φόνο τῶν μνηστήρων ἀπελύμανε μὲ θεῖο τὰ διαμερίσματα τοῦ ἀνακτόρου του.

²² Ἐὰν ἐξετάσουμε τὴν ζωὴ τῶν λαῶν, τίς συνήθειές τους, τὴν θρησκεία τους, θὰ ἐκπλαγοῦμε μὲ τὴν θέσιν τὴν ὁποία καταλαμβάνει τὸ ἀλάτι σὲ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ὁ Ὅμηρος τὸ ἀποκαλεῖ «θεῖον» καὶ ὁμιλεῖ μὲ περιφρόνησιν γιὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν τὴν χρήσιν του. Ὁ Αἰσχίνης, ὁ Δημοσθένης, οἱ Πυθαγόρειοι θεωροῦν τὸ ἀλάτι ἀπαραβίαστο σύμβολο φιλίας καὶ ἀλληλεγγύης καὶ ἐπισφραγίζουν μὲ αὐτὸ τίς συμφωνίες, τὸ σημερινὸ «φάγαμε μαζί ψωμί καὶ ἀλάτι». Τὸ ἀλάτι εἶχε θέσιν καὶ στίς προσφορὰς πρὸς τοὺς θεοὺς, στὰ λουτρά τῶν καθαρμῶν καὶ στίς ἀναίμακτες θυσίες. Ἀκόμα καὶ σήμερον διατηροῦνται προλήψεις γιὰ τὸ ἀλάτι, σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς. Οἱ Ἕλληνες δὲν δανεῖζον ἀλάτι, προσπαθοῦν νὰ μὴ χυθῇ τὸ ἀλάτι τῆς ἀλατιέρας, ἀλάτι ῥίχνεται στὴν φωτιά γιὰ νὰ φύγῃ κάποιος ἐνοχλητικὸς ἐπισκέπτης (ἢ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἀνάποδα τοποθετημένη σκούπα). Στὴν Ἀραβία ῥίχνουν ἀλάτι στὴν φωτιά κατὰ τὴν πρώτη ἐπίσκεψιν ξένου ἐναντίον τῆς βασκανίας. Στὴν Ἰταλία πιστεύεται ὅτι ἀποφεύγεται ἡ δύναμις τῆς μαγείας ἐὰν ῥιφθῇ ἀλάτι στὸ πρόσωπο τῆς μάγισσας. Στὴν Πορτογαλία ῥίχνεται στὴν φωτιά γιὰ νὰ διαπιστωθῇ ἐὰν ἔχουν γίνει μάγια. Στὴν Νορμανδία ὁ ἀρραβωνιαστικὸς ῥίχνει ἀλάτι στὰ ὑποδήματα τῆς μελλονύμφου γιὰ τὸν φόβο τῆς βασκανίας. Τὸ πῶς ἐπεκράτησε ἡ πεποίθησις αὕτη γιὰ τὸ ἀλάτι σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς εἶναι ἄγνωστον. Ἴσως ἡ ιδιότητά του ὡς προφυλακτικὸ μέσον κατὰ τῆς σήψεως νὰ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους.

²³ Συσκευὴ ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ἀπὸ μάγου/μάγισσας σὲ συνδυασμὸ μὲ προσευχὴς ἢ ἐρωτικά ξόρκια καὶ ἡ χρήσις τῆς ὁποίας ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴν προσέλκυσι δυστρόπου ἢ ἀπομακρυσθέντος ἐραστοῦ. Πρόκειται γιὰ ἕναν κέρινο τροχὸ ὁ ὁποῖος κρεμῆται στὴν ἄκρην ἐνὸς σπάγκου καὶ περιστρέφεται ἀπὸ τὸν μάγο/τὴν μάγισσα ἐπάνω ἀπὸ φωτιά λέγοντας: «Ὅπως λιώνει αὐτὸς ὁ ῥόμβος, ἔτσι νὰ λιώνῃ καὶ αὐτὸς/αὕτη ποὺ μὲ ἀγαπᾷ».

ΚΛΩΝΑΡΙΟΝ ΚΑΙ ΛΕΑΙΝΑ

{ΚΛΩΝΑΡΙΟΝ} Καινὰ περὶ σοῦ ἀκούομεν, ὦ Λέαινα, τὴν Λεσβίαν Μέγιλλαν τὴν πλουσίαν ἐρᾶν σου ὥσπερ ἄνδρα καὶ συνεῖναι ὑμᾶς οὐκ οἶδ' ὅ τι ποιούσας μετ' ἀλλήλων. τί τοῦτο; ἡρυθρίασας; ἀλλ' εἶπε εἰ ἀληθῆ ταῦτά ἐστιν.

Καινούργια ἀκοῦμε γιὰ ἐσένα, Λέαινα²⁴, ὅτι ἡ Λεσβία ἢ Μέγιλλα ἢ πλουσία, σὲ ἀγαπᾷ σὰν ἄνδρα καὶ ἐσεῖς συνευρίσκεστε [καὶ] δὲν ξέρω τί κάνετε μεταξύ σας. Τί [εἶναι] τοῦτο; Κοκκίνισες; Πὲς ὅμως ἐὰν αὐτὰ εἶναι ἀληθῆ.

{ΛΕΑΙΝΑ} Ἀληθῆ, ὦ Κλωνάριον· αἰσχύνομαι δέ, ἀλλόκοτον γάρ τί ἐστι. Ἀληθῆ, Κλωνάριον²⁵. Ντρέπομαι ὅμως, διότι εἶναι κάτι ἀλλόκοτο.

{ΚΛΩΝΑΡΙΟΝ} Πρὸς τῆς κουροτρόφου τί τὸ πρᾶγμα, ἢ τί βούλεται ἡ γυνή; τί δέ καὶ πράττετε, ὅταν συνῆτε; ὁρᾷς; οὐ φιλεῖς με· οὐ γὰρ ἂν ἀπεκρύπτου τὰ τοιαῦτα. Στὸ ὄνομα τῆς Κουροτρόφου²⁶, τί [εἶναι αὐτὸ] τὸ πρᾶγμα ἢ τί θέλει ἡ γυναῖκα; Καὶ τί κάνετε ὅταν συνευρίσκεστε; Βλέπεις; Δὲν με ἀγαπᾷς. Διότι δὲν θὰ ἀπέκρυπτες τὰ σχετικά.

{ΛΕΑΙΝΑ} Φιλῶ μὲν σε, εἰ καὶ τινὰ ἄλλην. ἡ γυνὴ δὲ δεινῶς ἀνδρική ἐστιν. Σὲ ἀγαπῶ, ὅσο καμμία ἄλλη. Ἡ γυναῖκα ὅμως εἶναι φοβερὰ ἀνδροπρεπής.

{ΚΛΩΝΑΡΙΟΝ} Οὐ μανθάνω ὅ τι καὶ λέγεις, εἰ μὴ τις ἐταιρίστρια τυγχάνει οὔσα· τοιαύτας γὰρ ἐν Λέσβῳ λέγουσι γυναῖκας ἀρρενωπούς, ὑπ' ἀνδρῶν μὲν οὐκ ἐθελούσας αὐτὸ πάσχειν, γυναιξὶ δὲ αὐτὰς πλησιαζούσας ὥσπερ ἄνδρας. Δὲν καταλαβαίνω τί λές, ἐκτὸς καὶ ἂν πρόκειται γιὰ κάποια ὁμοφυλόφιλη. Διότι αὐτοῦ τοῦ εἵδους τὶς γυναῖκες στὴν Λέσβο²⁷ τὶς λένε ἀρρενωπές, οἱ ὅποῖες δὲν θέλουν νὰ τὸ γευτοῦν ἀπὸ ἄνδρες, πλησιάζοντας αὐτὲς γυναῖκες, σὰν ἄνδρας.

²⁴ Πολὺ μορφωμένη ἑταῖρα, ἡ ὁποία ἔμεινε στὴν ἱστορία ὡς ἡ πλέον δυναμικὴ γιὰ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτήρος της. Ἦταν φίλη τοῦ Ἀρμοδίου καὶ συνελήφθη ὅταν αὐτὸς δολοφόνησε τὸν Ἴππαρχο (ἐναντὶ τοῦς δύο τυράννους τῶν Ἀθηναίων). Ἡ σύλληψις εἶχε σὰν στόχο νὰ ὁμολογήσῃ τὸ ποιοὶ συμμετείχαν στὴν κίνησι ἐναντίον τῶν τυράννων, κάτι τὸ ὁποῖο δὲν ἐπετεύχθη, διότι ἡ Λέαινα ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπέφερε φρικτὰ βασανιστήρια χωρὶς νὰ μιλήσῃ, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἀπὸ φόβο μήπως ὁμολογήσῃ, ἔκοψε μὲ τὰ δόντια της τὴν γλῶσσαν της. Πρὸς τιμὴν της οἱ Ἀθηναῖοι στὰ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως ἔστησαν χάλκινο ἄγαλμα.

²⁵ Ἡ κατάληξις σὲ -ιον (οὐδέτερον) τῶν γυναικείων ὀνομάτων ἦταν γνώρισμα τῶν ἑταιρῶν.

²⁶ Ὀνομασία τῆς Ἀφροδίτης.

²⁷ Πῶς ἐξηγεῖται ὅτι ἡ γυναικεῖα ὁμοφυλοφιλία ἔχει πάρει τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸ νησιὸς Λέσβος; Ἐπειδὴ στὶς ὑπόλοιπες περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος μόνον οἱ ἄνδρες θὰ ἐγίνοντο πολῖτες καὶ συνεπῶς ἔπρεπε νὰ γνωρίζουν ὅλα τὰ κοινωνικὰ δρώμενα τῆς πόλεως, ὁ ἐνήλικος μορφωμένος ἄνδρας, ὁ «ἐραστής», ὅπως ὀνομάζεται στὰ ἀρχαῖα κείμενα, ἀναλάμβανε νὰ καθοδηγήσῃ τὸν ἔφηβο, τὸν «ἐρώμενον», ἀναπτύσσοντας μαζί του φιλοσοφικὲς ἢ ἄλλες ιδέες καὶ συμβουλευοντας τὸν σὲ διάφορα θέματα. Ἡ γνήσια φιλία (καὶ ὄχι ἐρωτικὴ σχέσις) ἢ ὁποῖα ἀναπτυσσόταν μεταξύ τους, ἀποσκοποῦσε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἐνηλίκου στὴν προστασία καὶ τὴν διαμόρφωσι τοῦ χαρακτήρος τοῦ νέου, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ χαρακτηριζόταν ἀπὸ θαυμασμό καὶ εὐγνωμοσύνη τοῦ νέου πρὸς τὸν ἄνδρα. Ἡ κοινωνικὴ δομὴ τῆς Λέσβου ἦταν ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπ' ὅ,τι στὴν ὑπόλοιπὴ Ἑλλάδα. Οἱ γυναῖκες ἦταν, ὡς ἓνα σημεῖο τουλάχιστον, χειραφετημένες καὶ ἡ διαπαιδαγώγησις τῶν κοριτσιῶν ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητη. Αὐτό, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἴδρυσιν ἀπὸ τὴν Σαπφῶ τῆς σχολῆς της, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀναπτύσσει μὲ τὶς μαθήτριάς της αὐτὴν τὴν ἰδιαίτερη σχέσιν μέντορος/καθοδηγητοῦ-μαθητοῦ, θεωρήθηκε ἀδιανόητον, ὑποπτον καὶ τελικῶς σκανδαλῶδες ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους.

{ΛΕΑΙΝΑ} Τοιοῦτόν τι.

Κάτι τέτοιο.

{ΚΛΩΝΑΡΙΟΝ} Οὐκοῦν, ὦ Λέαινα, τοῦτο αὐτὸ καὶ διήγησαι, ὅπως μὲν ἐπέιρα τὸ πρῶτον, ὅπως δὲ καὶ σὺ συνεπείσθης καὶ τὰ μετὰ ταῦτα.

Λοιπόν, Λέαινα, αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ διηγηθῇς, ἀρχικά, πῶς προσπάθησε νὰ σὲ ἀποπλανήσῃ, πῶς ἐπείσθης καὶ ἐσὺ καὶ τὴν συνέχεια.

{ΛΕΑΙΝΑ} Πότον τινὰ συγκροτοῦσα αὐτὴ τε καὶ Δημῶνασσα ἡ Κορινθία. πλουτοῦσα δὲ καὶ αὐτὴ καὶ ὁμότεχνος οὖσα τῇ Μεγίλλῃ, παρειλήφει καμὲ κιθαρίζειν αὐταῖς· ἐπεὶ δὲ ἐκιθάρισα καὶ ἄωρὶ ἦν καὶ ἔδει καθεύδειν, καὶ ἐμέθουν, Ἄγε δὴ, ἔφη, ὦ Λέαινα, ἡ Μεγίλλα, κοιμᾶσθαι γὰρ ἤδη καλόν, ἐνταῦθα κάθευδε μεθ' ἡμῶν μέση ἀμφοτέρων.

Διοργανώνοντας κάποια οἰνοποσία αὐτὴ καὶ ἡ Δημῶνασσα ἡ Κορινθία. Πλουτίζοντας καὶ ἡ ἴδια καὶ οὖσα συνεργάτις μὲ τὴν Μεγίλλα, παρέλαβε καὶ ἐμένα γιὰ νὰ τοὺς παίξω μουσική. Ἀφοῦ ἔπαιξα μουσική καὶ ἦταν ἀργὰ καὶ ἔπρεπε νὰ κοιμηθῶ καὶ μεθοῦσαν, ἔλεγε ἡ Μεγίλλα: «Ἐλα λοιπόν, Λέαινα, εἶναι ὥρα νὰ κοιμηθοῦμε, ἐδῶ ξάπλωσε γιὰ ὕπνο, μαζί μας, στὴν μέση τῶν δυό μας».

{ΚΛΩΝΑΡΙΟΝ} Ἐκάθευδες; τὸ μετὰ ταῦτα τί ἐγένετο;

Ξάπλωσες; Καὶ ἔπειτα τί ἔγινε;

{ΛΕΑΙΝΑ} Ἐφίλουν με τὸ πρῶτον ὥσπερ οἱ ἄνδρες, οὐκ αὐτὸ μόνον προσαρμόζουσαι τὰ χεῖλη, ἀλλ' ὑπανοίγουσαι τὸ στόμα, καὶ περιέβαλλον καὶ τοὺς μαστοὺς ἔθλιβον· ἡ Δημῶνασσα δὲ καὶ ἔδακνε μεταξὺ καταφιλοῦσα· ἐγὼ δὲ οὐκ εἶχον εἰκάσαι ὅ τι τὸ πρᾶγμα εἶη. χρόνῳ δὲ ἡ Μεγίλλα ὑπόθερμος ἤδη οὖσα τὴν μὲν πηνήκην ἀφείλετο τῆς κεφαλῆς, ἐπέκειτο δὲ πάνυ ὁμοία καὶ προσφυῆς, καὶ ἐν χρῶ ὥφθη αὐτὴ καθάπερ οἱ σφόδρα ἀνδρώδεις τῶν ἀθλητῶν ἀποκεκαρμένη· καὶ ἐγὼ ἐταράχθην ἰδοῦσα. ἡ δέ, ὦ Λέαινα, φησὶν, ἐώρακας ἤδη οὕτω καλὸν νεανίσκον; Ἀλλ' οὐχ ὁρῶ, ἔφην, ἐνταῦθα νεανίσκον, ὦ Μεγίλλα. Μὴ καταθήλυνέ με, ἔφη, Μεγίλλος γὰρ ἐγὼ λέγομαι καὶ γεγάμηκα πρόπαλαι ταύτην τὴν Δημῶνασσαν, καὶ ἔστιν ἐμὴ γυνή. ἐγέλασα, ὦ Κλωνάριον, ἐπὶ τούτῳ καὶ ἔφην, Οὐκοῦν σύ, ὦ Μεγίλλε, ἀνὴρ τις ὢν ἐλελήθεις ἡμᾶς, καθάπερ τὸν Ἀχιλλέα φασὶ κρυπτόμενον ἐν ταῖς παρθένοις, καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἐκεῖνο ἔχεις καὶ ποιεῖς τὴν Δημῶνασσαν ἅπερ οἱ ἄνδρες; Ἐκεῖνο μὲν, ἔφη, ὦ Λέαινα, οὐκ ἔχω· δέομαι δὲ οὐδὲ πάνυ αὐτοῦ· ἴδιον δὲ τινα τρόπον ἡδίῳ παρὰ πολὺ ὁμιλοῦντα ὄψει με. Ἀλλὰ μὴ Ἑρμαφρόδιτος εἶ, ἔφην, οἷοι πολλοὶ εἶναι λέγονται ἀμφότερα ἔχοντες; ἔτι γὰρ ἡγνόουν, ὦ Κλωνάριον, τὸ πρᾶγμα. Οὐ, φησὶν, ἀλλὰ τὸ πᾶν ἀνὴρ εἰμι. Ἦκουσα, ἔφην ἐγὼ, τῆς Βοιωτίας αὐλητρίδος Ἰσμηνοδώρας διηγουμένης τὰ ἐφέστια παρ' αὐτοῖς, ὡς γένοιτό τις ἐν Θήβαις ἐκ γυναικὸς ἀνὴρ, ὁ δ' αὐτὸς καὶ μάντις ἄριστος, οἶμαι, Τειρεσίας τοῦνομα. μὴ οὖν καὶ σὺ τοιοῦτόν τι πέπονθας; Οὐκουν, ὦ Λέαινα, ἔφη, ἀλλὰ ἐγεννήθην μὲν ὁμοία ταῖς ἄλλαις ὑμῖν, ἡ γνώμη δὲ καὶ ἡ ἐπιθυμία καὶ τᾶλλα πάντα ἀνδρός ἐστί μοι. Καὶ ἱκανὴ γοῦν σοι, ἔφην, ἐπιθυμία; Πάρεχε γοῦν, ὦ Λέαινα, εἰ ἀπιστεῖς, ἔφη, καὶ γνώσῃ οὐδὲν ἐνδέουσάν με τῶν ἀνδρῶν· ἔχω γὰρ τι ἀντὶ τοῦ ἀνδρείου. ἀλλὰ πάρεχε, ὄψει γάρ. παρέσχον, ὦ Κλωνάριον, ἰκετενούσης πολλὰ καὶ ὄρμον τινὰ μοι

δούσης τῶν πολυτελῶν καὶ ὀθόνας τῶν λεπτῶν. εἶτ' ἐγὼ μὲν ὥσπερ ἄνδρα περιελάμβανον, ἡ δὲ ἐποίει τε καὶ ἐφίλει καὶ ἡσθμαινε καὶ ἐδόκει μοι ἐς ὑπερβολὴν ἡδεσθαι.

Μὲ φιλοῦσαν ἀρχικὰ ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἄνδρες, ὅχι μόνον ἀκουμπώντας τὰ χεῖλη ἀλλὰ ἀνοίγοντας τὸ στόμα καὶ μὲ ἀγκαλιάζαν καὶ ζουλοῦσαν τοὺς μαστοὺς. Ἡ Δημόνασσα δέ, δάγκωνε καὶ ὅλας καθὼς φιλοῦσε παθιασμένα. Ἐγὼ, δὲν μπορούσα νὰ εἰκάσω τί ἦταν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Σὺν τῷ χρόνῳ, ἀφοῦ ἡ Μέγίλλα εἶχε ἤδη φουντώσει, ἔβγαλε τὴν περούκα ἀπὸ τὸ κεφάλι (ἦταν βαλμένη καὶ προσαρμοσμένη ἐπάνω πολὺ ὁμοιόμορφα) καὶ φάνηκε κουρεμένη σύρριζα ὅπως ἀκριβῶς οἱ πάρα πολὺ ἀνδροπρεπεῖς ἐκ τῶν ἀθλητῶν. Καὶ ἐγὼ ταραχθῆκα βλέποντάς την. Αὕτῃ λέει: «Λέαινα, ἔχεις δεῖ τόσο ὠραῖο νεαρό;» «Μὰ δὲν βλέπω», εἶπα²⁸, «ἐδῶ νεαρό, Μέγίλλα». «Μὴ μὲ κάνης θηλυκὴ», εἶπε, «διότι Μέγιλλος ἐγὼ λέγομαι καὶ ἀπὸ καιρὸ ἔχω νυμφευθεῖ αὐτὴν τὴν Δημόνασσα καὶ εἶναι γυναῖκα μου». Γέλασα, Κλωνάριον, μὲ αὐτὸ καὶ εἶπα: «Λοιπὸν ἐσύ, Μέγιλλε, ὄντας κάποιος ἄνδρας, μᾶς διέφυγες τῆς προσοχῆς, ὅπως ἀκριβῶς λένε γιὰ τὸν Ἀχιλλέα, ὅτι κρυβόταν μέσα στὶς παρθένες²⁹ καὶ ἔχεις ἐκεῖνο πού ἔχουν οἱ ἄνδρες καὶ κάνεις στὴν Δημόνασσα αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ ὁποῖα κάνουν οἱ ἄνδρες;» «Ἐκεῖνο, Λέαινα», εἶπε, «δὲν τὸ ἔχω. Ἀλλὰ δὲν τὸ πολὺ χρειάζομαι. Μὲ ἴδιον περίπου πολὺ εὐχάριστο τρόπο θὰ μὲ δῇς νὰ συνευρίσκομαι ἐρωτικῶς». «Ἀλλὰ μήπως εἶσαι ἐρμαφρόδιτος³⁰», εἶπα, «ὅπως πολλοὶ λέγεται ὅτι εἶναι ἔχοντες καὶ τὰ δύο;» Ἀκόμα, Κλωνάριον, ἀγνοοῦσα τὸ θέμα. «Ὅχι», λέει, «ἀλλὰ σὲ ὅλα ἄνδρας εἶμαι». «Ἄκουσα», εἶπα ἐγὼ, «τὴν αὐλητρίδα Ἰσμηνοδόρα ἀπὸ τὴν Βοιωτία νὰ διηγεῖται αὐτὰ πού συνέβησαν στὸν τόπο τους, πῶς ἔγινε κάποιος στὴν Θήβα ἀπὸ γυναῖκα ἄνδρας καὶ ὁ ἴδιος μάντης ἄριστος, Τειρεσίας³¹ νομίζω τὸ ὄνομά του. Μὴ λοιπὸν ἔχης πάθει καὶ ἐσὺ κάτι τέτοιο;» «Ὅχι, Λέαινα», εἶπε, «γεννήθηκα μὲν ὅμοια μὲ ἐσᾶς τίς ἄλλες, ἀλλὰ ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἐπιθυμία καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, μοῦ εἶναι ἀνδρικά». «Καὶ σοῦ εἶναι ἰκανή»,

²⁸ Βλ. ὑποσημείωσι 11. Καὶ σὲ αὐτὴν τὴν περιγραφὴ δὲν χρησιμοποιεῖται παρατατικός, γιὰ τοὺς ἰδίους λόγους.

²⁹ Ἡ μητέρα τοῦ Ἀχιλλέως θέλοντας νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ λάβῃ μέρος στὴν ἐκστρατεία ἐναντίον τῆς Τροίας, ἐπειδὴ ἤξερε ὅτι θὰ πέθαινε, τὸν ἔκρυψε στὴν αὐλὴ τοῦ βασιλέως τῆς Σκύρου Λυκομήδους, ντύνοντάς τον μὲ γυναικεῖα ροῦχα. Ἐκεῖ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐδημιούργησε δεσμὸ μὲ τὴν Δειδάμια μὲ τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησε τὸν Νεοπτόλεμο. Ἀνεκαλύφθη ὅμως ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά, τὸν Αἴαντα τὸν Τελαμώνιο καὶ τὸν Φοῖνικα, οἱ ὁποῖοι ἔφτασαν μεταμφιεσμένοι σὲ γυρολόγους μὲ κοσμήματα καὶ ὅπλα. Τὰ κορίτσια ἔτρεξαν νὰ δοῦν τὰ κοσμήματα ἐνῶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἄρχισε νὰ δοκιμάζῃ τίς ἀσπίδες καὶ τὰ δόρατα. Τότε συνέβη κρότος καὶ ἀκούστηκαν φωνές καὶ ἐνῶ τὰ κορίτσια ἔτρεξαν νὰ κρυφτοῦν, ὁ Ἀχιλλεὺς πῆρε τὰ ὅπλα καὶ ἔσπευσε σὲ βοήθεια. Ἐτσι ἐντοπίστηκε.

³⁰ Υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρμοῦ. Κάποτε ταξίδεψε στὴν Καρία καὶ ἔφτασε σὲ μία λίμνη τὰ νερὰ τῆς ὁποίας ἦταν τόσο καθαρὰ ὥστε φαινόταν ὁ πυθμένας. Ἡ νύμφη τῆς λίμνης Σαλμακίς, μόλις τὸν ἀντίκρισε τὸν ἐρωτεύτηκε κεραυνοβόλα. Αφοῦ ντύθηκε καὶ στολίστηκε, ἐμφανίστηκε σ' αὐτὸν σὲ ὅλο της τὸ μεγαλεῖο καὶ τοῦ ζήτησε νὰ σμίξῃ μαζί της. Αὐτὸς ὅμως τὴν ἀπέρριψε. Ὅταν ὁ νεαρὸς νόμισε ὅτι ἔμεινε μόνος, γδύθηκε καὶ βούτηξε στὰ νερὰ τῆς λίμνης. Ἡ νύμφη πού παραφύλαγε, δὲν μπόρεσε ν' ἀντισταθῇ στὴν θέα τοῦ γυμνοῦ του κορμιοῦ, ὤρμησε στὰ νερὰ καὶ ἄρχισε νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν φιλᾷ. Αὐτὸς ἀντιστάθηκε, ἀλλὰ ἡ Σαλμακίς τὸν ἔσφιξε μὲ ὅλη της τὴν δύναμι καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν Δία νὰ παραμείνουν καὶ οἱ δύο ἐνωμένοι σὲ ἓνα σῶμα.

³¹ Θηβαῖος μάντις τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς ἀπὸ τὸ γένος τῶν Σπαρτῶν, υἱὸς τοῦ Εὐήρους καὶ τῆς Χαρικλοῦς. Ὁ μῦθος λέει ὅτι γεννήθηκε γυναῖκα καὶ ἀγαπήθηκε ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα, ὁ ὁποῖος τῆς ἐδίδαξε τὴν μαντικὴ τέχνη γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ, ἀλλὰ αὕτῃ, μαθαίνοντας τὴν τέχνη, δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσί της καὶ αὐτὸς τὴν μετεμόρφωσε σὲ ἄνδρα.

εἶπα, «ἢ ἐπιθυμία;» «Προσφέρσου λοιπόν, Λέαινα, ἐὰν δὲν πιστεύῃς», εἶπε, «καὶ θὰ διαπιστώσης ὅτι τίποτε δὲν μοῦ λείπει ἀπὸ τοὺς ἄνδρες. Διότι ἔχω κάτι ἀντάξιο αὐτοῦ τοῦ ὁποίου ἔχουν οἱ ἄνδρες. Ἀλλὰ προσφέρσου καὶ θὰ δῇς». Προσφέρθηκα Κλωνάριον, ἀφοῦ μὲ θερμοπαρακαλοῦσε καὶ δίνοντάς μου κάποιο περιδέραιο ἀπὸ τὰ πολύτιμα καὶ ὑφάσματα ἀπὸ τὰ λεπτά. Ἐπειτα ἐγώ, σὰν ἄνδρα τὴν ἀγκαλιάζα, αὐτὴ ἔκανε καὶ φιλοῦσε καὶ βαριανάσαινε καὶ μοῦ φαινόταν νὰ εὐχαριστεῖται ὑπερβολικά.

{ΚΛΩΝΑΡΙΟΝ} *Τί ἐποίει, ὦ Λέαινα, ἢ τίνα τρόπον; τοῦτο γὰρ μάλιστα εἶπέ.*
Τί ἔκανε, Λέαινα, ἢ μὲ ποιόν τρόπο; Αὐτὸ πρὸ πάντων πές.

{ΛΕΑΙΝΑ} *Μὴ ἀνάκρινε ἀκριβῶς, αἰσχροὶ γάρ· ὥστε μὰ τὴν οὐρανίαν οὐκ ἂν εἴποιμι.*
Μὴ ῥωτᾶς ἀκριβῶς, διότι εἶναι αἰσχρά, ὥστε, μὰ τὴν Οὐρανία³², δὲν θὰ μπορούσα νὰ πῶ.

³² Προσωνύμιον τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης ἀλλὰ καὶ διάκρισί της ἀπὸ τὴν Πάνδημο. Αναφέρει ὁ Πλάτων στὸ ἔργο του «Συμπόσιον» ὅπου δίνει καὶ τὴν ἡθικὴ διάστασιν τῶν δύο Ἀφροδιτῶν (180d6): «Ἡ μία βεβαίως εἶναι ἀρχαιότερα καὶ ἀμῆτωρ, κόρη τοῦ Οὐρανοῦ, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουμε καὶ Οὐρανία. Ἡ ἄλλη, νεωτέρα, τοῦ Διὸς καὶ τῆς Διώνης, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουμε Πάνδημο». Καὶ συνεχίζει (181a7 & 181c2): «ὁ μὲν λοιπὸν Ἔρως τῆς Πανδήμου Ἀφροδίτης εἶναι ἀληθινὰ πάνδημος καὶ προβαίνει σὲ ὅ,τι τύχη. Ἀντιθέτως, ὁ ἄλλος τῆς Οὐρανίας, εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ὕβριν».

ΚΡΩΒΥΛΗ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΝΑ

{ΚΡΩΒΥΛΗ} Ὡ Κόριννα, ὥς μὲν οὐ πάνν δεινὸν ἦν, ὃ ἐνόμιζες, τὸ γυναιῖκα γενέσθαι ἐκ παρθένου, μεμάθηκας ἤδη, μετὰ μειρακίου μὲν ὠραίου γενομένη, μνᾶν δὲ τὸ πρῶτον μίσθωμα κομισαμένη, ἐξ ἧς ὄρμον αὐτίκα ὠνήσομαί σοι.

Κόριννα, δὲν ἦταν πολὺ φοβερό, αὐτὸ τὸ ὁποῖο νόμιζες, τὸ νὰ γίνης γυναῖκα ἀπὸ παρθένος, ἔχεις ἤδη μάθει, μὲ τὸ νὰ εὐρεθῇς μὲ νέον καταλλήλου ἡλικίας, ἀποκομίζοντας μία μνᾶ ὡς πρῶτο μίσθωμα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν περιδέραιο θὰ σοῦ ἀγοράσω ἀμέσως.

{ΚΟΡΙΝΝΑ} Ναί, μαννάριον. ἐχέτω δὲ καὶ ψήφους τινὰς πυραυγεῖς οἷος ὁ Φιλαινίδος ἐστίν.

Ναί, μανούλα. Ἄς ἔχη καὶ τίποτε πολυτίμους λίθους λαμπεροὺς σὰν τὴν φωτιά, ὅπως τέτοιο εἶναι τῆς Φιλαινίδος.

{ΚΡΩΒΥΛΗ} Ἔσται τοιοῦτος. ἄκουε δὲ καὶ τᾶλλα παρ' ἐμοῦ ἃ σε χρή ποιεῖν καὶ ὅπως προσφέρεσθαι τοῖς ἀνδράσιν· ἄλλη μὲν γὰρ ἡμῖν ἀποστροφή τοῦ βίου οὐκ ἔστιν, ὧ θύγατερ, ἀλλὰ δύο ἔτη ταῦτα ἐξ οὗ τέθνηκεν ὁ μακαρίτης σου πατήρ, οὐκ οἶσθα ὅπως ἀπεζήσαμεν; ὅτε δὲ ἐκεῖνος ἔζη, πάντα ἦν ἡμῖν ἱκανά· ἐχάλκευε γὰρ καὶ μέγα ἦν ὄνομα αὐτοῦ ἐν Πειραιεῖ, καὶ πάντων ἐστὶν ἀκοῦσαι διομνυμένων ἢ μὴν μετὰ Φιλῖνον μηκέτι ἔσεσθαι ἄλλον χαλκέα. μετὰ δὲ τὴν τελευτήν τὸ μὲν πρῶτον ἀποδομένη τὰς πυράγρας καὶ τὸν ἄκμονα καὶ σφῦραν δύο μνῶν, μῆνας ἀπὸ τούτων ἑπτὰ διетράφημεν· εἴτα νῦν μὲν ὑφαίνουσα, νῦν δὲ κρόκην κατάγουσα ἢ στήμονα κλώθουσα ἐποριζόμην τὰ σιτία μόλις· ἔβοσκον δὲ σέ, ὧ θύγατερ, τὴν ἐλπίδα περιμένουσα.

Θὰ εἶναι τέτοιο. Ἄκου ὅμως καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ ἐμένα τὰ ὁποῖα πρέπει ἐσὺ νὰ κάνης καὶ πῶς νὰ συμπεριφέρεσαι στοὺς ἄνδρες. Ἄλλη σωτηρία τοῦ βίου σὲ ἐμᾶς δὲν ὑπάρχει κόρη μου, ἀλλὰ τὰ δύο αὐτὰ ἔτη ἀπὸ τότε πού πέθανε ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας σου, δὲν ξέρεις πῶς ἐπιβιώσαμε; Ὅταν ἐκεῖνος ζοῦσε, τὰ πάντα σὲ ἐμᾶς ἦταν ἀρκετά. Διότι ἦταν χαλκουργὸς καὶ τὸ ὄνομά του ἦταν σπουδαῖο στὸν Πειραιᾶ καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούσης ὅλους νὰ ὀρκίζονται ὅτι πράγματι, μετὰ τὸν Φιλῖνο, δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἄλλος χαλκουργός. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον, δίνοντας ἀρχικὰ τὶς λαβίδες καὶ τὸ ἀμόνι καὶ σφυρὶ [ἐναντι] δύο μνῶν, τραφήκαμε ἀπὸ αὐτὰ γιὰ ἑπτὰ μῆνες. Ἐπειτα, πότε μὲν ὑφαίνουσα, πότε δὲ κατεβάζοντας τὸ ὑφάδι ἢ νῆμα κλώθουσα, ποριζόμουν μὲ κόπο τὴν τροφή. Σὲ ἔτρεφα, κόρη μου, τὴν ἐλπίδα περιμένοντας.

{ΚΟΡΙΝΝΑ} Τὴν μνᾶν λέγεις;

Γιὰ τὴν μνᾶ λές;

{ΚΡΩΒΥΛΗ} Οὐκ, ἀλλὰ ἐλογιζόμην ὥς τηλικαύτη γενομένη θρέψεις μὲν ἐμέ, σεαυτὴν δὲ κατακοσμήσεις ῥαδίως καὶ πλουτήσεις καὶ ἐσθῆτας ἔξεις ἀλουργεῖς καὶ θεραπαίνας.

Ὅχι, ἀλλὰ λογαρίαζα ὅτι φθάνοντας σὲ τέτοια ἡλικία θὰ θρέψῃς μὲν ἐμένα ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν σου θὰ τακτοποιήσῃς εὐκόλως καὶ θὰ πλουτίσῃς καὶ θὰ ἔχῃς πορφυρὰ ἐνδύματα³³ καὶ ὑπηρέτριες.

{ΚΟΡΙΝΝΑ} Πῶς ἔφης, μήτερ, ἢ τί λέγεις;
Μὲ ποιὸν τρόπο ἔλεγες μητέρα ἢ τί ἐννοεῖς;

{ΚΡΩΒΥΛΗ} Συνοῦσα μὲν τοῖς νεανίσκοις καὶ συμπίνουσα μετ' αὐτῶν καὶ συγκαθεύδουσα ἐπὶ μισθῷ.
Συνευρισκομένη μὲ τοὺς νεαροὺς καὶ πίνοντας μὲ αὐτοὺς καὶ κοιμωμένη μαζί τους ἐπὶ μισθῷ.

{ΚΟΡΙΝΝΑ} Καθάπερ ἡ Δαφνίδος θυγάτηρ Λύρα;
Ὅπως ἀκριβῶς ἡ κόρη τῆς Δαφνίδος, ἡ Λύρα;

{ΚΡΩΒΥΛΗ} Ναί.

{ΚΟΡΙΝΝΑ} Ἀλλ' ἐκείνη ἐταῖρα ἐστίν.
Ἀλλὰ ἐκείνη εἶναι ἐταῖρα.

{ΚΡΩΒΥΛΗ} Οὐδὲν τοῦτο δεινόν· καὶ σὺ γὰρ πλουτήσεις ὥς ἐκείνη καὶ πολλοὺς ἐραστὰς ἔξεις. τί ἐδάκρυσας, ᾧ Κόριννα; οὐχ ὅρᾳς ὅποσαι καὶ ὥς περισπούδαστοὶ εἰσιν αἱ ἐταῖραι καὶ ὅσα χρήματα λαμβάνουσι; τὴν Δαφνίδος γοῦν ἐγὼ οἶδα, ᾧ φίλη Ἀδράστεια, ῥάκη, πρὶν αὐτὴν ἀκμάσαι τὴν ὥραν, περιβεβλημένην· ἀλλὰ νῦν ὅρᾳς οἷα πρόεισι, χρυσὸς καὶ ἐσθῆτες εὐανθεῖς καὶ θεράπαινοι τέτταρες.
Τίποτε φοβερὸν τοῦτο. Διότι καὶ ἐσὺ θὰ πλουτίσῃς ὅπως ἐκείνη καὶ πολλοὺς ἐραστὲς θὰ ἔχῃς. Γιατί δάκρυσες, Κόριννα; Δὲν βλέπεις πόσες καὶ πόσο περισπούδαστες εἶναι οἱ ἐταῖρες καὶ πόσα χρήματα λαμβάνουν; Ἐγὼ ἤξερα [τὴν κόρη] τῆς Δαφνίδος, ᾧ ἀγαπημένη Ἀδράστεια³⁴, ντυμένη μὲ κουρέλια, πρὶν αὐτὴ ὠριμάσῃ. Ἀλλὰ τώρα βλέπεις πῶς προοδεύει, χρυσὸς καὶ πολύχρωμα φορέματα καὶ τέσσερις ὑπηρέτριες.

{ΚΟΡΙΝΝΑ} Πῶς δὲ ταῦτα ἐκτήσατο ἡ Λύρα;
Πῶς τὰ ἀπέκτησε αὐτὰ ἡ Λύρα;

{ΚΡΩΒΥΛΗ} Τὸ μὲν πρῶτον κατακοσμοῦσα ἑαυτὴν εὐπρεπῶς καὶ εὐσταλῆς οὖσα καὶ φαιδρὰ πρὸς ἅπαντας, οὐκ ἄχρι τοῦ καγχαρίζειν ῥαδίως καθάπερ σὺ εἶωθας, ἀλλὰ μειδιῶσα ἡδὺν καὶ ἐπαγωγόν, εἶτα προσομιλοῦσα δεξιῶς καὶ μήτε φενακίζουσα, εἴ τις προσέλθοι ἢ προπέμψειε, μήτε αὐτὴ ἐπιλαμβανομένη τῶν ἀνδρῶν. ἦν δέ ποτε καὶ ἀπέλθῃ ἐπὶ δεῖπνον λαβοῦσα μίσθωμα, οὔτε μεθύσκειται - καταγέλαστον γὰρ καὶ μισοῦσιν οἱ ἄνδρες τὰς τοιαύτας- οὔτε ὑπερεμφορεῖται τοῦ

³³ Σημεῖον πλούτου καὶ χλιδῆς ἦταν ἡ κατοχὴ πορφυρῶν ρούχων καὶ ἡ ἔνδυσις μὲ αὐτά. Ὅπως λέει ὁ Ἀθηναῖος στὸ ἔργο του «Δειπνοσοφιστές»: «Ἡ πορφύρα ἦταν ἰσότιμη μὲ τὸ ἀσῆμι». Ἐπὶ ῥωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν χρόνων ἐχρησιμοποιήθη ὡς βασιλικὸ ἐνδυμα, ὥστε ἡ πορφύρα νὰ σημαίνει ὄχι μόνον τὸ ἐνδυμα ἀλλὰ καὶ τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα ἐξ οὗ καὶ τὸ «πορφύρας τιθήνημα καὶ γέννημα», δηλαδὴ «γέννημα θρέμμα βασιλεῦς».

³⁴ Ἐπικαλεῖται τὴν Ἀδράστεια, δαίμων ἡ ὁποία ἐπετίθετο σὲ ὅσους ἐκαυχῶντο ὑπερβολικῶς.

ὄψου ἀπειροκάλως, ἀλλὰ προσάπτεται μὲν ἄκροις τοῖς δακτύλοις, σιωπῇ δὲ τὰς ἐνθέσεις οὐκ ἐπ' ἀμφοτέρας παραβύεται τὰς γνάθους, πίνει δὲ ἡρέμα, οὐ χανδόν, ἀλλ' ἀναπαυομένη.

Πρῶτον, στολίζοντας τὸν ἑαυτόν της εὐπρεπῶς καὶ οὔσα κομψή καὶ εὐχάριστη πρὸς ἅπαντες, ὅχι [ὅμως] μέχρι τοῦ νὰ κακαρίζῃ³⁵ εὐκόλως ὅπως ἐσὺ συνηθίζεις, ἀλλὰ γελώντας γλυκὰ καὶ σαγηνευτικά. Ἐπειτα, συνομιλώντας μὲ ἐπιδεξιότητα καὶ χωρὶς νὰ παραπλανῇ, ἐὰν κάποιος προσέλθῃ ἢ στείλῃ ἀπὸ πρὶν [ἄλλον], μῆτε ἐκμεταλλευομένη τῶν ἀνδρῶν. Ἄν ποτὲ πάῃ σὲ δεῖπνο λαμβάνοντας μίσθωμα, οὔτε μεθ' -διότι εἶναι καταγέλαστο καὶ μισοῦν οἱ ἄνδρες τὶς τέτοιου εἶδους- οὔτε μπουκνέται μὲ φαγητὸ ἀκαλαίσθητα, ἀλλὰ ἀκουμπᾷ μὲ τὶς ἄκρες τῶν δακτύλων σιωπηρὰ τὶς μπουκιὲς χωρὶς νὰ παραγεμίξῃ καὶ τὶς δύο γνάθους, πίνει δὲ ἡρέμα, ὅχι μὲ ἀπληστία, ἀλλὰ κάνοντας διαλείμματα.

{KOPINNA} *Κὰν εἰ διψῶσα, ὦ μῆτερ, τύχη;*

Καὶ ἂν τύχῃ νὰ διψάσῃ, μητέρα;

{ΚΡΩΒΥΛΗ} *Τότε μάλιστα, ὦ Κόριννα. καὶ οὔτε πλέον τοῦ δέοντος φθέγγεται οὔτε ἀποσκώπτει ἔς τινα τῶν παρόντων, ἐς μόνον δὲ τὸν μισθωσάμενον βλέπει· καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι φιλοῦσιν αὐτήν. καὶ ἐπειδὰν κοιμᾶσθαι δέῃ, ἀσελγὲς οὐδὲν οὐδὲ ἀμελὲς ἐκείνῃ ἂν τι ἐργάσαιτο, ἀλλὰ ἐξ ἅπαντος ἐν τοῦτο θηρᾶται, ὡς ὑπαγάγοιτο καὶ ἐραστήν ποιήσειεν ἐκεῖνον· ταῦτα γὰρ αὐτῆς ἅπαντες ἐπαινοῦσιν. εἰ δὴ καὶ σὺ ταῦτα ἐκμάθοις, μακάριαι καὶ ἡμεῖς ἐσόμεθα· ἐπεὶ τά γε ἄλλα παρὰ πολὺ αὐτῆς - ἀλλ' οὐδέν, ὦ φίλῃ Ἀδράστεια, φημί, ζῶης μόνον.*

Τότε περισσότερο, Κόριννα. Καὶ οὔτε μιᾷ πλέον τοῦ δέοντος, οὔτε περιπαίζει κάποιον ἀπὸ τοὺς παρόντες, ἀλλὰ ἔχει μάτια μόνον γι' αὐτὸν ποὺ πληρώνει. Καὶ ἐκεῖνοι γι' αὐτὸ τὴν ἀγαποῦν. Καὶ ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ πλαγιάσῃ, ἐκείνῃ δὲν θὰ ἔκανε κάτι τὸ ἀσελγὲς οὔτε ἀμελὲς, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε ἓνα μόνον ἐπιδιώκει, πῶς νὰ τὸν σαγηνεύσῃ καὶ νὰ τὸν κάνῃ ἐραστή της. Ὅλοι αὐτὰ τῆς ἐπαινοῦν. Ἐὰν καὶ ἐσὺ μάθῃς καλῶς αὐτά, μακάριες καὶ ἐμεῖς θὰ εἴμαστε. Αἰοῦ ὡς πρὸς τὰ ὑπόλοιπα βεβαίως, ὑπερτερεῖς ἀπὸ αὐτήν. Ἄλλο τίποτε δὲν λέω, ὦ ἀγαπημένη Ἀδράστεια, μόνον νὰ ζῇς.

{KOPINNA} *Εἰπέ μοι, ὦ μῆτερ, οἱ μισθούμενοι πάντες τοιοῦτοί εἰσιν οἷος ὁ Εὐκριτος, μεθ' οὗ χθὲς ἐκάθευδον;*

Πές μου, μητέρα, ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι πληρώνουν, τέτοιοι εἶναι ὅπως ὁ Εὐκριτος μὲ τὸν ὅποιον κοιμόμουν ἐχθές;

{ΚΡΩΒΥΛΗ} *Οὐ πάντες, ἀλλ' ἔνιοι μὲν ἀμείνους, οἱ δὲ καὶ ἤδη ἀνδρώδεις, οἱ δὲ καὶ οὐ πάνυ μορφῆς εὐφυῶς ἔχοντες.*

Ὅχι ὅλοι, ἀλλὰ ὀρισμένοι μὲν καλλίτεροι, ἄλλοι δὲ πρὸ ἀρρενωποὶ καὶ ἄλλοι οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν καὶ πολὺ ωραία μορφή.

{KOPINNA} *Καὶ τοιοῦτοις συγκαθεύδειν δεήσει;*

Καὶ μὲ τέτοιους θὰ πρέπη νὰ κοιμηθῶ;

³⁵ Ἀπέδωσα τὸ ἀπαρέμφατον «καχαρίζειν» μὲ τὴν ἔννοια «κακαρίζει», σύμφωνα μὲ τὴν μελέτη τοῦ Δ. Α. Χρηστίδη «Καχαρίζειν: Λουκιανοῦ Ἑταιρικοὶ Διάλογοι 6,3» ἢ ὅποια ἐμπεριέχεται στὸ περιοδικὸ Ἑλληνικά, τόμος 30^{ος}, τεῦχος 1^{ον}, Θεσσαλονίκη 1977-1978, σελ. 26-33 (Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν).

{ΚΡΩΒΥΛΗ} Μάλιστα, ὦ θύγατερ· οὗτοι μὲν τοι καὶ πλείονα διδόασιν· οἱ καλοὶ δὲ αὐτὸ μόνον καλοὶ θέλουσιν εἶναι. καὶ σοὶ δὲ μελέτω ἀεὶ τοῦ πλείονος, εἰ θέλεις ἐν βραχεὶ λέγειν ἀπάσας ἐνδειξάσας σε τῷ δακτύλῳ, Οὐχ ὁρᾷς τὴν Κόρινναν τὴν τῆς Κρωβύλης θυγατέρα ὡς ὑπερπλουτεῖ καὶ τρισευδαίμονα πεποίηκε τὴν μητέρα; τί φῆς; ποιήσεις ταῦτα; ποιήσεις, οἶδα ἐγώ, καὶ προέξεις ἀπασῶν ῥαδίως. νῦν δ' ἄπιθι λουσομένη, εἰ ἀφίκοιτο καὶ τήμερον τὸ μειράκιον ὁ Εὐκριτος· ὑπισχνεῖτο γάρ.

Πρὸ πάντων, κόρη μου. Διότι αὐτοὶ πράγματι θὰ δώσουν καὶ περισσότερα. Οἱ ὠραῖοι, αὐτὸ μόνον θέλουν νὰ εἶναι, ὠραῖοι. Καὶ ἐσὺ νὰ ἔχῃς στὸν νοῦ σου πάντα τὸ περισσότερο, ἐὰν θέλῃς σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα νὰ λένε ὅλες δείχνοντάς σε μὲ τὸ δάκτυλο: «Δὲν βλέπεις τὴν Κόριννα, τὴν κόρην τῆς Κρωβύλης, πόσο πολὺ πλουτίζει καὶ τρισευτυχισμένη ἔκανε τὴν μητέρα της;» Τί λές; Θὰ τὰ κάνῃς αὐτά; Θὰ τὰ κάνῃς, τὸ ξέρω ἐγώ καὶ θὰ προέχῃς ὅλων εὐκόλως. Τώρα ὅμως, πηγαινέ νὰ λουστῇς, μήπως ἔρθῃ καὶ σήμερα ὁ νεαρὸς ὁ Εὐκριτος, διότι τὸ ὑποσχέθηκε.

ΜΗΤΗΡ ΚΑΙ ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ

{ΜΗΤΗΡ} Ἄν δ' ἔτι τοιοῦτον ἐραστὴν εὖρωμεν, ὦ Μουσάριον, οἷος ὁ Χαιρέας ἐστί, θῦσαι μὲν τῇ πανδήμῳ δεήσει λευκὴν μηκάδα, τῇ οὐρανίᾳ δὲ τῇ ἐν κήποις δάμαλιν, στεφανῶσαι δὲ καὶ τὴν πλουτοδότειραν, καὶ ὅλως μακάριαι καὶ τρισευδαίμονες ἐσόμεθα. νῦν ὁρᾷς παρὰ τοῦ νεανίσκου ἡλίκᾳ λαμβάνομεν, ὃς ὀβολὸν μὲν οὐδέποτε σοι δέδωκεν, οὐκ ἐσθῆτα, οὐχ ὑποδήματα, οὐ μύρον, ἀλλὰ προφάσεις ἀεὶ καὶ ὑποσχέσεις καὶ μακρὰ ἐλπίδες καὶ πολὺν τό, ἐὰν ὁ πατήρ..., καὶ κύριος γένωμαι τῶν πατρῶων, καὶ πάντα σά. σὺ δὲ καὶ ὁμωμοκέναι αὐτὸν φῆς ὅτι νόμῳ γαμετὴν ποιήσεται σε.

Ἐὰν βροῦμε ἀκόμα [ἕναν] τέτοιον ἐραστή, Μουσάριον, ὅπως εἶναι ὁ Χαιρέας, θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ θυσιάσουμε στὴν Πάνδημο λευκὴ κατσίκα, ἐνῶ στὴν Οὐρανία³⁶, αὐτὴ ἡ ὁποία εὐρίσκεται στοὺς κήπους, δάμαλη, νὰ στεφανώσουμε καὶ τὴν Πλουτοδότειρα³⁷ καὶ ἐντελῶς μακάριες καὶ τρισευτυχισμένες θὰ εἴμαστε. Τώρα βλέπεις πόσα λαμβάνουμε ἀπὸ τὸν νεαρό, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε σοῦ ἔχει δώσει ὀβολό, οὔτε φόρεμα, οὔτε ὑποδήματα, οὔτε ἄρωμα, ἀλλὰ προφάσεις πάντα καὶ ὑποσχέσεις καὶ μακρινὲς ἐλπίδες καὶ πολὺ τὸ «ἐὰν ὁ πατέρας...» καὶ «κύριος θὰ γίνω τῆς πατρικῆς περιουσίας» καὶ «ὅλα δικά σου». Ἐσὺ ὅμως ἰσχυρίζεσαι ὅτι αὐτὸς ἔχει ὀρκιστεῖ ὅτι θὰ σὲ κάνῃ σύζυγό του σύμφωνα μὲ τὸν νόμο.

{ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ} Ὡμοσε γάρ, ὦ μητέρα, κατὰ ταῖν θεοῖν καὶ τῆς Πολιάδος.

Ἐπειδὴ ὀρκίστηκε, μητέρα, στίς δύο Θεές³⁸ καὶ τὴν Πολιάδα³⁹.

{ΜΗΤΗΡ} Καὶ πιστεύεις δηλαδή· καὶ διὰ τοῦτο πρῶην οὐκ ἔχοντι αὐτῷ καταθεῖναι συμβολὴν τὸν δακτύλιον δέδωκας ἀγνοούσης ἐμοῦ, ὁ δὲ ἀποδόμενος κατέπιε, καὶ πάλιν τὰ δύο περιδέραια τὰ Ἰωνικά, ἔλκοντα ἐκάτερον δύο δαρεικοὺς, ἃ σοι ὁ Χῖος Πραξίας ὁ ναύκληρος ἐκόμισε ποιησάμενος ἐν Ἐφέσῳ· ἐδεῖτο γὰρ Χαιρέας ἔρανον συνεφήβοις ἀπενεγκεῖν. ὀθόνας γὰρ καὶ χιτωνίσκους τί ἂν λέγοιμι; καὶ ὅλως ἔρμαιόν τι ἡμῖν καὶ μέγα ὄφελος ἐμπέπτωκεν οὗτος.

Καὶ φυσικὰ τὸ πιστεύεις. Καὶ γι' αὐτὸ προσφάτως, μὴ ἔχοντας νὰ ἀφήσῃ τὸ μερίδιό του, τοῦ ἔδωσες τὸ δακτυλίδι ἐν ἀγνοίᾳ μου, ἐνῶ αὐτὸς πωλώντας το, τὸ ξεκοκκάλησε καὶ πάλι τὰ δύο περιδέραια τὰ Ἰωνικά, ζυγίζοντας τὸ κάθε ἓνα δύο δαρεικοὺς⁴⁰, τὰ ὁποία ἔφερε σ' ἐσένα ὁ Χῖος ὁ Πραξίας ὁ πλοιοκτήτης, φτιάχνοντάς τα εἰς τὴν Ἐφεσον. Διότι ἔπρεπε ὁ Χαιρέας νὰ ξεπληρώσῃ στοὺς συνομηλικούς του ἐφήβους τὴν συνεισφορά. Τί θὰ μπορούσα

³⁶ Οὐρανία καὶ Πάνδημος Ἀφροδίτη: Ἡ διπλὴ ὑπόστασις τῆς θεᾶς. Ἡ Οὐρανία εἶναι ἡ θεὰ τοῦ νομίμου, καθαροῦ ἔρωτος καὶ τοῦ συζυγικοῦ δεσμοῦ, ἐνῶ ἡ Πάνδημος εἶναι ἡ θεὰ τοῦ ἐλευθέρου καὶ ἀγοραίου ἔρωτος, καθὼς καὶ προστάτις τῶν ἐταῖρων. Στὴν Πάνδημο θυσιάζει κατσίκα διότι εἶναι ζῶον ἀκρατὲς ὡς πρὸς τὰ ἀφροδίσια, ἐνῶ στὴν Οὐρανία δάμαλη, διότι εἶναι ζῶον σωφρονέστερο καὶ μπορεῖ νὰ μῇ κάτῳ ἀπὸ ζυγό, ὑπαινίσσοντας τὸν γάμο.

³⁷ Προσωνύμιον τῆς Δήμητρος.

³⁸ Δήμητρα καὶ Περσεφόνη. Ὁρκος ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους.

³⁹ Προσωνύμιον τῆς Ἀθηνᾶς.

⁴⁰ Περσικὸ χρυσοῦν νόμισμα ἰσότιμο μὲ 20 ἀττικὰς ἀργυρὰς δραχμὰς ἢ 1/5 τῆς μνᾶς. 1 τάλαντον= 63 μνές, 1 μνᾶς= 100 δραχμὰς, 1 δραχμὴ= 6 ὀβολοί. Ἦταν ἀπὸ καθαρὸ χρυσό καὶ εἶχε τὸ ἴδιο βάρος μὲ τὸν ἀττικὸ στατήρα. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἐπαινοῦν τὴν λαμπρότητα τοῦ μετάλλου καὶ τὴν ἀκρίβεια τοῦ βάρους του.

νὰ πῶ γιὰ τὰ λεπτὰ ὑφάσματα καὶ τοὺς χιτωνίσκους; Καὶ γενικά, ἀπροσδόκητο κέρδος σὲ ἐμᾶς καὶ μέγα ὄφελος ἔχει πέσει αὐτός.

{ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ} Ἀλλὰ καλὸς καὶ ἀγένειος, καὶ φησὶν ἐρᾶν καὶ δακρύει καὶ Δεινομάχης καὶ Λάχητος υἱὸς ἐστὶ τοῦ Ἀρεοπαγίτου καὶ φησὶν ἡμᾶς γαμήσειν καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἔχομεν παρ' αὐτοῦ, ἣν ὁ γέρων μόνον καταμύση.

Ἀλλὰ [εἶναι] ὠραῖος καὶ ἀγένειος καὶ λέει ὅτι μὲ ἀγαπᾷ καὶ δακρύζει καὶ εἶναι υἱὸς τῆς Δεινομάχης καὶ τοῦ Λάχητος τοῦ Ἀρεοπαγίτου καὶ λέει ὅτι ἐμεῖς θὰ παντρευτοῦμε καὶ μεγάλες ἐλπίδες ἔχουμε ἀπὸ αὐτόν, ἐὰν μόνον ὁ γέρος κλείσῃ τὰ μάτια.

{ΜΗΤΗΡ} Οὐκοῦν, ὦ Μουσάριον, ἐὰν ὑποδήσασθαι δέῃ, καὶ ὁ σκυτοτόμος αἰτῇ τὸ δίδραχμον, ἐροῦμεν πρὸς αὐτόν, Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχομεν, σὺ δὲ τῶν ἐλπίδων ὀλίγας παρ' ἡμῶν λαβέ· καὶ πρὸς τὸν ἀλφίτοπώλην τὰ αὐτά· καὶ ἦν τὸ ἐνοίκιον αἰτώμεθα, Περίμεινον, φήσομεν, ἔστ' ἂν Λάχης ὁ Κολυττεὺς ἀποθάνῃ· ἀποδώσω γάρ σοι μετὰ τοὺς γάμους. οὐκ αἰσχύνῃ μόνῃ τῶν ἐταῖρων οὐκ ἐλλόβιον οὐχ ὄρμον οὐ ταραντινίδιον ἔχουσα;

Ἐπομένως, Μουσάριον, ἐὰν χρειαστῇ νὰ πάρουμε παπούτσια καὶ ὁ ὑποδηματοποιὸς ζητήσῃ τὸ δίδραχμον, θὰ ποῦμε σ' αὐτόν: «Ἀργύριο μὲν δὲν ἔχομεν, πάρε ὅμως ἐσὺ ἀπὸ ἐμᾶς λίγες ἀπὸ τὶς ἐλπίδες». Καὶ πρὸς τὸν ἀλευροπώλη, τὰ ἴδια. Καὶ ἐὰν μᾶς ζητηθῇ τὸ ἐνοίκιο, «Περίμενε», θὰ ποῦμε, «μέχρι ὁ Λάχης ὁ Κολυττεὺς νὰ πεθάνῃ. Θὰ σοῦ τὸ δώσω μετὰ τοὺς γάμους». Δὲν ντρέπεσαι [ποῦ εἶσαι] ἢ μόνῃ ἀπὸ τὶς ἐταῖρες ἢ ὅποια οὔτε σκουλαρίκι, οὔτε περιδέραιο, οὔτε διαφανὲς φόρεμα ἔχεις;

{ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ} Τί οὖν, ὦ μήτερ; ἐκεῖναι εὐτυχέστεραί μου καὶ καλλίους εἰσίν; Καὶ λοιπόν, μητέρα; Ἐκεῖνες εἶναι εὐτυχέστερες καὶ ὠραιότερες ἀπὸ ἐμένα;

{ΜΗΤΗΡ} Οὐκ, ἀλλὰ συνετώτεραι καὶ ἴσασιν ἐταιρίζειν, οὐδὲ πιστεύουσι ῥηματίοις καὶ νεανίσκοις ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους τοὺς ὅρκους ἔχουσι· σὺ δὲ ἡ πιστὴ καὶ φίλανδρος οὐδὲ προσίῃ ἄλλον τινὰ ὅτι μὴ μόνον Χαιρέαν· καὶ πρῶην μὲν ὅτε ὁ γεωργὸς ὁ Ἀχαρνεὺς ἦκε δύο μνᾶς κομίζων, ἀγένειος καὶ αὐτός -οῖνου δὲ τιμὴν ἀπειλήφει τοῦ πατρὸς πέμψαντος- σὺ δὲ ἐκεῖνον μὲν ἀπεμύκτισας, καθεύδεις δὲ μετὰ τοῦ Ἀδωνίδος Χαιρέου.

Ὅχι, ἀλλὰ [εἶναι] συνετώτερες καὶ γνωρίζουν [τὴν τέχνη τοῦ] ἐταιρίζειν καὶ δὲν πιστεύουν σὲ λόγια καὶ σὲ νεαροὺς οἱ ὅποιοι ἔχουν τοὺς ὅρκους στὴν ἄκρῃ τῶν χειλιῶν. Ἐνῶ ἐσύ, ἡ πιστὴ καὶ ἡ ἀγαπῶσα τὸν ἄνδρα, δὲν πηγαίνεις σὲ κάποιον ἄλλον παρὰ μόνον στὸν Χαιρέα. Καὶ προσφάτως ὅταν ὁ γεωργὸς ὁ Ἀχαρνεὺς ἦρθε προσκομίζοντας δύο μνᾶς, ἀγένειος καὶ αὐτός -εἶχε πάρει ἀντίτιμο γιὰ τὸν οἶνο σταλμένος ἀπὸ τὸν πατέρα του- ἐσὺ ἐκεῖνον τὸν περιφρόνησες καὶ κοιμᾶσαι μὲ τὸν Ἄδωνι⁴¹ τὸν Χαιρέα.

⁴¹ Υἱὸς τοῦ Κινύρα καὶ τῆς Σμύρνας, ἦταν, ἀπὸ μωρὸ ἀκόμα, τόσο ὁμορφος, ὥστε ἡ Ἀφροδίτῃ κρυφὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους θεοὺς τὸν ἔκρυψε σὲ ἓνα σεντούκι καὶ τὸν ἐμπιστεύτηκε στὴν Περσεφόνῃ. Ὅταν ὁ Ἄδωνις μεγάλωσε, ἡ Περσεφόνῃ θαμπωμένη καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν ὁμορφιά του, ἀρνήθηκε νὰ τῆς τὸν δώσῃ πίσω καὶ ἡ Ἀφροδίτῃ ἀναγκάστηκε νὰ παρακαλέσῃ τὸν Δία νὰ μεσολαβήσῃ ὥστε νὰ τοὺς λύσῃ τὴν διαφορά. Ἐκεῖνος ἀποφάσισε τὸ ἓνα τρίτο τοῦ χρόνου ὁ Ἄδωνις νὰ μένῃ κοντὰ στὴν Περσεφόνῃ, τὸ ἄλλο τρίτο κοντὰ στὴν Ἀφροδίτῃ καὶ τὸ ὑπολειπόμενο τρίτο νὰ τὸ ἔχῃ ὁ Ἄδωνις γιὰ τὸν ἑαυτόν του. Ἐκεῖνος ὥστόσο χάρισε καὶ τὸ δικό του μέρος στὴν Ἀφροδίτῃ. Ἡ θεὰ τὸν εἶχε ἀγαπήσει τόσο ὥστε παράτησε τὸν Ὀλυμπο, κατέβηκε στὴν γῆ

{ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ} Τί οὖν; ἐχρῆν Χαιρέαν καταλείψασαν παραδέξασθαι τὸν ἐργάτην ἐκεῖνον κινάβρας ἀπόζοντα; λειῖός μοι, φασί, Χαιρέας καὶ χοιρίσκος Ἀχαρνεύς. Καὶ λοιπὸν; Ἐπρεπε, ἐγκαταλείποντας τὸν Χαιρέα, νὰ δεχτῶ ἐκεῖνον τὸν ἐργάτη πὺ μυρίζει τραγίλα; Γλυκὸς γιὰ ἐμένα, λένε, ὁ Χαιρέας καὶ γουρουνόπουλο ἀχαρνικό⁴².

{ΜΗΤΗΡ} Ἔστω· ἐκεῖνος ἀγροῖκος καὶ πονηρὸν ἀποπνεῖ. τί καὶ Ἀντιφῶντα τὸν Μενεκράτους μνᾶν ὑπισχνούμενον οὐδὲ τοῦτον ἐδέξω; οὐ καλὸς ἦν καὶ ἀστικός καὶ ἡλικιώτης Χαιρέου;

Ἔστω. Ἐκεῖνος [εἶναι] χωριάτης καὶ μυρίζει ἄσχημα. Γιατί καὶ τὸν Ἀντιφῶντα τοῦ Μενεκράτους ὁ ὁποῖος ὑποσχέθηκε μνᾶ, οὔτε τοῦτον ἐδέχθη; Δέν ἦταν ὠραίος καὶ πρωτευουσιάνος καὶ συνομήλικος τοῦ Χαιρέου;

{ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ} Ἀλλ' ἠπειλήσεν Χαιρέας ἀποσφάξειν ἀμφοτέρους, εἰ λάβοι μέ ποτε μετ' αὐτοῦ.

Ἀλλὰ ὁ Χαιρέας ἀπειλήσεν ὅτι θὰ σφάξῃ καὶ τοὺς δύο μας, ἐὰν μὲ πιάσῃ ποτὲ μαζί του.

{ΜΗΤΗΡ} Πόσοι δὲ καὶ ἄλλοι ταῦτα ἀπειλοῦσιν; οὐκοῦν ἀνέραστος σὺ μενεῖς διὰ τοῦτο καὶ σωφρονήσεις καθάπερ οὐχ ἑταίρα, τῆς δὲ Θεσμοφόρου ἰέρειά τις οὔσα; ἐὼ τᾶλλα. τήμερον Ἀλῶά ἐστι. τί δέ σοι δέδωκεν ἐς τὴν ἐορτήν;

Πόσοι ἄλλοι δὲν ἀπειλοῦν τὰ ἴδια; Ἐσὺ λοιπὸν θὰ μείνης χωρὶς ἐραστή ἕξ αἰτίας τούτου καὶ θὰ σωφρονιστῇς ὅχι σὰν ἑταίρα, ἀλλὰ σὰν νὰ εἶσαι κάποια ἰέρεια τῆς Θεσμοφόρου⁴³; Θὰ ἀφήσω τὰ ὑπόλοιπα. Σήμερα εἶναι τὰ Ἀλῶα. Τί σοῦ ἔχει δώσει γιὰ τὴν ἐορτή;

{ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ} Οὐκ ἔχει, ὦ μαννάριον.

Δέν ἔχει, μανούλα.

{ΜΗΤΗΡ} Μόνος οὗτος οὐ τέχνην εὔρηκεν ἐπὶ τὸν πατέρα, οὐκ οἰκέτην καθῆκεν ἐξαπατήσοντα, οὐκ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἤτησεν ἀπειλήσας ἀποπλευσεῖσθαι στρατευόμενος, εἰ μὴ λάβοι, ἀλλὰ κάθηται ἡμᾶς ἐπιτρίβων μήτε αὐτὸς διδούς μήτε παρὰ τῶν διδόντων ἐὼν λαμβάνειν; σὺ δὲ οἶει, ὦ Μουσάριον, ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἀεὶ ἔσεσθαι; ἢ τὰ αὐτὰ φρονήσῃν Χαιρέαν, ὅταν πλουτῇ μὲν αὐτός, ἢ δὲ μήτηρ γάμον πολυτάλαντον ἐξεύρῃ αὐτῷ; μνησθήσεται ἔτι, οἶει, τότε τῶν δακρύων ἢ τῶν φιλημάτων ἢ τῶν ὀρκων πέντε ἴσως τάλαντα προικὸς βλέπων;

Μόνον αὐτὸς δὲν ἔχει ἐπινοήσῃ τέχνασμα ἐναντίον τοῦ πατρός, οὔτε δοῦλο ἔστειλε γιὰ νὰ ἐξαπατήσῃ, οὔτε ἀπὸ τὴν μητέρα ζήτησε, ἀπειλώντας ὅτι θὰ ἀποπλεύσῃ στρατευόμενος⁴⁴ ἐὰν δὲν λάβῃ, ἀλλὰ κάθετα καταστρέφοντας ἐμᾶς, χωρὶς αὐτὸς νὰ δίνη, μὴ ἀφήνοντας νὰ λάβουμε ἀπὸ αὐτοῦς οἱ ὅποιοι δίνουν; Ἐσὺ νομίζεις, Μουσάριον, ὅτι δέκα ὀκτῶ ἐτῶν θὰ

καὶ τὸν ἀκολούθησε στὰ βουνά, γιὰ νὰ κυνηγᾷ στὸ πλευρό του. Δέν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ ὁ Ἄδωνις κτυπήθηκε στὸ κυνήγι ἀπὸ ἓναν κάπρο τὸν ὁποῖον εἶχε στείλει ὁ Ἄρης ἀπὸ ζήλια, καὶ πέθανε. Ἡ Ἀφροδίτη παρακάλεσε τὴν Περσεφόνη νὰ τὸν ἀφήνῃ νὰ ἀνεβαίνει στὸν ἐπάνω κόσμον γιὰ ἕξι μῆνες κάθε χρόνο, γιὰ νὰ μποροῦν οἱ δύο ἐραστές νὰ σμίγουν.

⁴² Ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα: «κελεπούρι». Τὰ γουρούνια τῶν Ἀχαρνῶν ἐθεωροῦντο τὰ καλλίτερα.

⁴³ Οἱ ἰέρειες τῆς Θεσμοφόρου ἔμεναν παρθένες διὰ βίου. Ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα: «Θὰ πᾶς νὰ κλειστής σὲ μοναστήρι;»

⁴⁴ Ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα: «Θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ καράβια».

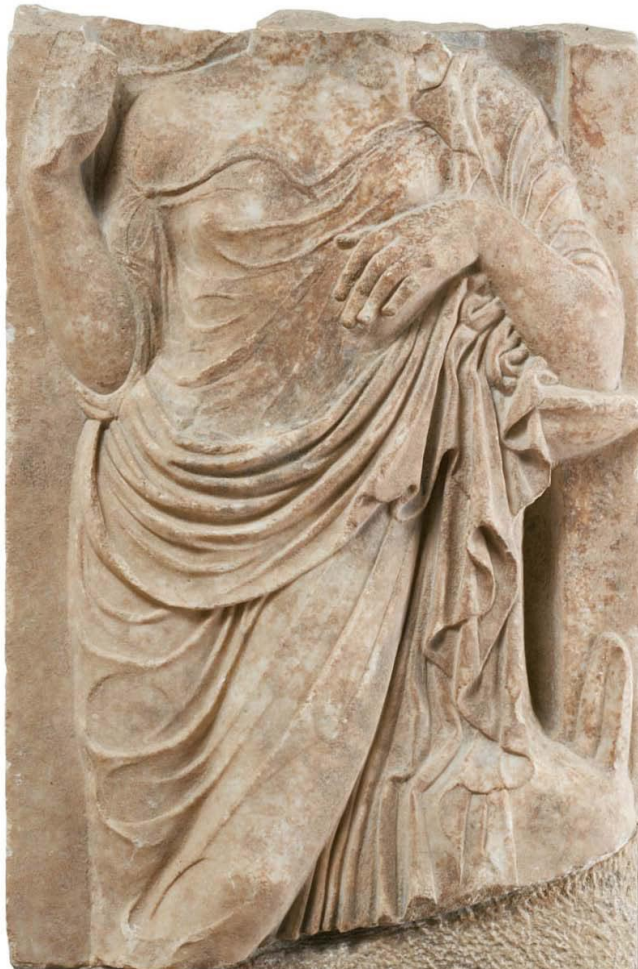
εἶσαι πάντοτε; Ἡ τὰ ἴδια θὰ σκεπτῇ ὁ Χαιρέας, ὅταν ὁ ἴδιος θὰ πλουτίζει καὶ ἡ μητέρα του τοῦ βρῆ γάμο μὲ πολλὰ τάλαντα; Θὰ θυμηθῇ, νομίζεις, τότε, τὰ δάκρυα ἢ τὰ φιλιὰ ἢ τοὺς ὅρκους, προσβλέποντας σὲ προίκα πέντε ἴσως ταλάντων;

{ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ} Μνησθήσεται ἐκεῖνος· δεῖγμα δέ· οὐδὲ νῦν γεγάμηκεν, ἀλλὰ καταναγκαζόμενος καὶ βιαζόμενος ἡρνήσατο.

Ἐκεῖνος θὰ θυμηθῇ. Απόδειξις; Δὲν ἔχει νυμφευθεῖ ἕως τώρα, ἀλλὰ καταναγκαζόμενος καὶ πιεζόμενος ἀρνήθηκε.

{ΜΗΤΗΡ} Γένοιτο μὴ ψεύδεσθαι. ἀναμνήσω δέ σε, ὦ Μουσάριον, τότε.

Μακάρι νὰ μὴ διαψευσθῇς. Θὰ σοῦ τὸ θυμίσω τότε, Μουσάριον.

ΑΜΠΕΛΙΣ ΚΑΙ ΧΡΥΣΙΣ

{ΑΜΠΕΛΙΣ} Ὅστις δέ, ὦ Χρυσί, μήτε ζηλοτυπεῖ μήτε ὀργίζεται μήτε ἐρράπισέ ποτε ἢ περιέκειρεν ἢ τὰ ἱμάτια περιέσχισεν, ἔτι ἐραστής ἐκεῖνός ἐστιν;

Ὅποιος, Χρυσί, οὔτε ζηλεύει, οὔτε ὀργίζεται, οὔτε ἔδειρε ποτὲ ἢ κούρευε⁴⁵ ἢ ἔσκισε τὰ ῥοῦχα, ἀκόμα ἐκεῖνος θεωρεῖται ἐραστής;

{ΧΡΥΣΙΣ} Οὐκοῦν ταῦτα μόνα ἐρῶντος, ὦ Ἀμπελί, δείγματα;

Αὐτὰ εἶναι λοιπὸν τὰ μόνα δείγματα κάποιου ποῦ ἀγαπᾷ, Ἀμπελί;

{ΑΜΠΕΛΙΣ} Ναί, ταῦτ' ἀνδρὸς θερμοῦ· ἐπεὶ τᾶλλα, φιλήματα καὶ δάκρυα καὶ ὅρκοι καὶ τὸ πολλάκις ἥκειν ἀρχομένου ἔρωτος σημεῖον καὶ φυομένου ἔτι· τὸ δὲ πῦρ ὅλον ἐκ τῆς ζηλοτυπίας ἐστίν. ὥστε εἰ καὶ σέ, ὡς φῆς, ὁ Γοργίας ραπίζει καὶ ζηλοτυπεῖ, χρηστὰ ἔλπιζε καὶ εὐχου ἀεὶ τὰ αὐτὰ ποιεῖν.

Ναί, αὐτὰ [εἶναι] ἀνδρὸς θερμόαιμου. Τὰ ὑπόλοιπα, φιλιὰ καὶ δάκρυα καὶ ὅρκοι καὶ τὸ νὰ ἔρχεται πολλὰς φορές, εἶναι σημεῖο ἔρωτος ποῦ ἀρχίζει καὶ ποῦ ἀκόμη ἀναπτύσσεται. Ὅλη ἡ φωτιά ἀπὸ τὴν ζηλοτυπία προέρχεται. Ὡστε ἐὰν καὶ ἐσένα, ὅπως λές, ὁ Γοργίας δέρνη καὶ ζηλεύῃ, νὰ προσδοκῇς [νὰ εἶναι] χρήσιμα καὶ πάντοτε νὰ εὐχεσαι τὰ ἴδια νὰ κάνῃ.

{ΧΡΥΣΙΣ} Τὰ αὐτά; τί λέγεις; ἀεὶ ραπίζειν με;

Τὰ ἴδια; Τί λές; Πάντοτε νὰ μὲ δέρνη;

{ΑΜΠΕΛΙΣ} Οὐχί, ἀλλ' ἀνιᾶσθαι, εἰ μὴ πρὸς μόνον αὐτὸν βλέποις, ἐπεὶ εἰ μὴ ἐρᾷ γε, τί ἂν ὀργίζοιτο, εἰ σύ τινα ἕτερον ἐραστὴν ἔχεις;

Ὅχι, ἀλλὰ νὰ στενοχωρεῖται ἐὰν δέν ἔχῃς μάτια μόνον γι' αὐτόν, διότι ἐὰν βεβαίως δέν σὲ ἀγαπᾷ, γιατί νὰ ὀργιστῇ ἐὰν ἐσὺ ἔχῃς κάποιον ἄλλον ἐραστή;

{ΧΡΥΣΙΣ} Ἀλλ' οὐδὲ ἔχω ἔγωγε· ὁ δὲ μάτην ὑπέλαβε τὸν πλούσιόν μου ἐρᾷν, διότι ἄλλως ἐμνημόνευσά ποτε αὐτοῦ.

Ἀλλὰ ἐγὼ πάντως δέν ἔχω κανέναν. Αὐτός, ἀπερίσκεπτα ἐξέλαβε ὅτι μὲ ἀγαπᾷ ὁ πλούσιος, διότι ἀσκοπῶς κάποτε τὸν μνημόνευσα.

{ΑΜΠΕΛΙΣ} Καὶ τοῦτο ἡδὺ τὸ ὑπὸ πλουσίων οἶεσθαι σπουδάζεσθαί σε· οὕτω γὰρ ἀνιάσεται μᾶλλον καὶ φιλοτιμήσεται, ὥς μὴ ὑπερβάλωιντο αὐτὸν οἱ ἀντερασταί.

Καὶ τοῦτο καλὸ, τὸ νὰ νομίζῃ ὅτι περνᾷς τὸν χρόνον σου μὲ πλουσίους. Διότι αὐτὸ θὰ τὸν στενοχωρήσῃ περισσότερο καὶ θὰ φιλοτιμηθῇ, γιὰ νὰ μὴ τὸν ξεπεράσουν οἱ ἀντίζηλοι.

{ΧΡΥΣΙΣ} Καὶ μὴν οὗτός γε μόνον ὀργίζεται καὶ ραπίζει, δίδωσι δὲ οὐδέν.

Αὐτὸς ὅμως, μόνον ὀργίζεται καὶ δέρνη, χωρὶς νὰ δίνη τίποτε.

{ΑΜΠΕΛΙΣ} Ἀλλὰ δώσει -ζηλοτυπεῖ γάρ- καὶ μάλιστα ἦν λυπῆς αὐτόν.

⁴⁵ Οἱ Ἕλληνες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἔτρεφαν μακρὰ κόμη ὡς σημεῖο μεγαλοπρεπείας καὶ ἐλευθερίας. Γιὰ τὶς γυναῖκες οἱ ὁποῖες ἐσυλλαμβάνοντο νὰ ἀτιμάζουν τὸν σύντροφό τους ἢ τὸν γάμο τους ἐφαρμόζετο ἀπὸ τοὺς ἀπατημένους ἢ ἐξευτελιστικὴ τιμωρία τῆς κουρᾶς, μὲ τὴν γενικότερη ἀντίληψιν ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ κουρεμένη ὑποτάσσεται στὴν θέλησί τους. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐκφράσις «θὰ τὴν κουρέψω γουλί» ἀναφερομένη σὲ γυναῖκες οἱ ὁποῖες εἶχαν ὑποπέσει σὲ σοβαρὸ παράπτωμα ἠθικῆς φύσεως.

Αλλά θα δώση -διότι ζηλεύει- καὶ πολὺ περισσότερο ἔαν τὸν λυπήσης.

{ΧΡΥΣΙΣ} Οὐκ οἶδ' ὅπως ῥαπίσματα λαμβάνειν βούλει με, ὦ Ἀμπελίδιον.
Δὲν καταλαβαίνω γιατί θέλεις νὰ δέχομαι κτυπήματα, Ἀμπελίδιον.

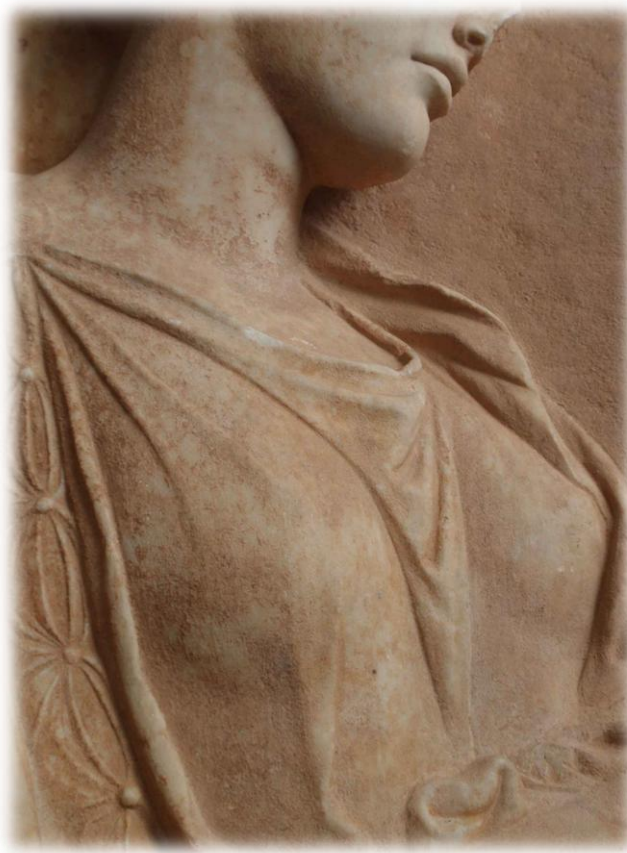
{ΑΜΠΕΛΙΣ} Οὐκ, ἀλλ', ὥς οἶμαι, οὕτως οἱ μεγάλοι ἔρωτες γίνονται, καὶ εἰ πείθονται ἀμελεῖσθαι, εἰ δὲ πιστεύσαι μόνος ἔχειν, ἀπομαραίνεται πῶς ἢ ἐπιθυμία. ταῦτα λέγω πρὸς σὲ εἴκοσιν ὅλοις ἔτεσιν ἑταιρήσασα, σὺ δὲ ὀκτωκαιδεκαέτις, οἶμαι, ἢ ἔλαττον οὔσα τυγχάνεις. εἰ βούλει δέ, καὶ διηγήσομαι ἃ ἔπαθόν ποτε οὐ πάννυ πρὸ πολλῶν ἐτῶν· ἦρα μου Δημόφαντος ὁ δανειστής ὁ κατόπιν οἰκῶν τῆς Ποικίλης. οὗτος οὐδέπώποτε πλέον πέντε δραχμῶν δέδωκε καὶ ἡξίου δεσπότης εἶναι. ἦρα δέ, ὦ Χρυσί, ἐπιπόλαιόν τινα ἔρωτα οὔτε ὑποστένων οὔτε δακρύων οὔτε ἄωρι παραγιγνόμενος ἐπὶ τὰς θύρας, ἀλλ' αὐτὸ μόνον συνεκάθειδ' μοι ἐνίοτε, καὶ τοῦτο διὰ μακροῦ. ἐπειδὴ δὲ ἐλθόντα ποτὲ ἀπέκλεισα -Καλλίδης γὰρ ὁ γραφεὺς ἔνδον ἦν δέκα δραχμὰς πεπομφῶς- τὸ μὲν πρῶτον ἀπῆλθέ μοι λαιδορησάμενος· ἐπεὶ δὲ πολλαὶ μὲν διῆλθον ἡμέραι, ἐγὼ δὲ οὐ προσέπεμπον, ὁ Καλλίδης δὲ ἔνδον ἦν, ὑποθερμαινόμενος ἤδη τότε ὁ Δημόφαντος καὶ αὐτὸς ἀναφλέγεται ἐς τὸ πρᾶγμα καὶ ἐπιστάς ποτε ἀνεωγμένην τηρήσας τὴν θύραν ἔκλαεν, ἔτυπεν, ἠπεῖλει φονεύσειν, περιερρήγνυε τὴν ἐσθῆτα, ἅπαντα ἐποίει, καὶ τέλος τάλαντον δούς μόνος εἶχεν ὀκτῶ ὅλους μῆνας. ἡ γυνὴ δὲ αὐτοῦ πρὸς ἅπαντας ἔλεγεν ὥς ὑπὸ φαρμάκων ἐκμήναιμι αὐτόν. τὸ δὲ ἦν ἄρα ζηλοτυπία τὸ φάρμακον. ὥστε, Χρυσί, καὶ σὺ χρῶ ἐπὶ τὸν Γοργίαν τῷ αὐτῷ φαρμάκῳ· πλούσιος δὲ ὁ νεανίσκος ἔσται, ἦν τι ὁ πατήρ αὐτοῦ πάθη.

Ὅχι, ἀλλὰ, ὅπως νομίζω, ἔτσι γεννιοῦνται οἱ μεγάλοι ἔρωτες, ἂν πειθοῦν ὅτι ἀμελοῦνται. Ἐὰν ὅμως πιστέψῃ ὅτι μόνον αὐτὸς σὲ ἔχει, μαραίνεται κάπως ἢ ἐπιθυμία. Αὐτὰ τὰ λέω πρὸς ἐσένα οὔσα εἴκοσι ὀλόκληρα χρόνια ἑταῖρα, ἐνῶ ἐσύ, νομίζω, τυγχάνεις νὰ εἶσαι δέκα ὀκτῶ ἐτῶν ἢ λιγότερο. Ἐὰν θέλῃς

δέ, θα σοῦ διηγηθῶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔπαθα κάποτε, ὅχι πρὸ πάρα πολλῶν ἐτῶν. Μὲ ἀγαποῦσε ὁ Δημόφαντος, ὁ δανειστής, αὐτὸς ποὺ μένει πίσω ἀπὸ τὴν Ποικίλη. Αὐτός, οὐδέποτε εἶχε δώσει περισσότερες τῶν πέντε δραχμῶν καὶ εἶχε τὴν ἀξίωσι νὰ εἶναι ἀφεντικό. Ἀγαποῦσε δὲ Χρυσί, μὲ κάποιον ἐπιπόλαιο ἔρωτα, οὔτε ἀναστενάζοντας, οὔτε δακρύζοντας, οὔτε ἐρχόμενος στὴν πόρτα μου ἀργὰ τὸ βράδυ, ἀλλὰ αὐτὸ μόνον, κοιμόταν μαζί μου ἐνίοτε καὶ τοῦτο ἀφήνοντας νὰ περάσῃ καιρὸς. Ἐπειδὴ ὅμως, ἐρχόμενος κάποτε τὸν ἐκλείσα ἔξω -διότι ἦταν μέσα ὁ Καλλίδης ὁ ζωγράφος, ἔχοντας στείλει δέκα δραχμὲς- ἀρχικὰ ἔφυγε βρίζοντάς με. Ἀφοῦ πέρασαν πολλὲς ἡμέρες καὶ ἐγὼ δὲν ἔστειλα ἀπεσταλμένο καὶ ὁ Καλλίδης ἦταν ἐντός, ὄντας ἤδη ξαναμμένος ὁ Δημόφαντος, πῆρε καὶ αὐτὸς φωτιά στὸ πρᾶμα του καὶ ἀφοῦ στήθηκε παραφυλώντας καὶ ἄνοιξε ἐπὶ τέλους ἡ πόρτα, ἔκλαιγε, κτυποῦσε, ἀπειλοῦσε νὰ μὲ σκοτώσῃ, ἔσκιζε τὸ ροῦχο μου, τὰ πάντα ἔκανε καὶ τέλος, δίνοντας ἓνα τάλαντο, μόνος μὲ εἶχε γιὰ ὀκτῶ ὀλόκληρους μῆνες. Ἡ γυναῖκα του

δέ, ἔλεγε σὲ ὅλους ὅτι τὸν τρέλλανα ὑπὸ [τὴν ἐπήρεια] ἐρωτικῶν φίλτρων. Αὐτὸ τὸ ἐρωτικὸ φίλτρο ἦταν ἡ ζηλοτυπία, ὥστε καὶ ἐσὺ πρέπει νὰ χρησιμοποίησῃς τὸ ἴδιο φίλτρο στὸν Γοργιά. Πλούσιος θὰ γίνῃ ὁ νεαρούλης, ἐὰν πάθῃ κάτι ὁ πατέρας του.

ΔΟΡΚΑΣ ΚΑΙ ΠΑΝΝΥΧΙΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΩΝ

{ΔΟΡΚΑΣ} Απολώλαμεν, ὦ κεκτημένη, ἀπολώλαμεν, ὁ Πολέμων ἀπὸ στρατιάς ἀνέστρεψε πλουτῶν, ὥς φασιν· ἑώρακα δὲ καὶ γὰρ αὐτὸν ἐφειστρίδα περιπόρφυρον ἐμπεπορημένον καὶ ἀκολούθους ἅμα πολλούς. καὶ οἱ φίλοι ὥς εἶδον, συνέθεον ἐπ' αὐτὸν ἀσπασόμενοι· ἐν τοσούτῳ δὲ τὸν θεράποντα ἰδοῦσα κατόπιν ἐπόμενον, ὃς συναποδεδημῆκει μετ' αὐτοῦ, ἠρόμην καί, Εἰπέ μοι, ἔφην, ὦ Παρμένων, ἀσπασαμένη πρότερον αὐτόν, πῶς ἡμῖν ἐπράξατε καὶ εἴ τι ἄξιον τῶν πολέμων ἔχοντες ἐπανεληλύθατε.

Χαθήκαμε, κυρά μου, χαθήκαμε. Ὁ Πολέμων ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία πλούσιος, ὅπως λένε. Τὸν εἶδα καὶ ἐγὼ μὲ μανδύα κατακόκκινον πιασμένο μὲ πόρπη καὶ μαζί ἀκολούθους πολλούς. Καὶ οἱ φίλοι τοῦ ὅταν τὸν εἶδαν ἔτρεχαν ὅλοι γιὰ νὰ τὸν χαιρετήσουν. Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα βλέποντας τὸν ὑπῆρέτη νὰ ἀκολουθῇ κατόπιν, ὁ ὁποῖος εἶχε ξενιτευτῇ μαζί του, τὸν ῥώτησα: «Πές μου», εἶπα, «Παρμένων»⁴⁶», ἀφοῦ πρῶτα τὸν χαιρέτησα, «τί κάνατε γιὰ ἐμᾶς καὶ ἂν γυρίσατε ἔχοντας κάτι ἄξιο τῶν πολέμων».

{ΠΑΝΝΥΧΙΣ} Οὐκ ἔδει τοῦτο εὐθύς, ἀλλ' ἐκεῖνα, ὅτι μὲν ἐσώθητε, πολλὴ χάρις τοῖς θεοῖς, καὶ μάλιστα τῷ ξενίῳ Διὶ καὶ Ἀθηνᾷ στρατία· ἡ δέσποινα δὲ ἐπυνθάνετο αἰεὶ τί πράττετε καὶ ἔνθα εἴητε. εἰ δὲ καὶ τοῦτο προσέθηκας, ὥς καὶ ἐδάκρυε καὶ αἰεὶ ἐμέμνητο Πολέμωνος, ἄμεινον ἦν παρὰ πολὺ.

Δέν ἦταν ἀνάγκη [νὰ πῆς] τοῦτο ἀμέσως, ἀλλὰ αὐτά, «ὅτι σωθήκατε, δόξα τοῖς θεοῖς καὶ περισσότερο τὸν Ξένιῳ Δία καὶ τὴν Ἀθηνᾷ τὴν Στρατία. Ἡ κυρία ἐπληροφορεῖτο πάντοτε τί κάνατε καὶ ποῦ ἦσασταν». Ἐὰν καὶ αὐτὸ προσέθετες, ὅτι «δάκρυζε καὶ πάντοτε θυμόταν τὸν Πολέμωνα», θὰ ἦταν κατὰ πολὺ καλλίτερο.

{ΔΟΡΚΑΣ} Προεῖπον εὐθύς ἐν ἀρχῇ ἅπαντα· πρὸς δὲ σὲ οὐκ ἂν εἶπον, ἀλλὰ ἂ ἤκουσα ἐβουλόμην εἰπεῖν. ἐπεὶ πρὸς γε Παρμένοντα οὕτως ἠρξάμην· Ἡ που, ὦ Παρμένων, ἐβόμβει τὰ ὦτα ὑμῖν; αἰεὶ γὰρ ἐμέμνητο ἡ κεκτημένη μετὰ δακρύων, καὶ μάλιστα εἴ τις ἐληλύθει ἐκ τῆς μάχης καὶ πολλοὶ τεθνάναι ἐλέγοντο, ἐσπάραττε τότε τὰς κόμας καὶ τὰ στέρνα ἐτύπτετο καὶ ἐπένθει πρὸς τὴν ἀγγελίαν ἐκάστην.

Τὰ εἶπα εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὅλα. Σὲ ἐσένα δὲν τὰ εἶπα, διότι ἤθελα νὰ σοῦ πῶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἄκουσα. Πρὸς τὸν Παρμένοντα λοιπὸν ἔτσι ἄρχισα: «Ἀλήθεια Παρμένων, μήπως βούιζαν τὰ αὐτιά σου; Διότι πάντοτε θυμόταν ἡ κυρά μου μὲ δάκρυα καὶ περισσότερο ἔὰν κάποιος ἐρχόταν ἀπὸ τὴν μάχη καὶ πολλοὶ λέγονταν ὅτι εἶχαν πεθάνει, μαδοῦσε τότε τὰ μαλλιά της καὶ τὸ στέρνο κτυποῦσε καὶ πενθοῦσε σὲ κάθε εἶδησι».

{ΠΑΝΝΥΧΙΣ} Εὖ γε, ὦ Δορκάς, οὕτως ἐχρῆν.

Εὖγε, Δορκάς, ἔτσι ἔπρεπε.

{ΔΟΡΚΑΣ} Εἶπα ἐξῆς μετ' οὐ πολὺ ἠρόμην ἐκεῖνα. ὁ δέ, Πάνυ λαμπρῶς, φησίν, ἀνεστρέψαμεν.

⁴⁶ Ὄνομα δουλικὸ ὁ Παρμένων ὅπως καὶ ὁ Δρόμων (διάλογος: Χελιδόνιον & Δροσίς) καὶ ὁ Τίβειος (σὲ παρακάτω σημεῖο τοῦ συγκεκριμένου διαλόγου) καὶ ὅσα ἄλλα προέρχονται ἀπὸ τὸ γένος ὅπως Φρύγιος, ἀπὸ τὸν τρόπο, ὅπως Παρμένων (αὐτὸς ποὺ παραμένει) ἢ ἀπὸ τὴν ἐνέργεια ὅπως Δρόμων (αὐτὸς ποὺ τρέχει).

Ἐπειτα, μετὰ ἀπὸ λίγο τὸν ῥώτησα ἐκεῖνα. Αὐτός, «πολὺ λαμπρά», λέει, «ἐπιστρέψαμε».

{ΠΑΝΝΥΧΙΣ} Οὕτως κάκεῖνος οὐδὲν προειπών, ὥς ἐμέμνητό μου ὁ Πολέμων ἢ ἐπόθει ἢ ἠύχετο ζῶσαν καταλαβεῖν;

Ἔτσι καὶ ἐκεῖνος δὲν εἶπε τίποτε, ὅτι μὲ θυμόταν ὁ Πολέμων ἢ ποθοῦσε ἢ εὐχόταν νὰ μὲ βρῇ ζωντανή;

{ΔΟΡΚΑΣ} Καὶ μάλα πολλὰ τοιαῦτα ἔλεγε. τὸ δ' οὖν κεφάλαιον ἐξήγγειλε πλοῦτον πολύν, χρυσόν, ἐσθῆτα, ἀκολουθούς, ἐλέφαντα· τὸ μὲν γὰρ ἀργύριον μηδὲ ἀριθμῶ ἄγειν αὐτόν, ἀλλὰ μεδίμνω ἀπομεμετρημένον πολλοὺς μεδίμνους. εἶχε δὲ καὶ αὐτός Παρμένων δακτύλιον ἐν τῷ μικρῷ δακτύλῳ, μέγιστον, πολύγωνον, καὶ ψῆφος ἐνεβέβλητο τῶν τριχρῶμων, ἐρυθρά τε ἦν ἐπιπολῆς. εἶσα δ' οὖν αὐτόν ἐθέλοντά μοι διηγέισθαι ὥς τὸν Ἄλυν διέβησαν καὶ ὥς ἀπέκτειναν Τιριδάταν τινὰ καὶ ὥς διέπρεψεν ὁ Πολέμων ἐν τῇ πρὸς Πισίδας μάχῃ· ἀπέδραμόν σοι ταῦτα προσαγγελοῦσα, ὥς περὶ τῶν παρόντων σκέψαιο. εἰ γὰρ ἐλθὼν ὁ Πολέμων -ἥξει γὰρ πάντως ἀποσεισάμενος τοὺς γνωρίμους- ἀναπυθόμενος εὗροι τὸν Φιλόστρατον ἔνδον παρ' ἡμῖν, τί οἶει ποιήσῃ αὐτόν;

Καὶ πάρα πολλὰ τέτοια ἔλεγε. Τὸ σημαντικότερο ὅμως, ἐξήγγειλε [ὅτι ἔφερε] πλοῦτο πολὺ, χρυσάφι, ῥοῦχα, ἀκολουθούς, ἐλεφαντοστοῦν. Τὸ ἀργύριο δὲν τὸ ἀνάγει σὲ ἀριθμό, ἀλλὰ σὲ μεδίμνους⁴⁷ καταμετρημένο, πολλοὺς μεδίμνους. Εἶχε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παρμένων δακτυλίδι στὸ μικρὸ δάκτυλο, μεγάλο, πολύγωνο καὶ πολύτιμος λίθος παρεμβαλλόταν, ἀπὸ τοὺς τριχρῶμους, κόκκινος δὲ ἦταν ἀπὸ πάνω. Τὸν ἄφησα λοιπόν, ἐνῶ ἤθελε νὰ μοῦ διηγηθῇ πῶς πέρασαν τὸν Ἄλυ⁴⁸ καὶ πῶς σκότωσαν κάποιον Τιριδάτη καὶ πῶς διέπρεψε ὁ Πολέμων στὴν μάχῃ μὲ τοὺς Πισίδες⁴⁹ καὶ ἔφυγα τρέχοντας, νὰ σοῦ πῶ αὐτά, γιὰ νὰ σκεφτῇς τὰ παρόντα. Διότι, ἐὰν ἐρχόμενος ὁ Πολέμων -διότι θὰ ἔρθῃ ὅπωςδήποτε ἀφοῦ ξεφορτωθῇ τοὺς γνωστούς- ἐρευνώντας, βρῇ μέσα τὸν Φιλόστρατο, κοντά μας, τί νομίζεις ὅτι θὰ κάνῃ;

{ΠΑΝΝΥΧΙΣ} Ἐξευρίσκωμεν, ὦ Δορκάς, ἐκ τῶν παρόντων σωτήριον· οὔτε γὰρ τοῦτον ἀποπέμψαι καλὸν τάλαντον ἔναγχος δεδωκότα καὶ τᾶλλα ἔμπορον ὄντα καὶ πολλὰ ὑπισχνούμενον, οὔτε Πολέμονα τοιοῦτον ἐπανήκοντα χρήσιμον μὴ παραδέχεσθαι· προσέτι γὰρ καὶ ζηλότυπός ἐστιν, ὃς καὶ πενόμενος ἔτι πολὺ ἀφόρητος ἦν· νῦν δὲ τί ἐκεῖνος οὐκ ἂν ποιήσῃεν;

Ἄς βροῦμε κάτι σωτήριο, Δορκάς, ἀπὸ τὰ παρόντα. Διότι οὔτε αὐτόν θὰ τὸν διώξω ἔχοντας δώσει πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καλὸ τάλαντο, καὶ στὰ ὑπόλοιπα, ὄντας ἔμπορος, πολλὰ ὑποσχόμενος, οὔτε τὸν Πολέμονα τέτοιος ὅπως γύρισε εἶναι χρήσιμο νὰ μὴ δεχτῶ. Ἐπὶ πλεόν εἶναι καὶ ζηλιάρης, ὁ ὅποιος καὶ πτωχὸς ἀκόμα, ἦταν πολὺ ἀφόρητος. Τώρα, τί δὲν θὰ μπορούσε ἐκεῖνος νὰ κάνῃ;

{ΔΟΡΚΑΣ} Ἀλλὰ καὶ προσέρχεται.

⁴⁷ Μέτρο σίτου, τὸ σημερινό κιλό. Ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα: «Λεφτὰ μὲ τὴν σέσουλα».

⁴⁸ Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὁ σημερινὸς Κιζιλ Ἰρμάκ (ἐρυθρὸς ποταμὸς) ἀδιάβατος καθ' ὅλες τὶς ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Πηγάζει ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ ἐκβάλλει στὸν Εὐξεῖνο Πόντο.

⁴⁹ Κατοικοῦσαν στὴν νότια Μικρὰ Ἀσία. Ἦταν λαὸς μάχιμος καὶ υπερασπίστηκαν ἀνδρείως τὴν ἀνεξαρτησία τους κατὰ τῶν Περσῶν, τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του.

Ἀλλὰ ἔρχεται πρὸς τὰ ἐδῶ.

{ΠΑΝΝΥΧΙΣ} Ἐκλύομαι, ὦ Δορκάς, ἀπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τρέμω.
Παραλύω, Δορκάς, ἀπὸ τὴν ἀμηχανία καὶ τρέμω.

{ΔΟΡΚΑΣ} Ἀλλὰ καὶ Φιλόστρατος προσέρχεται.
Ἔρχεται ὅμως πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ ὁ Φιλόστρατος.

{ΠΑΝΝΥΧΙΣ} Τίς γένωμαι; πῶς ἂν με ἡ γῆ καταπίοι;
Τί θὰ γίνω; Δὲν ἀνοίγει ἡ γῆ νὰ με καταπιῇ;

{ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ} Τί οὐ πίνουμεν, ὦ Παννυχί;
Γιατί δὲν πίνουμε, Παννυχί;

{ΠΑΝΝΥΧΙΣ} Ἀνθρωπε, ἀπολώλεκάς με. σὺ δὲ χαῖρε, Πολέμων, χρόνιος φανείς.
Ἀνθρωπε, μὲ κατέστρεψες. Ἐσὺ Πολέμων, χαῖρε, πὺν ἔχεις πολὺ καιρὸ νὰ φανῇς.

{ΠΟΛΕΜΩΝ} Οὗτος οὖν τίς ἐστὶν ὁ προσιὼν ὑμῖν; σιωπᾶς; εὖ γε· οἶχον, ὦ Παννυχί.
ἐγὼ δὲ πεμπταῖος ἐκ Πυλῶν διέπτῃν ἐπειγόμενος ἐπὶ τοιαύτην γυναῖκα. καὶ δίκαια
μέντοι πέπονθα, καίτοι χάριν ἔχων· οὐκέτι γὰρ ἀρπασθήσομαι ὑπὸ σοῦ.
Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔρχεται σὲ ἐσᾶς; Σιωπᾶς; Εὖγε! Φῦγε Παννυχί! Ἐγὼ ἐντὸς
πέντε ἡμερῶν πέταξα ἀπὸ τίς Θερμοπύλες, ἐπειγόμενος [νὰ εὐρεθῶ] μὲ τέτοια λογῆς
γυναῖκα. Καὶ πράγματι, καλὰ ἔχω πάθει, ἂν καὶ σοῦ χρωστῶ χάριν. Ποτὲ πιά δὲν θὰ
παρασυρθῶ ἀπὸ ἐσένα.

{ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ} Σὺ δὲ τίς εἶ, ὦ βέλτιστε;
Ἐσὺ ποιὸς εἶσαι, ῥὲ καλόπαιδο;

{ΠΟΛΕΜΩΝ} Ὅτι Πολέμων ὁ Στειριεὺς Πανδιονίδος φυλῆς, ἀκούεις· χιλιάρχῃσας
τὸ πρῶτον, νῦν δὲ ἐξαναστήσας πεντακισχιλίαν ἀσπίδα, ἐραστής Παννυχίδος, ὅτε
ᾧμην ἔτι ἀνθρώπινα φρονεῖν αὐτήν.
Γιὰ τὸν Πολέμονα τὸν Στειριέα τῆς Πανδιονίδος φυλῆς⁵⁰ ἀκοῦς. Χιλιάρχος ἀρχικά, τώρα
διοικητὴς πέντε χιλιάδων ἀνδρῶν, ἐραστής τῆς Παννυχίδος, ὅταν ἀκόμη νόμιζα ὅτι αὐτὴ
σκεπτόταν ἀνθρώπινα.

{ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ} Ἀλλὰ τὰ νῦν σοι, ὦ ξεναγέ, Παννυχίς ἐμή ἐστι, καὶ τάλαντον
εἵληφε, λήψεται δὲ ἤδη καὶ ἕτερον, ἐπειδὰν τὰ φορτία διαθώμεθα. καὶ νῦν
ἀκολουθεῖ μοι, ὦ Παννυχί, τοῦτον δὲ παρ' Ὀδρύσαις χιλιαρχεῖν ἔα.
Τὰ τωρινὰ δικά σου, ἀρχηγὲ ξένων μισθοφόρων, ἀλλὰ ἡ Παννυχίς εἶναι δική μου καὶ
τάλαντο ἔλαβε, θὰ λάβῃ καὶ ἄλλο, ὅταν διαθέσουμε τὰ φορτία. Καὶ τώρα, ἀκολουθήσέ με
Παννυχί, αὐτὸν δὲ ἄφησέ τον νὰ χιλιαρχή [στὴν χώρα] τῶν Ὀδρυσῶν⁵¹.

{ΠΟΛΕΜΩΝ} Ἐλευθέρα μέν ἐστι καὶ ἀκολουθήσει, ἣν ἐθέλῃ.

⁵⁰ Μία ἀπὸ τίς δέκα φυλὲς τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Πῆρε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν Πανδίωνα, τὸν υἱὸ τοῦ
Ἐριχθονίου, βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν.

⁵¹ Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Θράκης, ὁ ὁποῖος κατοικοῦσε στὴν περιοχὴ ἐπάνω ἀπὸ τὸν Ἑβρο καὶ ἐκτεινόταν ὡς τὰ
παράλια τῆς Ὀδησσοῦ. Ἦταν μαχημώτατοι καὶ ἄριστοι ἱππεῖς.

Ἐλεύθερη εἶναι καὶ θὰ ἀκολουθήσῃ, ἐὰν θέλῃ.

{ΠΑΝΝΥΧΙΣ} Τί ποιῶ, Δορκάς;

Τί κάνω, Δορκάς;

{ΔΟΡΚΑΣ} Εἰσιέναι ἄμεινον, ὀργιζομένῳ οὐχ οἷόν τε παρεῖναι Πολέμῳ, καὶ μάλλον ἐπιταθήσεται ζηλοτυπῶν.

Τὸ νὰ εἰσέλθετε [εἶναι τὸ] καλλίτερο, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρίσκεστε κοντὰ στὸν Πολέμῳ ὅσο εἶναι ὀργισμένος καὶ ἴσως ἐπιτεθῇ ζηλεύοντας.

{ΠΑΝΝΥΧΙΣ} Εἰ θέλεις, εἰσίσωμεν.

Ἐὰν θέλῃς, ἄς εἰσέλθουμε.

{ΠΟΛΕΜΩΝ} Ἀλλὰ προλέγω ὑμῖν ὅτι τὸ ὕστατον πίεσθε τήμερον, ἢ μάτην ἐγὼ τοσούτοις φόνους ἐγγεγυμνασμένος πάρειμι. τοὺς Θράκας, ὧ Παρμένων· ὠπλισμένοι ἠκέτωσαν ἐμφράξαντες τὸν στενωπὸν τῇ φάλαγγι· ἐπὶ μετώπῳ μὲν τὸ ὀπλιτικόν, παρ' ἐκάτερα δὲ οἱ σφενδονῆται καὶ τοξόται, οἱ δὲ ἄλλοι κατόπιν.

Σᾶς προειδοποιῶ ὅμως ὅτι σήμερα θὰ πιεῖτε γιὰ τελευταία φορά, ἐὰν μάταια ἐγὼ παρευρίσκομαι ἔχοντας ἐξασκηθεῖ σὲ τόσα φονικά. Τοὺς Θράκες, Παρμένων! Ἄς ἔρθουν ὠπλισμένοι φράζοντας τὸ στενὸ μὲ τὴν φάλαγγα! Στὸ μέτωπο οἱ ὀπλίτες, ἀπὸ τὰ δύο μέρη οἱ σφενδονιστὲς καὶ οἱ τοξότες, οἱ ὑπόλοιποι κατόπιν!

{ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ} Ὡς βρεφουλίοις ταῦτα, ὦ μισθοφόρε, ἡμῖν λέγεις καὶ μορμολύττῃ. σὺ γὰρ ἀλεκτρύονα πώποτε ἀπέκτεινας ἢ πόλεμον εἶδες; ἐρυμάτιον ἐφρύνεις τάχα διμοιρίτης ὢν, ἵνα καὶ τοῦτο προσχαρίσωμαί σοι.

Σὰν νὰ εἴμαστε βρέφη, μισθοφόρε, μᾶς τὰ λὲς αὐτὰ καὶ μᾶς φοβερίζεις. Ἐσφαξες ἐσὺ ποτὲ κόκορα ἢ εἶδες πόλεμο; Μικρὸ ὀχύρωμα θὰ φρουροῦσες τάχα, ὄντας διμοιρίτης, γιὰ νὰ σοῦ κάνω καὶ τούτην τὴν χάριν.

{ΠΟΛΕΜΩΝ} Καὶ μὴν εἴσῃ μετ' ὀλίγον, ἐπειδὴν προσιόντας ἡμᾶς ἐπὶ δόρυ θεάσῃ στίλβοντας τοῖς ὅπλοις.

Καὶ ὅμως, θὰ μάθῃς μετὰ ἀπὸ λίγο, ὅταν θὰ μᾶς δῇς νὰ πλησιάζουμε γιὰ ἐπίθεσιν, ἀστράπτοντας μὲ τὰ ὅπλα.

{ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ} Ἦκετε μόνον συσκευασάμενοι. ἐγὼ δὲ καὶ Τίβειος οὗτος -μόνος γὰρ οὗτος ἔπεται μοι- βάλλοντες ὑμᾶς λίθοις τε καὶ ὀστράκοις οὕτω διασκεδάσομεν, ὥς μηδὲ ὅποι οἴχεσθε ἔχοιτε εἰδέναι.

Νὰ ἔρθετε μόνον προετοιμασμένοι. Ἐγὼ καὶ αὐτὸς ὁ Τίβειος -διότι μόνον αὐτὸς μὲ ἀκολουθεῖ- ῥίχνοντας σὲ ἐσᾶς πέτρες καὶ κομμάτια ἀπὸ σπασμένα ἀγγεῖα, ἔτσι θὰ σᾶς διαλύσουμε, ὥστε νὰ μὴ ξέρετε ἀπὸ ποῦ νὰ φύγετε.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ ΚΑΙ ΔΡΟΣΙΣ

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} Οὐκέτι φοιτᾷ παρὰ σέ, ᾧ Δροσί, τὸ μειράκιον ὁ Κλεινίας; οὐ γὰρ ἑώρακα, πολὺς ἤδη χρόνος, αὐτὸν παρ' ὑμῖν.

Δὲν συχναίνει πλέον κοντά σου, Δροσί, ὁ νεαρὸς ὁ Κλεινίας; Εἶναι ἤδη πολὺς καιρὸς ποὺ δὲν τὸν ἔχω δεῖ κοντά σας.

{ΔΡΟΣΙΣ} Οὐκέτι, ᾧ Χελιδόνιον· ὁ γὰρ διδάσκαλος αὐτὸν εἶρξε μηκέτι μοι προσιέναι.

Ὅχι πιά, Χελιδόνιον. Διότι ὁ διδάσκαλος τὸν ἐμπόδισε νὰ ἔρχεται πλέον σὲ ἐμένα.

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} Τίς οὗτος; μή τι τὸν παιδοτρίβην Διότιμον λέγεις; ἐπεὶ ἐκεῖνός γε φίλος ἐστίν.

Ποιός [εἶναι] αὐτός; Μήπως λὲς κάτι γιὰ τὸν γυμναστὴ στὴν πάλῃ Διότιμο; Καθ' ὅτι ἐκεῖνος εἶναι φίλος.

{ΔΡΟΣΙΣ} Οὐκ, ἀλλ' ὁ κάκιστα φιλοσόφων ἀπολούμενος Ἀρισταίνετος.

Ὅχι, ἀλλὰ ὁ Ἀρισταίνετος πού, ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, μὲ κακὸ τρόπο νὰ χαθῇ.

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} Τὸν σκυθρωπὸν λέγεις, τὸν δασύν, τὸν βαθυπώγωνα, ὃς εἴωθε μετὰ τῶν μειρακίων περιπατεῖν ἐν τῇ Ποικίλῃ;

Τὸν σκυθρωπὸ λὲς, τὸν δασύτριχο, μὲ τὴν μακρὰ γενειάδα, ὁ ὁποῖος συνηθίζει νὰ περπατᾷ μαζί μὲ νεαροὺς στὴν Ποικίλῃ⁵²;

{ΔΡΟΣΙΣ} Ἐκεῖνόν φημι τὸν ἀλαζόνα, ὃν κάκιστα ἐπίδοιμι ἀπολούμενον, ἐλκόμενον τοῦ πώγωνος ὑπὸ δημίου.

[Γιὰ] ἐκεῖνον τὸν ἀλαζόνα λέω, τὸν ὁποῖον κάκιστα θέλω νὰ δῶ νὰ χάνεται, σερνόμενος ἀπὸ τὸν δῆμιον ἀπὸ τὴν γενειάδα.

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} Τί παθὼν δὲ ἐκεῖνος τοιαῦτα ἔπεισε τὸν Κλεινίαν;

Τί ἔπαθε ἐκεῖνος καὶ γιὰ τὰ ἴδια ἔπεισε τὸν Κλεινία;

{ΔΡΟΣΙΣ} Οὐκ οἶδα, ᾧ Χελιδόνιον. ἀλλ' ὁ μηδέποτε ἀπόκοιτός μου γενόμενος ἀφ' οὗ γυναικὶ ὁμιλεῖν ἤρξατο -πρῶτον δὲ ὠμίλησέ μοι- τριῶν τούτων ἐξῆς ἡμερῶν οὐδὲ προσῆλθε τῷ στενωπῷ· ἐπεὶ δὲ ἠνιώμην -οὐκ οἶδα δὲ ὅπως τι ἔπαθον ἐπ' αὐτῷ- ἔπεμψα τὴν Νεβρίδα περισκεψομένην αὐτὸν ἢ ἐν ἀγορᾷ διατρίβοντα ἢ ἐν Ποικίλῃ· ἢ δὲ περιπατοῦντα ἔφη ἰδοῦσα μετὰ τοῦ Ἀρισταίνετου νεῦσαι πόρρω, ἐκεῖνον δὲ ἐρυθρίασαντα κάτω ὀρᾶν καὶ μηκέτι παρενεγκεῖν τὸν ὀφθαλμόν. εἶπ' ἐβάδιζον ἅμα ἐς τὴν Ἀκαδημίαν· ἢ δὲ ἄχρι τοῦ Διπύλου ἀκολουθήσασα, ἐπεὶ μηδ' ὅλως ἐπεστράφη, ἐπανῆκεν οὐδὲν σαφὲς ἀπαγγεῖλαι ἔχουσα. πῶς με οἶει διάγειν τὸ μετὰ ταῦτα οὐκ ἔχουσιν εἰκάσαι ὅ τι μοι πέπονθεν ὁ μειρακίσκος; ἀλλὰ μὴ ἐλύπησά τι

⁵² Ποικίλη Στοά: Μία ἀπὸ τὶς στοᾶς οἱ ὁποῖες ὑπῆρχαν στὴν ἀγορὰ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Ἀρχικῶς ὀνομαζόταν «Πεισιανάκτιος», ἐπεὶ δὲ ἐθεωρεῖτο ὅτι ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Πεισιάνакτα, γαμπρὸ τοῦ Κίμωνος. Ἀργότερα ὀνομάστηκε «Ποικίλη» διότι ἐξωραΐστηκε καὶ κοσμήθηκε μὲ ζωγραφικοὺς πίνακες, ἐπέχουσα ἔτσι θέσι πινακοθήκης. Ἦταν ἐπιμηκὲς τετράπλευρο κτήριο, ἔχοντας τὴν μία ἀπὸ τὶς μακρὰς πλευρὰς ἀνοικτὴ μὲ κίονες καὶ τὶς ἄλλες τρεῖς κλεισμένες μὲ τοῖχο.

αὐτόν, ἔλεγον, ἢ τινος ἄλλης ἠράσθη μισήσας ἐμέ; ἀλλ' ὁ πατήρ διεκώλυσεν αὐτόν; πολλὰ τοιαῦτα ἢ ἀθλία ἔστρεφον. ἤδη δὲ περὶ δείλην ὀψίαν ἤκέ μοι Δρόμων τὸ γραμματίον τουτί παρ' αὐτοῦ κομίζων. ἀνάγνωθι λαβοῦσα, ὦ Χελιδόνιον· οἶσθα γὰρ δὴ πον γράμματα.

Δὲν ξέρω, Χελιδόνιον. Ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ οὐδέποτε κοιμήθηκε μακρὰ μου ἀφότου ἄρχισε νὰ συναναστρέφεται μὲ γυναῖκες -πρῶτα συνενεστράφη μ' ἐμένα- ἐπὶ τρεῖς συνεχόμενες ἡμέρες τώρα δὲν ἦρθε στὸ στενὸ. Ἐπειδὴ στενοχωριόμουν -δὲν ξέρω τί ἔπαθα μὲ αὐτόν- ἔστειλα τὴν Νεβρίδα νὰ τὸν παρακολουθήσῃ ἢ στὴν ἀγορὰ ὅπου συχνάζει ἢ στὴν Ποικίλη. Αὐτὴ τὸν εἶδε, εἶπε, νὰ περπατᾷ μὲ τὸν Ἀρισταίνετο [καὶ] τοῦ ἔκανε νόημα ἀπὸ μακρὰ. Ἐκεῖνος κοκκίνισε, κύτταξε κάτω καὶ δὲν ἀποσποῦσε τὸ βλέμμα. Ἐπειτα βάδιζαν μαζὶ στὴν Ἀκαδημία. Αὐτὴ, ἀκολουθώντας τον μέχρι τὸ Δίπυλον καὶ ἀφοῦ δὲν γύρισε καθόλου νὰ τὴν κυττάξῃ, ἐπέστρεψε χωρὶς νὰ ἔχῃ νὰ πῇ κάτι σαφές. Πῶς νομίζεις ὅτι τὰ περνῶ μετὰ ἀπὸ αὐτά, χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ εἰκάσω τί ἔχει πάθει μ' ἐμένα ὁ νεαρούλης; Ἀλλὰ μήπως τὸν λύπησα σὲ κάτι, ἔλεγα, ἢ ἀγάπησε κάποιαν ἄλλην μισώντας ἐμένα; Μήπως ὁ πατέρας του τὸν ἐμπόδισε; Πολλὰ τέτοια γύριζα ἢ δόλια [στὸ μυαλό μου]. Ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα ἦρθε σὲ ἐμένα ὁ Δρόμων φέρνοντας ἀπὸ αὐτόν τοῦτο τὸ γράμμα. Πάρε νὰ διαβάσῃς Χελιδόνιον, διότι ξέρεις κάποια γράμματα.

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} Φέρ' ἴδωμεν· τὰ γράμματα οὐ πάνυ σαφῇ, ἀλλὰ ἐπισεσυσρμένα δηλοῦντα ἐπειξίν τινα τοῦ γεγραφότος. λέγει δέ "πῶς μὲν ἐφίλησά σε, ὦ Δροσί, τοὺς θεοὺς ποιοῦμαι μάρτυρας."

Φέρε νὰ δοῦμε. Τὰ γράμματα δὲν εἶναι ἀρκετὰ σαφῇ, ἀλλὰ κακογραμμένα, δηλώνοντας κάποια βιασύνῃ αὐτοῦ ποὺ τὰ ἔχει γράψῃ. Λέει ὅμως, «ὅτι σὲ ἀγάπησα, Δροσί, τοὺς θεοὺς καθιστῶ μάρτυρες».

{ΔΡΟΣΙΣ} Αἰαῖ τάλαν, οὐδὲ τὸ χαίρειν προσέγραψε.

Ἄχ δύστηχε! Οὐτε τὸ «χαίρειν» δὲν ἔγραψε⁵³.

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} "Καὶ νῦν δὲ οὐ κατὰ μῖσος, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ἀφίσταμαί σου· ὁ πατήρ γὰρ Ἀρισταίνετῳ παρέδωκέ με φιλοσοφεῖν αὐτῷ, καὶ ἐκεῖνος -ἔμαθε γὰρ τὰ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα- πάνυ πολλὰ ἐπετίμησέ μοι ἀπρεπὲς εἶναι λέγων ἑταίρα συνεῖναι Ἀρχιτέλους καὶ Ἑρασικλείας υἱὸν ὄντα· πολὺ γὰρ ἄμεινον εἶναι τὴν ἀρετὴν προτιμᾶν τῆς ἡδονῆς."

«Καὶ τώρα, ὄχι ἀπὸ μῖσος, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην μένω μακρὰ σου. Διότι ὁ πατέρας μὲ παρέδωσε σὲ αὐτόν τὸν Ἀρισταίνετο γιὰ [νὰ μάθω] νὰ φιλοσοφῶ καὶ ἐκεῖνος -διότι ἔμαθε ὅλα τὰ δικά μας- μὲ ἐπέπληξε σὲ πάρα πολλὰ λέγοντας ὅτι εἶναι ἀπρεπὲς νὰ συνευρίσκομαι μὲ ἑταίρα καὶ μάλιστα ὄντας υἱὸς τοῦ Ἀρχιτέλους καὶ τῆς Ἑρασικλείας. Διότι εἶναι πολὺ καλλίτερο τὸ νὰ προτιμῶ τὴν ἀρετὴ ἀπὸ τὴν ἡδονή».

{ΔΡΟΣΙΣ} Μὴ ὥρας ἵκοιτο ὁ λῆρος ἐκεῖνος τοιαῦτα παιδεύων τὸ μειράκιον.

Κακὸ χρόνο νὰ 'χῃ ἐκεῖνος ὁ ἀνόητος, ποὺ τέτοια μαθαίνει τὸν νεαρό.

⁵³ Μὲ τὸ «χαίρειν» ξεκινοῦσαν τὶς ἐπιστολὲς τους. Γιὰ παράδειγμα: «Κλεινίας Ἀρισταίνετῳ χαίρειν».

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} *“Ὡστε ἀνάγκη πείθεσθαι αὐτῷ· παρακολουθεῖ γὰρ ἀκριβῶς παραφυλάσσων, καὶ ὅλως οὐδὲ προσβλέπειν ἄλλῳ οὐδενὶ ἔξεστιν ὅτι μὴ ἐκείνῳ· εἰ δὲ σωφρονοῖμι καὶ πάντα πεισθεῖην αὐτῷ, ὑπισχνεῖται πάννυ εὐδαίμονα ἔσεσθαι με καὶ ἐνάρετον καταστήσεσθαι τοῖς πόνοις προγεγυμνασμένον. ταῦτά σοι μόλις ἔγραψα ὑποκλέψας ἐμαντόν. σὺ δέ μοι εὐτύχει καὶ μέμνησο Κλεινίου.”*

«Ὡστε ἀνάγκη [εἶναι] νὰ τὸν ὑπακούσω. Διότι παρακολουθεῖ μὲ αὐστηρότητα, παραφυλάσσοντας καὶ γενικὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ στρέφω τὰ μάτια μου σὲ κανέναν ἄλλον παρὰ μόνον σ’ ἐκεῖνον. Ἐὰν σωφρονισθῶ καὶ σὲ ὅλα τὸν ὑπακούω, ὑπόσχεται ὅτι θὰ γίνω πολὺ εὐδαίμων καὶ θὰ καταστῶ ἐνάρετος ἀφοῦ θὰ ἔχω ἐξασκηθεῖ στοὺς κόπους. Αὐτὰ σὲ ἐσένα μὲ πολὺ κόπο ἔγραψα, διαφεύγοντας τῆς προσοχῆς του καὶ κρυπτόμενος. Ἐσὺ νὰ μοῦ εὐτυχῆς καὶ νὰ θυμᾶσαι τὸν Κλεινία».

{ΔΡΟΣΙΣ} *Τί σοι δοκεῖ ἡ ἐπιστολή, ὦ Χελιδόνιον;*
Πῶς σοῦ φαίνεται ἡ ἐπιστολή, Χελιδόνιον;

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} *Τὰ μὲν ἄλλα ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις, τὸ δὲ “μέμνησο Κλεινίου” ἔχει τινὰ ὑπόλοιπον ἐλπίδα.*
Ὡς πρὸς τὰ ὑπόλοιπα ἡ ῥῆσις τῶν Σκυθῶν⁵⁴, τὸ δὲ «νὰ θυμᾶσαι τὸν Κλεινία» ἔχει ἀφήσει κάποια ἐλπίδα.

{ΔΡΟΣΙΣ} *Κάμοι οὕτως ἔδοξεν· ἀπόλλυμαι δ’ οὖν ὑπὸ τοῦ ἔρωτος. ὁ μέντοι Δρόμων ἔφασκε παιδεραστὴν τινα εἶναι τὸν Ἀρισταίνετον καὶ ἐπὶ προφάσει τῶν μαθημάτων συνεῖναι τοῖς ὠραιότατοις τῶν νέων καὶ ἰδίᾳ λογοποιεῖσθαι πρὸς τὸν Κλεινίαν ὑποσχέσεις τινὰς ὑπισχνόμενον ὥς ἰσόθεον ἀποφανεῖ αὐτόν. ἀλλὰ καὶ ἀναγινώσκει μετ’ αὐτοῦ ἐρωτικούς τινας λόγους τῶν παλαιῶν φιλοσόφων πρὸς τοὺς μαθητάς, καὶ ὅλος περὶ τὸ μειράκιόν ἐστιν. ἡπεῖλει δὲ καὶ τῷ πατρὶ τοῦ Κλεινίου κατερεῖν ταῦτα.*

Καὶ σὲ ἐμένα ἔτσι φάνηκε. Χάνομαι ἀπὸ ἔρωτα! Ὁ Δρόμων ὅμως ἰσχυρίζοταν ὅτι ὁ Ἀρισταίνετος εἶναι κάποιος παιδεραστής καὶ μὲ τὴν πρόφασιν τῶν μαθημάτων συνενδύσκεται μὲ τοὺς πιὸ ὠραίους ἀπὸ τοὺς νέους καὶ ἰδιαιτέρως προφασίζεται στὸν Κλεινία δίνοντας κάποιες ὑποσχέσεις ὅτι θὰ τὸν ἀναδείξῃ ἴσο μὲ θεό. Ἀλλὰ διαβάζει καὶ ὅλας μαζί μ’ αὐτόν πρὸς τοὺς μαθητὲς κάποιους λόγους ἐρωτικούς τῶν παλαιῶν φιλοσόφων καὶ ὅλο τριγυρίζει τὸν νεαρό. Ἀπειλοῦσε δέ, νὰ τὰ πῇ λεπτομερῶς αὐτὰ στὸν πατέρα τοῦ Κλεινίου.

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} *Ἐχρῆν, ὦ Δροσί, γαστρίσαι τὸν Δρόμωνα.*
Ἐπρεπε, Δροσί, νὰ θρέψῃς πλουσιοπάροχα τὸν Δρόμωνα.

{ΔΡΟΣΙΣ} *Ἐγάστρισα, καὶ ἄνευ δὲ τούτου ἐμός ἐστι· κέκνισται γὰρ κἀκεῖνος τῆς Νεβρίδος.*

⁵⁴ Θέλει νὰ πῇ ὅτι ὁ λόγος δὲν εἶναι εὐχάριστος. Τί εἶναι «ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις»: Ὁ Ἰδάρθυσος, βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν, ὅταν ὁ Δαρεῖος ἔστειλε πρὸς αὐτόν πρέσβεις ζητώντας του ἢ νὰ ὑπακούσῃ ἢ νὰ διακινδυνεύσῃ, ἀπήντησε: «Θὰ θρηγήσῃ ὁ Δαρεῖος». Οἱ Σκύθες ἀποτελοῦσαν νομαδικὲς φυλὲς ἐφίπων βοσκῶν καὶ πολεμιστῶν. Ἡ τοποθεσία καὶ ἡ ἔκτασις τῆς Σκυθίας διαφοροποιεῖται κατὰ καιροὺς, ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν ὀρῶν Ἀλταί ὅπου συναντιοῦνται ἡ Μογγολία, ἡ Κίνα, ἡ Ῥωσία καὶ τὸ Καζακστάν, κατὰ μῆκος τῆς νότιας Οὐκρανίας μέχρι τὴν περιοχὴ τοῦ κάτω τμήματος τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως, τὴν Βουλγαρία καὶ τὴν Γεωργία.

Τὸν ἔθρεψα, ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτὸ εἶναι μὲ τὸ μέρος μου. Διότι εἶναι καὶ ἐκεῖνος ἐρωτευμένος, μὲ τὴν Νεβρίδα.

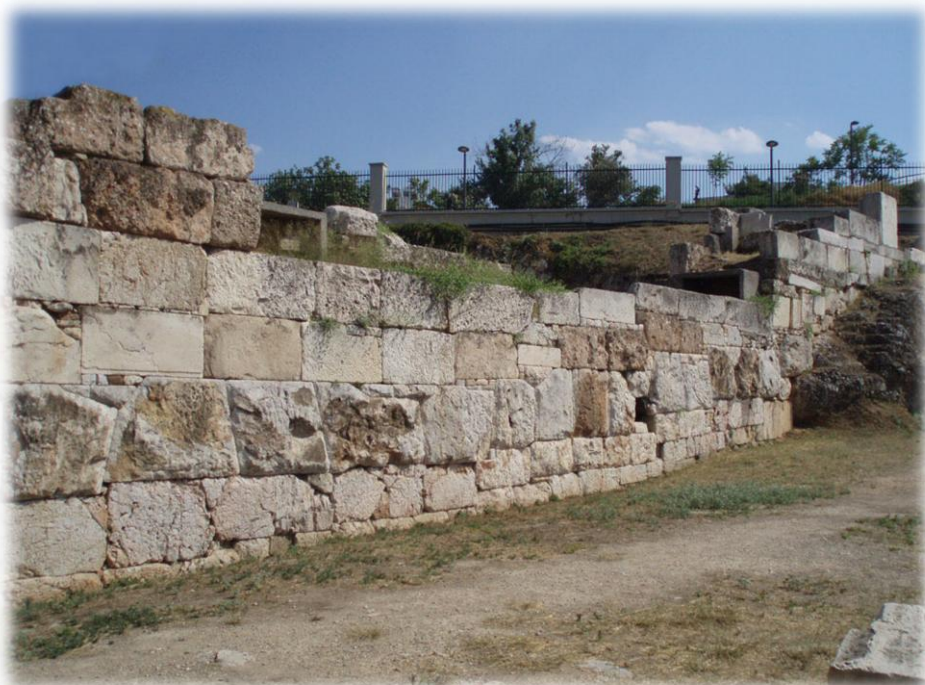
{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} Θάρρει, πάντα ἔσται καλῶς. ἐγὼ δὲ καὶ ἐπιγράψω μοι δοκῶ ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐν Κεραμεικῷ, ἐνθα ὁ Ἀρχιτέλης εἶωθε περιπατεῖν, Ἀρισταίνετος διαφθείρει Κλεινίαν, ὥστε καὶ ἐκ τούτου συνδραμεῖν τῇ παρὰ τοῦ Δρόμωνος διαβολῇ.

Ἔχε θάρρος, ὅλα θὰ πᾶνε καλά. Ἐγὼ δέ, σκοπεύω νὰ γράψω ἐπάνω στὸν τοῖχο στὸν Κεραμεικὸ, ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἀρχιτέλης συνηθίζει νὰ περπατᾷ, ὅτι ὁ Ἀρισταίνετος διαφθείρει τὸν Κλεινία, ὥστε καὶ ἀπὸ αὐτὸ νὰ βοηθηθῇ ἡ συκοφαντία τοῦ Δρόμωνος.

{ΔΡΟΣΙΣ} Πῶς δ' ἂν λάθοις ἐπιγράψασα;
Πῶς θὰ τὸ γράψῃς χωρὶς νὰ γίνῃς ἀντιληπτὴ;

{ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ} Τῆς νυκτός, Δροσί, ἄνθρακά ποθεν λαβοῦσα.
Τὴν νύκτα, Δροσί, παίρνοντας ἀπὸ κάπου κάρβουνο.

{ΔΡΟΣΙΣ} Εὖ γε, συστράτενε μόνον, ὦ Χελιδόνιον, κατὰ τοῦ ἀλαζόνος Ἀρισταίνετου.
Εὕγε, συστρατεύσου μόνον Χελιδόνιον, κατὰ τοῦ ἀλαζόνος Ἀρισταίνετου.

ΤΡΥΦΑΙΝΑ ΚΑΙ ΧΑΡΜΙΔΗΣ

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} *Ἐταίραν δέ τις παραλαβὼν πέντε δραχμὰς τὸ μίσθωμα δοὺς καθεύδει ἀποστραφεὶς δακρύων καὶ στένων; ἀλλ' οὔτε πέπωκας ἡδέως, οἶμαι, οὔτε δειπνήσαι μόνος ἠθέλησας· ἔκλαες γὰρ καὶ παρὰ τὸ δεῖπνον, ἑώρων γάρ· καὶ νῦν δὲ οὐ διαλέλοιπας ἀναλύζων ὥσπερ βρέφος. ταῦτα οὖν, ὦ Χαρμίδη, τίνος ἔνεκα ποιεῖς; μὴ ἀποκρύψῃ με, ὥς ἂν καὶ τοῦτο ἀπολαύσω τῆς νυκτὸς ἀγρυπνήσασα μετὰ σοῦ.*

Προσλαμβάνοντας κάποιος ἑταῖρα, δίνοντας πέντε δραχμὲς μίσθωμα, κοιμᾶται ἔχοντας γυρίσει τὴν πλάτη, δακρύζοντας καὶ στενάζοντας; Ἀλλὰ οὔτε ἔχεις πιεῖ μὲ διάθεσι, νομίζω, οὔτε νὰ δειπνήσῃς μόνος ἐθέλησες. Διότι ἔκλαιγες καὶ κατὰ τὸ δεῖπνο, σὲ ἔβλεπα. Καὶ τώρα δὲν ἄφησες νὰ περάσῃ χρόνος χωρὶς νὰ κλαῖς μὲ λυγμοὺς σὰν βρέφος. Αὐτὰ λοιπόν, Χαρμίδη, ἔνεκα ποιᾷς τὰ κάνεις; Μὴ μοῦ τὸ ἀποκρύψῃς, ὥστε καὶ αὐτὸ νὰ ἀπολαύσω τὴν νύκτα ἀγρυπνώντας μαζί σου.

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} *Ἐρως με ἀπόλλυσιν, ὦ Τρύφαινα, καὶ οὐκέτ' ἀντέχω πρὸς τὸ δεινόν. Ὁ ἔρως μὲ καταστρέφει, Τρύφαινα⁵⁵ καὶ δὲν ἀντέχω ἄλλο στὸ δεινό.*

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} *Ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἐμοῦ ἐρᾷς, δῆλον· οὐ γὰρ ἂν ἔχων με ἡμέλεις καὶ ἀπωθοῦ περιπλέκεσθαι θέλουσαν καὶ τέλος διετείχιζες τὸ μεταξὺ ἡμῶν τῷ ἱματίῳ δεδιῶς μὴ ψαύσαιμί σου. τίς δὲ ὅμως ἐκείνη ἐστίν, εἰπέ· τάχα γὰρ ἂν τι καὶ συντελέσαιμι πρὸς τὸν ἔρωτα, οἶδα γὰρ ὡς χρὴ τὰ τοιαῦτα διακονεῖσθαι.*

Ὅμως [εἶναι] φανερό ὅτι δὲν μὲ ἀγαπᾷς. Διότι δὲν θὰ μὲ ἀμελοῦσες ἔχοντάς με καὶ δὲν θὰ μὲ ἀπωθοῦσες θέλοντάς νὰ σὲ ἀγκαλιάσω καὶ τέλος, δὲν θὰ ὀχύρωνες [τὸ κενὸ] μεταξὺ μας μὲ τὸ ῥοῦχο [σὰν τεῖχος], φοβούμενος μὴ σὲ ἀγγίξω. Ποιὰ εἶναι ὅμως ἐκείνη, πές. Διότι ἴσως νὰ μπορούσα νὰ σὲ βοηθήσω σὲ κάτι ὡς πρὸς τὸν ἔρωτα, μιᾶς καὶ ξέρω πῶς πρέπει νὰ ὑπηρετοῦνται τὰ σχετικά.

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} *Καὶ μὴν οἶσθα καὶ πάννυ ἀκριβῶς αὐτὴν κάκείνη σέ· οὐ γὰρ ἀφανὴς ἑταῖρα ἐστίν.*

Καὶ ὄντως τὴν ξέρεις καὶ πολὺ καλὰ καὶ ἐκείνη ἐσένα. Διότι δὲν εἶναι ἀφανὴς ἑταῖρα.

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} *Εἰπέ τοῦνομα, ὦ Χαρμίδη.*

Πές τὸ ὄνομα, Χαρμίδη.

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} *Φιλημάτιον, ὦ Τρύφαινα.*

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} *Ὅποτέραν λέγεις; δύο γὰρ εἰσι· τὴν ἐκ Πειραιῶς, τὴν ἄρτι διακεκορευμένην, ἧς ἐρᾷ Δαμύλος ὁ τοῦ νῦν στρατηγούντος υἱός, ἢ τὴν ἑτέραν, ἣν Παγίδα ἐπικαλοῦσιν;*

Γιὰ ποιὰ ἀπὸ τίς δύο λές; Διότι εἶναι δύο. Τὴν ἐκ Πειραιῶς, αὐτὴν ποὺ μόλις ξεπαρθενεύτηκε, τὴν ὁποία ἀγαπᾷ ὁ Δαμύλος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ποὺ τώρα εἶναι στρατηγός, ἢ τὴν ἄλλην, τὴν ὁποίαν ἀποκαλοῦν Παγίδα;

⁵⁵ Τὸ ὄνομά της προέρχεται ἀπὸ τὴν λέξι τρυφή ποὺ σημαίνει ἀβρότης, λεπτότης, ἀπαλότης.

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} Ἐκείνην, καὶ ἐάλωκα ὁ κακοδαίμων καὶ συνείλημμαι πρὸς αὐτῆς.
Ἐκείνην καὶ ἔχω πιαστῇ ὁ κακότυχος καὶ ἔχω τυλιχθεῖ ἀπὸ αὐτὴν⁵⁶.

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} Οὐκοῦν δι' ἐκείνην ἔκλαες;
Ἐπομένως, ἐξ αἰτίας ἐκείνης ἔκλαιγες;

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} Καὶ μάλα.
Βεβαίως.

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} Πολὺς δὲ χρόνος ἔστι σοι ἐρῶντι ἢ νεοτελῆς τις εἶ;
Εἶναι πολὺς καιρὸς ποὺ εἶσαι ἐρωτευμένος ἢ εἶσαι κανένας πρωτάρης;

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} Οὐ νεοτελῆς, ἀλλὰ μῆνες ἑπτὰ σχεδὸν ἀπὸ Διονυσίων, ὅτε πρώτως
εἶδον αὐτήν.

Ὅχι πρωτάρης, ἀλλὰ [εἶναι] σχεδὸν ἑπτὰ μῆνες ἀπὸ τὰ Διονύσια⁵⁷, ὅταν τὴν εἶδα γιὰ
πρώτη φορά.

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} Εἶδες δὲ ὅλην ἀκριβῶς, ἢ τὸ πρόσωπον μόνον καὶ ὅσα τοῦ σώματος
φανερὰ [ἂ] εἶδες Φιληματίου, καὶ ὡς χρῆν γυναιῖκα πέντε καὶ τετταράκοντα ἔτη
γεγονυῖαν ἤδη;

Τὴν εἶδες ὅλην προσεκτικὰ ἢ τὸ πρόσωπο μόνον καὶ ὅσα τοῦ σώματος τῆς Φιληματίου εἶναι
φανερὰ⁵⁸, ὅπως καὶ πρέπει γιὰ μία γυναῖκα ἢ ὅποια εἶναι ἤδη σαράντα πέντε ἐτῶν;

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} Καὶ μὴν ἐπόμενται δύο καὶ εἴκοσιν ἐς τὸν ἐσόμενον Ἐλαφηβολιῶνα
τελέσειν.

Καὶ ὁμῶς ὀρκίζεται ὅτι τὸν ἐρχόμενο Ἐλαφηβολιῶνα⁵⁹, θὰ κλείσῃ τὰ εἴκοσι δύο.

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} Σὺ δὲ ποτέροις πιστεύσεις ἄν, τοῖς ἐκείνης ὅρκοις ἢ τοῖς σεαυτοῦ
ὀφθαλμοῖς; ἐπίσκεψαι γὰρ ἀκριβῶς ὑποβλέψας ποτὲ τοὺς κροτάφους αὐτῆς, ἔνθα
μόνον τὰς αὐτῆς τρίχας ἔχει· τὰ δὲ ἄλλα φενάκη βαθεῖα. παρὰ δὲ τοὺς κροτάφους
ὁπότεν ἀσθενήσῃ τὸ φάρμακον, ὧ βάπτεται, ὑπολευκαίνεται τὰ πολλά. καίτοι τί
τοῦτο; βίασαί ποτε καὶ γυμνὴν αὐτὴν ἰδεῖν.

Ἐσὺ ποιούς ἀπὸ τοὺς δύο θὰ πίστευες; Τοὺς ὅρκους ἐκείνης ἢ τοὺς δικούς σου ὀφθαλμούς;
Παρατήρησε μὲ προσοχή, ῥίχνοντας κλεφτὲς ματιές, κάποια στιγμή, στοὺς κροτάφους της,
ἐκεῖ μόνον ὅπου ἔχει τὶς δικές της τρίχες. Τὰ ὑπόλοιπα, περούκα πυκνή. Κοντὰ στοὺς
κροτάφους ὅταν ἐξασθενήσῃ τὸ χρῶμα μὲ τὸ ὅποιον βάφεται, ἀσπρίζουν τὰ περισσότερα.
Ἄν καὶ γιατί αὐτό; Προσπάθησε κάποια στιγμή νὰ τὴν δῇς καὶ γυμνή.

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} Οὐδεπώποτε μοι πρὸς τοῦτο ἐνέδωκεν.

Δὲν ἐνέδωκε οὐδέποτε σὲ ἐμένα ὡς πρὸς τοῦτο.

⁵⁶ Κάνει λογοπαίγνιο μὲ τὸ ὄνομα «Παγίδα».

⁵⁷ Ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Διονύσου ὡς θεοῦ τοῦ οἴνου ἀλλὰ κυρίως ὡς προστάτου τῶν θεάτρων τὰ ὅποια
ἐθεωροῦντο ὡς ἱερὰ τοῦ Διονύσου. Ὁ χαρακτήρ ὅλων τῶν ἐορτῶν ἦταν ἡ ὑπερβολικὴ εὐθυμία καὶ ἡ
ἐνθουσιώδης χαρά.

⁵⁸ Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Λουκιανοῦ ἐπισημαίνει σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο ὅτι ὁ λόγος παραμένει «μετέωρος».

⁵⁹ Μῆνας τοῦ ἀττικοῦ ἡμερολογίου (16 Μαρτίου - 15 Ἀπριλίου).

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} Εἰκότως· ἡπίστατο γὰρ μυσαχθησόμενόν σε τὰς λεύκας. ὅλη δὲ ἀπὸ τοῦ αὐχένος ἐς τὰ γόνατα παρδάλει ἔοικεν. ἀλλὰ σὺ ἐδάκρυες τοιαύτη μὴ συνών; ἢ που τάχα καὶ ἐλύπει σε καὶ ὑπερεώρα;

Προφανῶς. Διότι γνώριζε καλῶς ὅτι θὰ μισοῦσες τὶς λευκὲς κηλίδες. Ὅλη, ἀπὸ τὸν αὐχένα μέχρι τὰ γόνατα μοιάζει μὲ λεοπάρδαλη. Ἀλλὰ ἐσὺ δάκρυζες ἐπειδὴ δὲν συνευρέθης μὲ τέτοια ἢ μήπως, ποὺ καὶ σὲ στενοχωροῦσε καὶ σὲ περιφρονοῦσε;

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} Ναί, ὦ Τρύφαινα, καίτοι τοσαῦτα παρ' ἐμοῦ λαμβάνουσα. καὶ νῦν ἐπειδὴ χιλίας αἰτούση οὐκ εἶχον διδόναι ῥαδίως ἅτε ὑπὸ πατρὶ φειδομένῳ τρεφόμενος, Μοσχίωνα ἐσδεξαμένη ἀπέκλεισέ με, ἀνθ' ὧν λυπῆσαι καὶ αὐτὸς ἐθέλων αὐτὴν σὲ παρείληφα.

Ναί, Τρύφαινα, ἂν καὶ ἔλαβε τόσα ἀπὸ ἐμένα. Καὶ τώρα μὲ ἔκλεισε ἔξω, ἐπειδὴ ζητεῖ χίλιες [δραχμὲς] καὶ δὲν εἶχα νὰ δώσω εὐκόλως, μιᾶς καὶ τρέφομαι ἀπὸ πατέρα φειδόμενο, δεχομένη μέσα τὸν Μοσχίωνα καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν, θέλοντας καὶ ὁ ἴδιος νὰ λυπηθῇ καὶ αὐτή, προσέλαβα ἐσένα.

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} Μὰ τὴν Ἀφροδίτην οὐκ ἂν ἤκον, εἴ μοι προεῖπέ τις ὥς ἐπὶ τούτοις παραλαμβανοίμην, λυπῆσαι ἄλλην, καὶ ταῦτα Φιλημάτιον τὴν σορόν. ἀλλ' ἄπειμι, καὶ γὰρ ἤδη τρίτον τοῦτο ἤσεν ἄλεκτρυνών.

Μὰ τὴν Ἀφροδίτη, δὲν θὰ ἐρχόμουν, ἐὰν κάποιος μὲ προειδοποιοῦσε ὅτι λόγῳ αὐτῶν θὰ μὲ προσελάμβανες, γιὰ νὰ λυπῆσης ἄλλην, καὶ αὐτὰ γιὰ τὴν Φιλημάτιον τὴν σορό. Ἀλλὰ φεύγω, διότι αὐτὴ εἶναι ἤδη ἡ τρίτη φορὰ ὅπου λάλησε ὁ πετεινός.

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} Μὴ σύ γε οὕτως ταχέως, ὦ Τρύφαινα· εἰ γὰρ ἀληθῆ ἐστὶν ἃ φῆς περὶ Φιληματίου, τὴν πηνήκην καὶ ὅτι βάπτεται καὶ τὸ τῶν ἄλλων ἀλφῶν, οὐδὲ προσβλέπειν ἂν ἔτι ἐδυνάμην αὐτῇ.

Ὅχι τόσο γρήγορα ἐσὺ Τρύφαινα. Διότι ἐὰν εἶναι ἀληθῆ αὐτὰ τὰ ὁποῖα λὲς γιὰ τὴν Φιλημάτιον, γιὰ τὴν περούκα καὶ ὅτι βάφεται καὶ αὐτὸ γιὰ τὰ λευκὰ στίγματα τοῦ δέρματος, οὔτε θὰ γύριζα νὰ τὴν κυττάξω ἀκόμα καὶ ἂν μπορούσα.

{ΤΡΥΦΑΙΝΑ} Ἐροῦ τὴν μητέρα, εἴ ποτε λέλονται μετ' αὐτῆς· περὶ γὰρ τῶν ἐτῶν καὶ ὁ πάππος διηγῆσεται σοι, εἴ γε ζῇ ἔτι.

Ῥῶτα τὴν μητέρα σου, ἐὰν ἔχῃ ποτὲ λουστῇ μαζί μὲ αὐτήν. Γιὰ τὰ ἔτη καὶ ὁ παππούς σου θὰ σοῦ διηγηθῇ, ἐὰν βεβαίως ζῇ ἀκόμα.

{ΧΑΡΜΙΔΗΣ} Οὐκοῦν ἐπεὶ τοιαύτη ἐκείνη, ἀφηρήσθω μὲν ἤδη τὸ διατείχισμα, περιβάλλωμεν δὲ ἀλλήλους καὶ φιλῶμεν καὶ ἀληθῶς συνῶμεν· Φιλημάτιον δὲ πολλὰ χαιρέτω.

Λοιπόν, ἀφοῦ ἐκείνη [εἶναι] τέτοια, θὰ ἀφαιρέσω τώρα ἀμέσως τὸ «τεῖχος» γιὰ νὰ ἀγκαλιάσουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ φιληθοῦμε καὶ νὰ συνευρεθοῦμε πραγματικά. Ἡ Φιλημάτιον ἄς πάῃ στὸ καλό.

ΙΟΕΣΣΑ ΚΑΙ ΠΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΛΥΣΙΑΣ

[ΙΟΕΣΣΑ] Θρύπτῃ, ὦ Λυσία, πρὸς ἐμέ; καὶ καλῶς, ὅτι μήτε ἀργύριον πώποτε ἤτησά σε μήτ' ἀπέκλεισα ἐλθόντα, ἔνδον ἕτερος, εἰποῦσα, μήτε παραλογισάμενον τὸν πατέρα ἢ ὑφελόμενον τῆς μητρὸς ἡνάγκασα ἐμοί τι κομίσαι, ὅποια αἱ ἄλλαι ποιοῦσιν, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἄμισθον, ἀξύμβολον εἰσεδεξάμην, οἶσθα ὅσους ἐραστὰς παραπεμψαμένη, Θεοκλέα τὸν πρυτανεύοντα νῦν καὶ Πασίωνα τὸν ναύκληρον καὶ τὸν συνέφηβόν σου Μέλισσον, καίτοι ἑναγχος ἀποθανόντος αὐτῷ τοῦ πατρὸς καὶ κύριον αὐτὸν ὄντα τῆς οὐσίας· ἐγὼ δὲ τὸν Φάωνα μόνον εἶχον οὔτε τινὰ προσβλέπουσα ἕτερον οὔτε προσιεμένη ὅτι μὴ σέ· ὦμην γὰρ ἢ ἀνόητος ἀληθῆ εἶναι ἢ ὦμνες, καὶ διὰ τοῦτό σοι προσέχουσα ὥσπερ ἡ Πηνελόπη ἐσωφρόνουν, ἐπιβωμένης τῆς μητρὸς καὶ πρὸς τὰς φίλας ἐγκαλούσης. σὺ δὲ ἐπέειπερ ἔμαθες ὑποχείριον ἔχων με τετηκυῖαν ἐπὶ σοί, ἄρτι μὲν Λυκαίνῃ προσέπαιζες ἐμοῦ ὀρώσης, ὡς λυποῖης ἐμέ, ἄρτι δὲ σὺν ἐμοί κατακείμενος ἐπήνεις Μαγίδιον τὴν ψάλτριν· ἐγὼ δ' ἐπὶ τούτοις δακρύω καὶ συνίημι ὑβρίζομένη. πρῶην δὲ ὁπότε συνεπίνετε Θράσων καὶ σὺ καὶ Δίφιλος, παρῆσαν καὶ ἡ αὐλητρὶς Κυμβάλιον καὶ Πυραλλίς ἐχθρὰ οὔσα ἐμοί. σὺ δὲ τοῦτ' εἰδὼς τὴν Κυμβάλιον μὲν οὐ μοι πάννυ ἐμέλησεν ὅτι πεντάκις ἐφίλησας· σεαυτὸν γὰρ ὑβρίζεις τοιαύτην φιλῶν· Πυραλλίδα δὲ ὅσον ἐνένευες, καὶ πιὼν ἂν ἐκείνῃ μὲν ἀπέδειξας τὸ ποτήριον, ἀποδιδούς δὲ τῷ παιδί πρὸς τὸ οὖς ἐκέλευες, εἰ μὴ Πυραλλίς αἰτήσῃ, μὴ ἂν ἄλλω ἐγχείαι· τέλος δὲ τοῦ μήλου ἀποδακὼν, ὁπότε τὸν Δίφιλον εἶδες ἀσχολούμενον -ἐλάλει γὰρ Θράσωνι- προκύψας πῶς εὐστόχως προσηκόντισας ἐς τὸν κόλπον αὐτῆς, οὐδὲ λαθεῖν γε πειρώμενος ἐμέ· ἢ δὲ φιλήσασα μεταξὺ τῶν μαστῶν ὑπὸ τῷ ἀποδέσμῳ παρεβύσατο. ταῦτα οὖν τίνος ἔνεκα ποιεῖς; τί σε ἢ μέγα ἢ μικρὸν ἐγὼ ἠδίκησα ἢ λελύπηκα; τίνα ἕτερον εἶδον; οὐ πρὸς μόνον σέ ζῶ; οὐ μέγα, ὦ Λυσία, τοῦτο ποιεῖς γύναιον ἄθλιον λυπῶν μεμνηνὸς ἐπὶ σοί; ἔστι τις θεὸς ἢ Ἀδράστεια καὶ τὰ τοιαῦτα ὀρᾷ· σὺ δὲ ποτε λυπήσῃ τάχα, ἂν ἀκούσης τι περὶ ἐμοῦ, κειμένην με ἤτοι βρόχῳ ἐμαντὴν ἀποπνίξασαν ἢ ἐς τὸ φρέαρ ἐπὶ κεφαλὴν ἐμπεσοῦσαν, ἢ ἓνα γέ τινα τρόπον εὐρήσω θάνατον, ὡς μηκέτ' ἐνοχλοῖν βλεπομένη. πομπεύσεις τότε ὡς μέγα καὶ λαμπρὸν ἔργον ἐργασάμενος. τί με ὑποβλέπεις καὶ πρίεις τοὺς ὁδόντας; εἰ γὰρ τι ἐγκαλεῖς, εἰπέ, Πυθιάς ἡμῖν αὕτη δικασάτω. τί τοῦτο; οὐδὲ ἀποκρινάμενος ἀπέρχη καταλιπὼν με; ὀρᾷς, ὦ Πυθιάς, οἷα πάσχω ὑπὸ Λυσίου;

Ἐκνευρίζεσαι Λυσία, μ' ἐμένα; Καὶ δικαίως, διότι οὔτε ἀργύριο σοῦ ζήτησα ποτέ, οὔτε ἐρχόμενο σὲ ἔκλεισα ἔξω λέγοντας: «Ἄλλος μέσα», οὔτε σὲ ἀνάγκασα νὰ μοῦ φέρῃς κάτι ἀπατώντας τὸν πατέρα σου ἢ κλέβοντας τὴν μητέρα σου, τὰ ὅποια κάνουν οἱ ἄλλες, ἀλλὰ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀμισθί, χωρὶς συμβολή σὲ δέχτηκα ἐντός, διώχνοντας ξέρεις πόσους ἐραστές, τὸν Θεοκλέα, αὐτὸν πού τώρα πρυτανεύει καὶ τὸν Πασίωνα τὸν πλοιοκτήτη καὶ τὸν συνομήλικό σου ἔφηβο τὸν Μέλισσο, παρ' ὅλο πού τοῦ πέθανε προσφάτως ὁ πατέρας καὶ ὄντας κύριος τῆς περιουσίας. Ἐνῶ ἐγὼ, μόνον τὸν Φάωνα⁶⁰ εἶχα, χωρὶς νὰ ἔχω μάτια γιὰ

⁶⁰ Κάνει παραλληλισμὸ μεταξὺ τοῦ δικοῦ τῆς ἔρωτος γιὰ τὸν Λυσία καὶ τοῦ ἔρωτος τῆς ποιήτριας Σαφφοῦς γιὰ τὸν νεαρό Φάωνα. Ἀποκρουσθεῖσα ἀπὸ τὸν νεαρό, ὅταν τοῦ ἐκμυστηρεῦθῃ τὸ πάθος τῆς, αὐτοκτόνησε πέφτοντας στὴν θάλασσα ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Λευκάτα τῆς Λευκάδος.

κάποιον άλλον, οὔτε νὰ ἀφήνω νὰ πλησιάσῃ ἄλλος ἀπὸ ἐσένα. Διότι νόμιζα ἢ ἀνόητη ὅτι ἀληθῆ εἶναι αὐτὰ τὰ ὁποῖα ὀρκιζόσουν καὶ γι' αὐτό, προσέχοντάς σε, σωφρονοῦσα ὅπως ἀκριβῶς ἡ Πηνελόπη⁶¹, [παρ' ὅλο πού] ἡ μητέρα μου τὰ ἔψελνε καὶ μὲ κατηγοροῦσε στὶς φίλες. Ἐσὺ δέ, ὅταν κατὰλαβες ὅτι μὲ εἶχες ὑποχείριο καὶ ὅτι ἔχω λιώσει γιὰ ἐσένα, πότε μὲ τὴν Λύκαινα ἀστειευόσουν γιὰ νὰ μὲ λυπήσῃς ἐνῶ ἐγὼ ἔβλεπα, πότε ξαπλωμένος μαζί μου ἐπαινοῦσες τὴν Μαγίδιον τὴν ἀρπίστρια. Ἐγώ, γι' αὐτὰ δακρύζω καὶ καταλαβαίνω ὅτι μὲ προσβάλλεις. Προχθὲς δέ, ὅταν πίνατε μαζί, ὁ Θράσων καὶ ἐσὺ καὶ ὁ Δίφιλος, ἦταν παροῦσες καὶ ἡ αὐλητρίδα Κυμβάλιον καὶ ἡ Πυραλλίς, ἡ ὁποία εἶναι ἐχθρὸς μου. Δὲν μὲ ἔνοιαξε πάρα πολὺ ὅτι ἐσύ, γνωρίζοντας τοῦτο, φίλησες τὴν Κυμβάλιον πέντε φορές. Τὸν ἑαυτὸν σου προσέβαλες φιλώντας τὴν. Ὅσο ἔνευες στὴν Πυραλλίδα καὶ πίνοντας, «σῆκωσες» γιὰ ἐκείνη τὸ ποτήρι [καὶ] πληρώνοντας τὸ παιδί, στὸ αὐτὶ παράγγελλες: «Ἐὰν δὲν ζητήσῃ ἡ Πυραλλίς, νὰ μὴ δώσης νὰ πιῇ ἄλλος». Τέλος, δαγκώνοντας τὸ μῆλο, ὅταν εἶδες ἀπασχολημένο τὸν Δίφιλο -διότι μιλοῦσε μὲ τὸν Θράσωνα- σκύβοντας κάπως, εὐστόχως, τὸ ἔρριξες στὸν κόρφο της, χωρὶς νὰ προσπαθήσῃς νὰ μὴ σὲ καταλάβω. Αὐτῇ, φιλώντας το, τὸ ἔχωσε ἀνάμεσα στὰ στήθη, κάτω ἀπὸ τὸ στηθόδεσμό της⁶². Αὐτὰ λοιπόν, ἔνεκα ποιᾶς τὰ κάνεις; Ἐγὼ σὲ τί σημαντικὸ ἢ ἀσήμαντο σὲ ἀδίκησα ἢ σὲ ἔχω λυπήσει; Ποιὸν ἄλλον εἶδα; Δὲν ζῶ μόνον γιὰ ἐσένα; Δὲν εἶναι σοβαρό, Λυσία, αὐτὸ πού κάνεις, νὰ στενοχωρῇς μία ἄμοιρη γυναῖκα πού ἔχει τρελλαθεῖ μ' ἐσένα; Ὑπάρχει κάποια θεός, ἡ Ἀδράστεια καὶ τὰ βλέπει αὐτά. Ἐσὺ κάποτε θὰ λυπηθῇς ἴσως, ἐὰν ἀκούσῃς κάτι γιὰ ἐμένα, ὅτι εὐρίσκομαι νεκρὴ ἔχοντας βάλει θηλιά στὸν λαιμό μου νὰ πνιγῶ ἢ ὅτι ἔπεσα μέσα σὲ πηγάδι μὲ τὸ κεφάλι ἢ βρῶ ἕναν ἄλλον τρόπο θανάτου, γιὰ νὰ μὴν ἐνοχλῶ πλέον μὲ τὸ νὰ μὲ βλέπῃς. Θὰ καμαρώσῃς τότε σὰν νὰ ἔχῃς κάνει ἔργο λαμπρὸ καὶ σπουδαῖο. Τί μὲ κυττᾶς

⁶¹ Ἀπὸ τὴν ὥρα πού ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνεχώρησε γιὰ τὴν Τροία, ἡ Πηνελόπη ἔμεινε μόνη της νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ προβλήματα τοῦ βασιλείου. Ὁ Τηλέμαχος ἦταν ἀκόμη πολὺ μικρὸς γιὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διακυβέρνησι καὶ ὁ πατέρας του Ὀδυσσεὺς, ὁ Λαέρτης, εἶχε ἀπαρνηθεῖ τὰ ἐγκόσμια, ὕστερα ἀπὸ τὸν πρόωγο θάνατο τῆς συζύγου του. Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἡ Πηνελόπη ἄρχισε νὰ δέχεται πιέσεις ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τῆς Ἰθάκης, γιὰ νὰ παντρευτῇ ἄλλον. Ἀναγκαζόταν μάλιστα νὰ εὐρίσκῃ συνεχῶς δικαιολογίες γιὰ νὰ τὸ ἀναβάλῃ. Ἡ θέσις της ἦταν διπλὰ δύσκολη. Ἀπὸ τὴν μία ἔπρεπε νὰ διαλέξῃ κάποιον μνηστήρα γιὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διακυβέρνησι τοῦ βασιλείου καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην δὲν ἠθέλε νὰ πιστέψῃ ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἦταν νεκρός.

⁶² Ἕνας τύπος ἐρωτικῆς μαγείας ὁ ὁποῖος ἐμφανίζεται συχνὰ στὸ περιβάλλον τῆς παραδοσιακῆς ἐρωτοτροπίας καὶ γάμου, εἶναι ἡ προσφορὰ ἢ τὸ ῥιζίμο μαγεμένων μῆλων ἢ ἄλλων ὁμοίων καρπῶν μὲ σπόρια. Ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἕως σήμερα εἶναι συχνὴ ἡ ἐμφάνισις μαγεμένων μῆλων τόσο στοὺς μύθους ὅσο καὶ στὰ παραμύθια (Χιονάτη), τὰ ὁποῖα ἀρχικὰ δίνονταν ὡς δῶρα ἀρραβόνων ἢ γάμου. Γι' αὐτὸ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Περσεφόνη, προστάτιδες τοῦ γάμου, κρατοῦν ἡ μία μῆλο καὶ ἡ ἄλλη ρόδι. Αὐτὴ ἡ πρακτικὴ παραβάλλεται συχνὰ μὲ τὶς ἀρχαῖες τελετὲς γονιμότητος, μιᾶς καὶ οἱ στρογγυλοὶ καὶ γεμάτοι σπόρους καρποὶ εἶναι κατάλληλα σύμβολα γιὰ τὴν γονιμότητα. Μία ὅμως πιὸ κοντινὴ ματιὰ στὴν χρῆσι μῆλων σὲ γαμήλιες τελετὲς καὶ σὲ σκηνὲς ἀποπλανήσεως, ἀποκαλύπτει ὅτι προορίζονται γιὰ νὰ προκαλέσουν ἐρωτικὸ πόθο στὴν γυναῖκα καὶ ὄχι γονιμότητα. Ἀξιοσημεῖωτο ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀποψι εἶναι τὸ ἀθηναϊκὸ «ἔθιμο» τοῦ ῥιζίματος μῆλων γιὰ καθαρὰ ἐρωτικούς σκοπούς, τὸ ὁποῖο μαρτυρεῖται ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερη φράσι «κτυπιέμαι ἀπὸ μῆλο», ὅπως χρησιμοποιοεῖται καὶ ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνη (Νεφέλες στ. 996) θέλοντας νὰ σχολιάσῃ κάποιον «ἐρωτοκτυπημένο» (μῆλω βληθείς). Ἡ ἐκδοχὴ τοῦ Λουκιανοῦ γιὰ τὴν συγκεκριμένη τελετουργία ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ προσφορὰ ἐνὸς παραδοσιακοῦ ἀφροδισιακοῦ μπορεῖ πράγματι νὰ ἐξελιχθῇ σὲ μία συμβολικὴ πράξι, διότι μὲ τὸ κτύπημα ὁ ἄνδρας δείχνει τὴν πρόθεσί του νὰ συνευρεθῇ μαζί της, ἐνῶ ἡ γυναῖκα μὲ τὸ νὰ τὸ φιλήσῃ ἢ νὰ τὸ βάλῃ στὸν κόρφο της δείχνει ὅτι ἠθελημένα ὑποτάσσεται στὴν δύναμι τοῦ ξορκιοῦ καὶ ἐπιζητεῖ τὴν συνεύρεσιν. Σχετικοὶ πρὸς αὐτὸ καὶ στίχοι παραδοσιακοῦ τραγουδιοῦ: «Σοῦ στέλνω χαιρετίσματα μὲ μῆλο δαγκωμένο, καὶ ἀνάμεσα στὴν δαγκωσιά σου ἔχω φιλὶ βαλμένο».

μὲ μισὸ μάτι καὶ τρίζεις τὰ δόντια; Ἐὰν γὰρ κάτι μὲ κατηγορῇς, πὲς καὶ ἄς μᾶς δικάσῃ αὐτὴ ἐδῶ ἢ Πυθιάς. Γιατί αὐτό; Χωρὶς νὰ ἀποκρίνεσαι, φεύγεις ἀφήνοντάς με; Βλέπεις Πυθιάς, τί παθαίνω ἀπὸ τὸν Λυσία;

{ΠΥΘΙΑΣ} Ὡ τῆς ἀγριότητος, τὸ μὴδὲ ἐπικλασθῆναι δακρυνούσης· λίθος, οὐκ ἄνθρωπός ἐστι. πλὴν ἀλλ' εἴ γε χρή τ' ἀληθὲς εἰπεῖν, σύ, ὦ Ἰόεσσα, διέφθειρας αὐτὸν ὑπεραγαπῶσα καὶ τοῦτο ἐμφαίνουσα. ἐχρῆν δὲ μὴ πάννυ αὐτὸν ζηλοῦν· ὑπερόπται γὰρ αἰσθανόμενοι γίνονται. παῦ', ὦ τάλαινα, δακρύνουσα, καὶ ἦν μοι πείθῃ, ἅπαξ ἢ δις ἀπόκλεισον ἐλθόντα· ὄψει γὰρ ἀνακαιόμενον αὐτὸν πάννυ καὶ ἀντιμεμνηνότες ἀληθῶς.

Τί ἀγριότης, τὸ νὰ μὴ συντρίβεται ὅταν αὐτὴ δακρύζῃ! Πέτρα εἶναι καὶ ὄχι ἄνθρωπος! Ἀλλὰ ἐὰν πρέπῃ νὰ πῶ τὸ ἀληθές, ἐσύ, Ἰόεσσα, τὸν διέφθειρες ὑπεραγαπώντας τον καὶ δείχνοντάς το. Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν ζηλεύῃς πάρα πολὺ. Διότι γίνονται ὑπερόπτες αἰσθανόμενοι [αὐτό]. Πάψε, δύστυχη, νὰ δακρύζῃς καὶ ἐὰν μὲ ἐμπιστεύεσαι, ἐρχόμενο, κλείσε τον ἔξω μία ἢ δύο φορές. Θὰ τὸν διῇς νὰ ἐξάπτεται πάρα πολὺ καὶ νὰ τρελλαίνεται καὶ αὐτὸς γιὰ ἐσένα ἀληθινά.

{ΙΟΕΣΣΑ} Ἀλλὰ μὴδ' εἵπῃς, ἅπαγε. ἀποκλείσω Λυσίαν; εἴθε μὴ αὐτὸς ἀποσταίῃ φθάσας.

Ἀλλὰ νὰ μὴ πῇς τίποτε, φύγε. Νὰ κλείσω ἔξω τὸν Λυσία; Μακάρι αὐτὸς νὰ μὴν ἀπομακρύνεται ἐρχόμενος.

{ΠΥΘΙΑΣ} Ἀλλ' ἐπανερχεται αὐθις.

Ἐπιστρέφει ὅμως ξανά.

{ΙΟΕΣΣΑ} Απολώλεκας ἡμᾶς, ὦ Πυθιάς· ἠκρόαταί σου ἴσως "ἀπόκλεισον" λεγούσης.

Μᾶς κατέστρεψες, Πυθιάς. Σὲ ἄκουσε ἴσως νὰ λὲς «κλείσε τον ἔξω».

{ΛΥΣΙΑΣ} Οὐχὶ ταύτης ἔνεκεν, ὦ Πυθιάς, ἐπανελήλυθα, ἣν οὐδὲ προσβλέψαιμι ἔτι τοιαύτην οὖσαν, ἀλλὰ διὰ σέ, ὥς μὴ καταγιγνώσκῃς ἐμοῦ καὶ λέγῃς, Ἄτεγκτος ὁ Λυσίας ἐστίν.

Ὅχι, δὲν ἐπανήλθα ἔνεκα αὐτῆς, Πυθιάς, τὴν ὁποίαν δὲν θέλω καὶ νὰ δῶ ἀφοῦ εἶναι τέτοια, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας σου, γιὰ νὰ μὴ μὲ κατηγορῇς καὶ λές: «Ἄτεγκτος εἶναι ὁ Λυσίας».

{ΠΥΘΙΑΣ} Ἀμέλει καὶ ἔλεγον, ὦ Λυσία.

Ἐννοια σου καὶ τὸ ἔλεγα, Λυσία.

{ΛΥΣΙΑΣ} Φέρειν οὖν ἐθέλεις, ὦ Πυθιάς, Ἰόεσσαν ταύτην τὴν νῦν δακρύνουσαν αὐτὸν ἐπιστάντα αὐτῇ ποτε μετὰ νεανίου καθευδούσῃ ἐμοῦ ἀποστάσῃ;

Θέλεις λοιπὸν Πυθιάς, νὰ ἀνεχθῶ αὐτὴν τὴν Ἰόεσσα ἢ ὁποία τώρα δακρύζει, ὅταν ὁ ἴδιος ξέρω καλὰ ὅτι κάποτε αὐτὴ κοιμήθηκε μὲ νεαρὸ ἐνῶ εὐρισκόμενον μακρυνά;

{ΠΥΘΙΑΣ} Λυσία, τὸ μὲν ὅλον ἑταίρα ἐστί. πῶς δ' οὖν κατέλαβες αὐτοὺς συγκαθεύδοντας;

Λυσία, στὸ κάτω-κάτω ἑταίρα εἶναι. Πῶς λοιπὸν τοὺς ἔπιασες νὰ κοιμοῦνται μαζί;

{ΛΥΣΙΑΣ} Ἐκτὴν σχεδὸν ταύτην ἡμέραν, νῆ Δί', ἕκτὴν γε, δευτέρᾳ ἵσταμένον· τὸ τήμερον δὲ ἐβδόμη ἐστίν. ὁ πατήρ εἰδὼς ὡς πάλαι ἐρώων ταυτησὶ τῆς χρηστῆς, ἐνέκλεισέ με παραγγείλας τῷ θυρωρῷ μὴ ἀνοίγειν· ἐγὼ δέ, οὐ γὰρ ἔφερον μὴ οὐχὶ συνεῖναι αὐτῇ, τὸν Δρόμωνα ἐκέλευσα παρακύψαντα παρὰ τὸν θριγκὸν τῆς αὐλῆς, ἣ ταπεινότατον ἦν, ἀναδέξασθαι με ἐπὶ τὸν νῶτον· ῥᾶον γὰρ οὕτως ἀναβήσεσθαι ἔμελλον. τί ἂν μακρὰ λέγοιμι; ὑπερέβην, ἦκον, τὴν αὐλειὸν εὖρον ἀποκεκλεισμένην ἐπιμελῶς· μέσαι γὰρ νύκτες ἦσαν. οὐκ ἔκοψα δ' οὖν, ἀλλ' ἐπάρας ἡρέμα τὴν θύραν, ἥδη δὲ καὶ ἄλλοτ' ἐπεποιήκειν αὐτό, παραγαγὼν τὸν στροφέα παρεισῆλθον ἀσοφῆτί. ἐκάθευδον δὲ πάντες, εἴτα ἐπαφώμενος τοῦ τοίχου ἐφίσταμαι τῇ κλίνῃ. Σχεδὸν ἕξι μὲ αὐτὴν τὴν ἡμέρα, μὰ τὸν Δία, ἕξι βεβαίως, [ἀφοῦ ἦταν ἡ] δευτέρα αὐτοῦ τοῦ μηνός. Σήμερα δὲ εἶναι ἡ ἐβδόμη [τοῦ μηνός]. Γνωρίζοντας ὁ πατέρας ὅτι ἀγαπῶ ἀπὸ καιρὸ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἀνόητη, μὲ ἔκλεισε ἐντὸς τῆς οἰκίας παραγγέλλοντας στὸν θυρωρὸ νὰ μὴν ἀνοίγῃ. Ἐγὼ ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἄντεχα τὸ νὰ μὴ συνενρίσκομαι μὲ αὐτὴν, προσέταξα τὸν Δρόμωνα, σκύβοντας κοντὰ στὸ περιτείχισμα τῆς αὐλῆς, ὅπου ἦταν χαμηλότερο, νὰ μὲ σηκώσῃ στὶς πλάτες. Πιὸ εὐκόλα ἔτσι ἐπρόκειτο νὰ ἀνέβω. Γιατί νὰ μακρυγορήσω; Πέρασα ἀπὸ πάνω, ἦρθα, βρῆκα τὴν πόρτα τῆς αὐλῆς ἐπιμελῶς κλεισμένη, διότι ἦταν μεσάνυκτα. Δὲν ἐκτύπησα λοιπόν, ἀλλὰ σηκώνοντας ἥρεμα τὴν πόρτα, ὅπως εἶχα κάνει καὶ ἄλλοτε τὸ ἴδιο, γυρίζοντας τὸν στροφέα, μπῆκα μέσα ἀθόρυβα. Κοιμοῦνταν ὅλοι. Ἐπειτα, ἀκουμπώντας στὸν τοῖχο, στέκομαι ἐπάνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι.

{ΙΟΕΣΣΑ} Τί ἐρεῖς, ὦ Δάματερ; ἀγωνιῶ γάρ.
Τί θὰ πῆς, ὦ Δάματερ⁶³; Διότι ἀγωνιῶ.

{ΛΥΣΙΑΣ} Ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἐώρων τὸ ἄσθμα ἔν, τὸ μὲν πρῶτον ὥμην τὴν Λυδὴν αὐτῇ συγκαθεύδειν· τὸ δ' οὐκ ἦν, ὦ Πυθιάς, ἀλλ' ἐφαψάμενος εὖρον ἀγένειόν τινα πάνυ ἀπαλόν, ἐν χρῶ κεκαρμένον, μύρων καὶ αὐτὸν ἀποπνέοντα. τοῦτο ἰδὼν εἰ μὲν καὶ ξίφος ἔχων ἦλθον, οὐκ ἂν ὤκνησα, εὖ ἴστε. τί γελάτε, ὦ Πυθιάς; γέλωτος ἄξια δοκῶ σοι διηγεῖσθαι;

Ἐπειδὴ δὲν αἰσθανόμουν μία ἀναπνοή, ἀρχικὰ νόμιζα ὅτι ἡ Λυδὴ κοιμόταν μαζί μὲ αὐτὴν. Ἀλλὰ δὲν ἦταν αὐτὸ Πυθιάς, διότι ἀγγίζοντας βρῆκα κάποιον ἀγένειο, μὲ πάρα πολὺ ἀπαλὸ [δέρμα], μὲ κομμένα μαλλιά σύρριζα, μυρίζοντας καὶ αὐτὸς ἀρώματα. Βλέποντας αὐτό, ἐὰν ἐρχόμουν ἔχοντας ξίφος, δὲν θὰ δίσταζα, [τὸ] ξέρετε καλά. Τί γελάτε, Πυθιάς; Ἄξια γέλιου σοῦ φαίνομαι ὅτι διηγούμαι;

{ΙΟΕΣΣΑ} Τοῦτό σε, ὦ Λυσία, λελύπηκεν; ἡ Πυθιάς αὕτη μοι συνεκάθευδε.
Αὐτὸ σὲ ἔχει λυπήσει, Λυσία; Αὐτὴ ἡ Πυθιάς κοιμόταν μαζί μου.

{ΠΥΘΙΑΣ} Μὴ λέγε, ὦ Ἰόεσσα, πρὸς αὐτόν.
Μὴ λές, Ἰόεσσα, σ' αὐτόν.

{ΙΟΕΣΣΑ} Τί μὴ λέγω; Πυθιάς ἦν, φίλτατε, μετακληθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ, ὡς ἅμα καθεύδοιμεν· ἐλυπούμην γὰρ σὲ μὴ ἔχουσα.

⁶³ Ἐπικαλεῖται τὴν θεὰ Δήμητρα.

Γιατί νὰ μὴ λέω; Ἡ Πυθιάς ἦταν, φίλτατε, προσκεκλημένη ἀπὸ ἐμένα, γιὰ νὰ κοιμηθοῦμε μαζί. Λυπόμουν πὺν δὲν σὲ εἶχα.

{ΛΥΣΙΑΣ} Πυθιάς ὁ ἐν χρῶ κεκαρμένος; εἶτα δι' ἑκτῆς ἡμέρας ἀνεκόμῃσε τοσαύτην κόμην;

Ἡ Πυθιάς ἦταν αὐτὸς πὺν εἶχε κόψει τὰ μαλλιά σύρριζα; Καὶ μέσα σὲ ἕξι ἡμέρες ἀπέκτησε τέτοια κόμη;

{ΙΟΕΣΣΑ} Ἀπὸ τῆς νόσου ἐξυρῆσατο, ὦ Λυσία· ὑπέρρεον γὰρ αὐτῇ αἱ τρίχες. νῦν δὲ καὶ τὴν πηνήκην ἐπέθετο. δεῖξον, ὦ Πυθιάς, δεῖξον οὕτως ὄν, πείσον αὐτόν. ἰδοὺ τὸ μειράκιον ὁ μοιχὸς ὄν ἐζηλοτύπεις.

Λόγω τῆς νόσου ξυρίστηκε, Λυσία. Τῆς ἔπεφταν οἱ τρίχες. Τώρα ἔβαλε καὶ τὴν περούκα. Δεῖξε Πυθιάς, δεῖξε ὅτι ἔτσι εἶναι, πείσε τον. Ἴδου ὁ νεαρός, ὁ μοιχὸς⁶⁴ τὸν ὅποιον ζήλεψες.

{ΛΥΣΙΑΣ} Οὐκ ἐχρῆν οὖν, ὦ Ἰόεσσα, καὶ ταῦτα ἐρῶντα ἐφαψάμενον αὐτόν; Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν Ἰόεσσα [νὰ ζηλέψω], ἐπιθυμώντας καὶ ὅλας αὐτά, [ἀφοῦ] τὸν ἄγγιξα;

{ΙΟΕΣΣΑ} Οὐκοῦν σὺ μὲν ἤδη πέπεισαι· βούλει δὲ ἀντιλυπήσω σε καὶ αὐτή; ὀργίζομαι δικαίως ἐν τῷ μέρει.

Ἐπομένως ἐσὺ ἔχεις ἤδη πεισθεῖ. Θέλεις νὰ στενοχωρήσω καὶ ἐσένα καὶ αὐτήν; Ὀργίζομαι δικαίως ἀπὸ τὴν μεριά μου.

{ΛΥΣΙΑΣ} Μηδαμῶς, ἀλλὰ πίνωμεν ἤδη, καὶ Πυθιάς μεθ' ἡμῶν· ἄξιον γὰρ αὐτὴν παρεῖναι ταῖς σπονδαῖς.

Μὲ κανέναν τρόπο, ἀλλὰ ἄς πιοῦμε τώρα καὶ ἡ Πυθιάς μαζί μας. Διότι ἀξίζει αὐτὴ νὰ παρευρίσκεται στίς σπονδές.

{ΙΟΕΣΣΑ} Παρέσται. οἷα πέπονθα διὰ σέ, ὦ γενναιότατε νεανίσκων Πυθιάς.

Θὰ παρευρεθῇ. Τί ἔχω πάθει ἐξ αἰτίας σου, ὦ γενναιότατε ἐκ τῶν νεαρῶν Πυθιάς.

{ΠΥΘΙΑΣ} Ἀλλὰ καὶ διήλλαξα ὑμᾶς ὁ αὐτός, ὥστε μὴ μοι χαλέπαινε. πλὴν τὸ δεῖνα, ὄρα, ὦ Λυσία, μὴ τινι εἴπῃς τὸ περὶ τῆς κόμης.

Ἀλλὰ καὶ σὰς συμφιλίωσα ὁ ἴδιος, ὥστε μὴ μοῦ θυμῶνης. Ἀλλὰ γιὰ τὸ ἄλλο, κῦττα Λυσία, μὴ πῆς σὲ κανέναν γιὰ τὴν κόμη.

⁶⁴ Παράνομος ἐραστής.

ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ ΚΑΙ ΧΗΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΥΜΝΙΣ

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Ἐν δὲ τῇ πρὸς τοὺς Γαλάτας μάχῃ εἶπέ, ὦ Χηνίδα, ὅπως μὲν προεξήλασα τῶν ἄλλων ἱππέων ἐπὶ τοῦ ἵππου τοῦ λευκοῦ, ὅπως δὲ οἱ Γαλάται καίτοι ἄλκιμοι ὄντες ἔτρεσάν <μ> εὐθύς ὡς εἶδον καὶ οὐθεις ἔτι ὑπέστη. τότε τοίνυν ἐγὼ τὴν μὲν λόγχην ἀκοντίσας διέπειρα τὸν ἵππαρχον αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον, ἐπὶ δὲ τὸ συνεστηκὸς ἔτι αὐτῶν -ἦσαν γάρ τινες οἱ ἔμενον διαλύσαντες μὲν τὴν φάλαγγα, ἐς πλαίσιον δὲ συναγαγόντες αὐτούς- ἐπὶ τούτους ἐγὼ σπασάμενος τὴν σπάθην ἅπαντι τῷ θυμῷ ἐπελάσας ἀνατρέπω μὲν ὅσον ἑπτὰ τοὺς προεστῶτας αὐτῶν τῇ ἐμβολῇ τοῦ ἵππου· τῷ ξίφει δὲ κατενεγκῶν διέτεμον τῶν λοχαγῶν ἑνὸς ἐς δύο τὴν κεφαλὴν αὐτῷ κράνει. ὑμεῖς δέ, ὦ Χηνίδα, μετ' ὀλίγον ἐπέστητε ἤδη φευγόντων.

Πῆς, Χηνίδα, στὴν μάχῃ ἐναντίον τῶν Γαλατῶν⁶⁵, πῶς προχώρησα μπροστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἱππεῖς ἐπάνω στὸν ἵππο τὸν λευκό, πῶς οἱ Γαλάτες, ἂν καὶ εἶναι δυνατοί, ἔφυγαν τρομαγμένοι ἀμέσως μόλις μὲ εἶδαν καὶ κανεῖς πλέον δὲν ἀντιτάχθη. Τότε, ῥίχνοντας τὴν λόγχη, διαπέρασα τὸν ἴδιον τὸν ἵππαρχο καὶ τὸν ἵππο, ἐκεῖ ὅπου στέκονταν μερικοὶ ἐξ αὐτῶν -διότι ἦταν ὀρισμένοι οἱ ὅποιοι παρέμεναν ἀφοῦ διέλυσαν τὴν φάλαγγα, συγκεντρωμένοι αὐτοὶ σὲ πλαίσιο⁶⁶- ἐναντίον τους τραβώντας ἐγὼ τὸ σπαθί, ὀρμώντας μὲ ὅλην τὴν δύναμι ἀνατρέπω ἴσα μὲ ἑπτὰ ἀπὸ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι στέκονταν μπροστά, μὲ τὴν ἐμβολή τοῦ ἵππου. Κατεβάζοντας μὲ ὀρμή τὸ ξίφος ἔκοψα ἑνὸς ἐκ τῶν λοχαγῶν τὸ κεφάλι στὰ δύο. Ἔσεῖς Χηνίδα, μετὰ ἀπὸ λίγο τοὺς ἀνακόψατε ἐνῶ ἤδη τρέπονταν σὲ φυγή.

{ΧΗΝΙΔΑΣ} Ὅτε γάρ, ὦ Λεόντιχε, περὶ Παφλαγονίαν ἐμονομάχησας τῷ σατράπῃ, οὐ μέγала ἐπεδείξω καὶ τότε;

Ὅταν, Λεόντιχε, στὴν Παφλαγονία⁶⁷ μονομάχησες μὲ τὸν σατράπῃ, δὲν ἐπέδειξες καὶ τότε σημαντικὰ [ἔργα];

⁶⁵ Τὸ σύνολον τῶν φυλῶν καὶ τῶν λαῶν οἱ ὅποιοι κατοικοῦσαν τὴν μεταξὺ Ἀτλαντικοῦ, Μάγνης, Ῥήνου, Ἀλπεων, Μεσογείου καὶ Πυρηναίων, χώρα τῆς Εὐρώπης. Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (Ε 24) ἐξηγεῖ πῶς οἱ Γαλάτες πῆραν τὸ ὄνομά τους: «Παλαιότερα, στὴν χώρα τῶν Κελτῶν, βασιλεὺς ἐπιφανὴς ἄνδρας, τοῦ ὁποίου ἡ κόρη ἔγινε ὑπερβολικὰ μεγάλη ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ σώματος καὶ ξεχώριζε κατὰ πολὺ ἀπὸ τὶς ἄλλες ὡς πρὸς τὴν εὐπρέπεια. Αὐτὴ, λόγῳ τῆς δυνάμεως τοῦ σώματός της καὶ τῆς θαυματομένης εὐπρεπείας της, ἀρνεῖτο νὰ παντρευτῇ, περιφρονώντας ὅλους τοὺς μνηστήρες, νομίζοντας ὅτι κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἦταν ἄξιος της. Κατὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Ἡρακλέους ἐναντίον τοῦ Γηρυόνου, ὅταν αὐτὸς [ὁ Ἡρακλῆς] ἔφτασε στὴν Κελτική χώρα, βλέποντάς τον καὶ θαυμάζοντας τὴν ἀρετὴ του καὶ τὴν ὑπεροχὴ τοῦ σώματός του, ἐδέχθη μὲ μεγάλη προθυμία τὴν ἐπαφὴ ἀφοῦ συγκατένευσαν καὶ οἱ γονεῖς. Συνευρισκομένη μὲ τὸν Ἡρακλῆ γέννησε υἱὸ ὀνόματι Γαλάτῃ, ὁ ὁποῖος προεῖχε κατὰ πολὺ τῶν ὁμοεθνῶν του στὴν ἀρετὴ τῆς ψυχῆς καὶ στὴν ῥώμη τοῦ σώματος. Ὅταν ἀνδρώθη καὶ παρέλαβε τὴν πατρικὴ βασιλεία, κατέκτησε μεγάλα τμήματα τῆς χώρας καὶ ἔκανε σπουδαῖες πολεμικὲς πράξεις. Γενόμενος περιβόητος γιὰ τὴν ἀνδρεία, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἶχαν συνταχθεῖ μαζὶ του τοὺς ὀνόμασε Γαλάτες καὶ ὅλη ἡ χώρα ὀνομάσθη Γαλατία».

⁶⁶ Τρόπος παρατάξεως σὲ μάχῃ σὲ σχῆμα τετραγώνου. Αὐτὸν χρησιμοποιοῦν ὅταν λίγοι ἀγωνίζονται ἐναντίον πολλῶν, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ ἀποκρούουν ἐπιθέσεις ἀπὸ κάθε πλευρά.

⁶⁷ Ἀρχαία χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κειμένη μεταξὺ Εὐξείνου Πόντου (στὸν Βορρᾶ), Βιθυνίας (στὴν Δύση), Γαλατίας (στὸν Νότο) καὶ Πόντου (στὴν Ἀνατολή). Πρῶτος ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει αὐτὴν τὴν χώρα καὶ τὸν λαὸ της ὡς σύμμαχο τῶν Τρώων.

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Καλῶς ὑπέμνησας οὐκ ἀγεννοῦς οὐδ' ἐκείνης τῆς πράξεως· ὁ γὰρ σατράπης μέγιστος ὢν, ὅπλομάχων ἄριστος δοκῶν εἶναι, καταφρονήσας τοῦ Ἑλληνικοῦ, προπηδήσας ἐς τὸ μέσον προῦκαλεῖτο εἴ τις ἐθέλοι αὐτῷ μονομαχήσαι. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι κατεπεπλήγεσαν οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτὸς καίτοι οὐκ ἀγεννῆς ἄνθρωπος ὢν· Ἀρίσταιχος γὰρ ἡμῶν ἡγεῖτο Αἰτωλὸς ἀκοντιστὴς ἄριστος, ἐγὼ δὲ ἐχιλιάρχουν ἔτι. τολμήσας δ' ὅμως καὶ τοὺς ἐταίρους ἐπιλαμβανομένους ἀποσεισάμενος, ἐδεδοίκεσαν γὰρ ὑπὲρ ἐμοῦ ὀρώντες ἀποστίλβοντα μὲν τὸν βάρβαρον ἐπιχρύσοις τοῖς ὅπλοις, μέγαν δὲ καὶ φοβερὸν ὄντα τὸν λόφον, κραδαίνοντα τὴν λόγχην.

Καλῶς τὸ ὑπενθύμισες ἀφοῦ οὔτε καὶ ἐκείνη ἡ πρᾶξις ἦταν ἄνανδρη. Διότι ὄντας ὁ σατράπης φοβερὸς, θεωρώντας ὅτι εἶναι ὁ ἄριστος ἐκ τῶν ὅπλομάχων, καταφρονώντας τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ⁶⁸ καὶ πηδώντας μπροστά, προκαλοῦσε στὸ μέσον ἐὰν ἤθελε κάποιος νὰ μονομαχήσῃ μὲ αὐτόν. Οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἄναυδοι, οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἡγεμὼν ἂν καὶ δὲν ἦταν ἄνθρωπος ἄνανδρος. Ὁ Ἀρίσταιχος ἡγεῖτο ἡμῶν, ἄριστος Αἰτωλὸς ἀκοντιστὴς, ἐνῶ ἐγὼ ἤμουν ἀκόμα χιλιάρχος. Τόλμησα ὅμως, ἀφοῦ ξεφορτώθηκα τοὺς συντρόφους οἱ ὅποιοι μὲ ἐμπόδιζαν, διότι εἶχαν φοβηθεῖ γιὰ ἐμένα βλέποντας νὰ ἀστράφτῃ ὁ βάρβαρος μὲ τὰ ἐπίχρυστα ὅπλα, μὲ τὸ λοφίον τῆς περικεφαλαίας νὰ εἶναι μέγα καὶ φοβερὸν, σείοντας ἀπειλητικὰ τὴν λόγχην.

{ΧΗΝΙΔΑΣ} Κἀγὼ ἔδεισα τότε, ὦ Λεόντιχε, καὶ οἶσθα ὡς εἰχόμεν σου δεόμενος μὴ προκινδυνεύειν· ἀβίωτα γὰρ ἦν μοι σοῦ ἀποθανόντος.

Καὶ ἐγὼ φοβήθηκα τότε, Λεόντιχε, καὶ ξέρεις πῶς σὲ κρατοῦσα, ζητώντας σου νὰ μὴ διακινδυνεύῃς στὴν μάχη. Θὰ μοῦ ἦταν ἀβίωτος [ὁ βίος] ἐὰν ἐσὺ πέθαινες.

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Ἀλλ' ἐγὼ τολμήσας παρῆλθον ἐς τὸ μέσον οὐ χειρόν τοῦ Παφλαγόνος ὀπλισμένος, ἀλλὰ πάγχρυσος καὶ αὐτός, ὥστε βοή εὐθὺς ἐγένετο καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ τῶν βαρβάρων· ἐγνώρισαν γὰρ με κἀκεῖνοι ἰδόντες ἀπὸ τῆς πέλτης μάλιστα καὶ τῶν φαλάρων καὶ τοῦ λόφου. εἶπέ, ὦ Χηνίδα, τίνι με τότε πάντες εἵκαζον;

Ἀλλὰ ἐγὼ τολμώντας, προχώρησα εἰς τὸ μέσον, ὅχι χειρότερα ὀπλισμένος ἀπὸ τὸν Παφλαγόνα, ἀλλὰ πάγχρυσος καὶ ὁ ἴδιος, ὥστε βοή ἀμέσως δημιουργήθηκε καὶ ἀπὸ ἐμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, διότι μὲ ἀναγνώρισαν καὶ ἐκεῖνοι, βλέποντάς με ἀπὸ τὴν ἀσπίδα⁶⁹

⁶⁸ Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐθεωρεῖτο ἀπὸ ὅλους ὡς ὁ πιὸ ἄρτια ἐκπαιδευμένος καὶ κατὰ συνέπεια ὁ πιὸ ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος. Χαρακτηριστικὸ τῆς φήμης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶναι τὸ περιστατικὸ τὸ ὅποιο περιγράφει ὁ Πολύαινος στὸ ἔργο του «Στρατηγήματα» (Βιβλίον 2^{ον}, κεφ. 16.1.1): «Ὁ Γάστρων ὁ Λακεδαιμόνιος, ἔχοντας σκοπὸ νὰ συγκρουστῇ στὴν Αἴγυπτο μὲ τοὺς Πέρσες, ἔλλαξε τὸν ὀπλισμὸ καὶ ἔδωσε τὸν μὲν τῶν Ἑλλήνων στοὺς Αἰγυπτίους, τὸν δὲ τῶν Αἰγυπτίων στοὺς Ἕλληνες. Κρύβοντας (μέσα στοὺς Ἕλληνες) τοὺς Αἰγυπτίους, ἀνέπτυξε σὲ διάταξιν μάχης τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς ὀδηγοῦσε ἐμπρὸς. Καὶ ἐνῶ ἀπὸ ἐκείνους [τοὺς Πέρσες] κανεὶς δὲν ὑποχωροῦσε, ἀλλὰ βιάζονταν [νὰ προχωρήσουν] μπροστὰ καὶ προθύμως διακινδύνευαν, σήκωσε ἐπάνω τοὺς Αἰγυπτίους μὲ τὸν ἑλληνικὸ ὀπλισμὸ. Βλέποντας οἱ Πέρσες καὶ νομίζοντας ὅτι ἐφορμοῦν οἱ Ἕλληνες, τρέπονταν εἰς φυγὴν διαλύοντας τὴν παράταξιν».

⁶⁹ Στὴν ἐξωτερικὴ κυρτὴ ἐπιφάνεια ἡ ἀσπίς ἔφερε συνήθως τὸ «ἐπίσημον», δηλαδὴ τὸ σύμβολο-σημεῖο/παράστασι ἀναγνώρισεως τοῦ πολεμιστοῦ ἢ τοῦ λαοῦ στὸν ὅποιον ἀνήκε. Γιὰ παράδειγμα, οἱ ἀσπίδες τῶν Λακεδαιμονίων ἔφεραν τὸ «Λ», τῶν Μεσσηνίων τὸ «Μ», τῶν Σικυωνίων τὸ «Σ», τῶν Βοιωτῶν τὸ ῥόπαλο τοῦ Ἡρακλέους, τῶν Μακεδόνων τὸ ὀκτάκτινο ἢ δεκαεξάκτινο ἄστρο. Χαρακτηριστικὴ ἦταν ἡ ἀσπίς τοῦ

κυρίως καὶ ἀπὸ τὰ ἀστραπτέρᾳ στολίδια καὶ τὸ λοφίον τῆς περικεφαλαίας. Πές, Χηνίδα, μὲ ποιόν τότε ὅλοι μὲ παρομοίαζαν;

{ΧΗΝΙΔΑΣ} Τίνι δὲ ἄλλῳ ἢ Ἀχιλλεῖ νῆ Δία τῷ Θέτιδος καὶ Πηλέως; οὕτως ἔπρεπε μέν σοι ἡ κόρυς, ἡ φοινικὶς δὲ ἐπὶ νῦνθαι καὶ ἡ πέλτη ἐμάρμαιρεν.

Μὰ μὲ ποιόν ἄλλον, παρὰ μὲ τὸν Ἀχιλλέα, μὰ τὸν Δία, τῆς Θέτιδος καὶ τοῦ Πηλέως; Ἔτσι ξεχώριζε σ' ἐσένα ἡ περικεφαλαία, φαινόταν ἐπάνω σου τὸ βαθυκόκκινο στρατιωτικὸ ἔνδυμα⁷⁰ καὶ ἡ ἀσπίς ἀστραπτε.

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Ἐπεὶ δὲ συνέστημεν, ὁ βάρβαρος πρότερος τιτρώσκει με ὀλίγον ὅσον ἐπιψαῦσαι τῷ δόρατι μικρὸν ὑπὲρ τὸ γόνυ, ἐγὼ δὲ διελάσας τὴν ἀσπίδα τῇ σαρίσῃ παίῳ διαμπᾶξ ἐς τὸ στέρνον, εἴτ' ἐπιδραμὼν ἀπεδειροτόμησα τῇ σπάθῃ ῥαδίως καὶ τὰ ὅπλα ἔχων ἐπανήλθον ἅμα καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς σαρίσῃς πεπηγυῖαν κομίζων λελουμένος τῷ φόνῳ.

Ἀφοῦ στηθήκαμε κοντά, ὁ βάρβαρος πρῶτος μὲ πληγώνει ἀγγίζοντάς με ἐλαφρῶς μὲ τὸ δόρυ λίγο πάνω ἀπὸ τὸ γόνατο, ἐνῶ ἐγώ, διαπερνώντας τὴν ἀσπίδα μὲ τὴν σάρισα, κτυπῶ πέρα ὡς πέρα στὸ στέρνο, ἔπειτα τρέχοντας κατὰ πάνω του, τὸν ἀποκεφάλισα μὲ τὸ σπαθὶ εὐκόλως καὶ ἔχοντας τὰ ὅπλα ἐπανήλθα⁷¹, φέροντας μαζί καὶ τὸ κεφάλι μπηγμένο στὴν σάρισα, ἔχοντας λουστῆ μὲ τὸ αἷμα.

{ΥΜΝΙΣ} Ἀπαγε, ὦ Λεόντιχε, μιὰρὰ ταῦτα καὶ φοβερὰ περὶ σαντοῦ διηγῇ, καὶ οὐκ ἂν ἔτι σε οὐδὲ προσβλέψειε τις οὕτω χαίροντα τῷ λύθρῳ, οὐχ ὅπως συμπίοι ἢ συγκοιμηθεῖη. ἔγωγ' οὖν ἄπειμι.

Φῦγε Λεόντιχε, μιὰρὰ αὐτὰ καὶ φοβερὰ [πράγματα] διηγῆσαι γιὰ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ οὔτε θὰ γύριζε νὰ σὲ κυττάξῃ κάποια ἔτσι πού χαίρεσαι μὲ τὸ ἀκάθαρτο αἷμα, ὅχι νὰ πιῇ ἢ νὰ κοιμηθῇ μαζί σου. Ἐγὼ λοιπὸν φεύγω.

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Διπλάσιον ἀπόλαβε τὸ μίσθωμα.

Διπλάσιο λάβε τὸ μίσθωμα.

{ΥΜΝΙΣ} Οὐκ ἂν ὑπομείναιμι ἀνδροφόνῳ συγκαθεύδειν.

Δὲν θὰ μπορούσα νὰ ὑπομείνω νὰ κοιμηθῶ μαζί μὲ φονέα ἀνδρῶν.

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Μὴ δέδιθι, ὦ Ὑμνί· ἐν Παφλαγόσιν ἐκεῖνα πέπρακται, νῦν δὲ εἰρήνην ἄγω.

Μὴ φοβᾶσαι, Ὑμνί. Στοὺς Παφλαγόνες ἐκεῖνα ἔχουν γίνει, τώρα εὐρίσκομαι σὲ εἰρήνη.

Ἀχλλέως γιὰ τὴν περιγραφή τῆς ὁποίας ὁ Ὅμηρος ἀφιερώνει πολλοὺς στίχους στὴν ῥαψωδία Σ τῆς Ἰλιάδος. Ὁ Πλούταρχος σχολιάζει λέγοντας ὅτι ἦταν μίμημα τοῦ κόσμου.

⁷⁰ Τὸ στρατιωτικὸ ἔνδυμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦταν χρώματος βαθυκόκκινου καὶ αὐτὸ ὄχι τυχαίως. Ὁ Φιλόστρατος ἀναφέρει στὶς «Ἐπιστολές» του (ἐπιστολή γ') γιὰ τοὺς Λακεδαιμονίους: «Φοροῦσαν χιτῶνες κατακόκκινους ἢ γιὰ νὰ προκαλοῦν ἐκπληξὶ στοὺς ἐχθροὺς λόγω τοῦ φοβεροῦ τοῦ χρώματος ἢ γιὰ νὰ ἀγνοοῦν τὸ αἷμα γενόμενο ἓνα μὲ τὴν βαφή».

⁷¹ Φονευομένου τοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρχε γενικὴ συνήθεια νὰ ἀφαιροῦν τὰ ὅπλα του, τὰ ὁποία φυλάσσονταν ἐπιμελῶς ἀπὸ τὸν νικητὴ ὡς τρόπαιο.

{ΥΜΝΙΣ} Ἀλλ' ἐναγῆς ἄνθρωπος εἶ, καὶ τὸ αἷμα κατέσταζε σου ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βαρβάρου, ἣν ἔφερες ἐπὶ τῇ σαρίσῃ. εἶπ' ἐγὼ τοιοῦτον ἄνδρα περιβάλω καὶ φιλήσω; μὴ, ὦ Χάριτες, γένοιτο· οὐδὲν γὰρ οὗτος ἀμείνων τοῦ δημίου.

Ἀλλὰ καταραμένος ἄνθρωπος εἶσαι καὶ τὸ αἷμα ἔσταζε ἐπάνω σου ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τοῦ βαρβάρου, τὴν ὁποῖαν ἔφερες ἐπάνω στὴν σάρισα. Ἐπειτα, ἐγώ, τέτοιον ἄνδρα θὰ ἀγκαλιάσω καὶ θὰ φιλήσω; Νὰ μὴ γινόταν, ὦ Χάριτες⁷². Αὐτὸς δὲν εἶναι σὲ τίποτε καλλίτερος τοῦ δημίου.

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Καὶ μὴν εἴ με εἶδες ἐν τοῖς ὅπλοις, εὖ οἶδα, ἡράσθης ἄν.

Καὶ ὅμως, ἐὰν μὲ ἔβλεπες μὲ τὰ ὅπλα, ξέρω καλά, θὰ μὲ ἐρωτεύουσιν.

{ΥΜΝΙΣ} Ἀκούουσα μόνον, ὦ Λεόντιχε, ναυτιῶ καὶ φρίττω καὶ τὰς σκιάς μοι δοκῶ ὁρᾶν καὶ τὰ εἶδωλα τῶν πεφονευμένων καὶ μάλιστα τοῦ ἀθλίου λοχαγοῦ ἐς δύο τὴν κεφαλὴν διηρημένον. τί οἶει, τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ τὸ αἷμα εἰ ἐθεασάμην καὶ κειμένους τοὺς νεκρούς; ἐκθανεῖν δὴ μοι δοκῶ· οὐδ' ἀλεκτρύονα πάποτε φονευόμενον εἶδον.

Ἀκούγοντας μόνον, Λεόντιχε, μὲ πιάνει ναυτία καὶ φρίττω καὶ τὶς σκιὲς μοῦ φαίνεται ὅτι βλέπω καὶ τὰ φαντάσματα τῶν πεφονευμένων καὶ περισσότερο τοῦ ἀμοίρου λοχαγοῦ τὸ κεφάλι κομμένο στὰ δύο. Τί νομίζεις; Τὸ ἔργο αὐτὸ καὶ τὸ αἷμα ἐὰν ἔβλεπα καὶ τοὺς κειμένους νεκρούς, νομίζω ὅτι θὰ πέθαινα. Οὔτε κόκορα εἶδα ποτὲ νὰ σφάζεται.

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Οὕτως ἀγεννῆς, ὦ Ὑμνί, καὶ μικρόψυχος εἶ; ἐγὼ δὲ ὥμην ἡσθήσεσθαι σε ἀκούουσιν.

Τόσο δειλὴ, Ὑμνί, καὶ μικρόψυχη εἶσαι; Ἐγὼ νόμιζα ὅτι θὰ εὐχαριστιόσουν ἀκούγοντας.

{ΥΜΝΙΣ} Ἀλλὰ τέρπε τοῖς διηγήμασι τούτοις εἴ τινας Λημνιάδας ἢ Δαναῖδας εὖροις· ἐγὼ δ' ἀποτρέχω παρὰ τὴν μητέρα, ἕως ἔτι ἡμέρα ἐστίν. ἔπον καὶ σύ, ὦ Γραμμί· σὺ δὲ ἔρρωσο, χιλιάρχων ἄριστε καὶ φονεὺ ὁπόσων ἂν ἐθέλῃς.

Ἀλλὰ εὐχαρίστησε μὲ τὰ διηγήματα αὐτὰ τίποτε Λημνιάδες ἢ Δαναῖδες⁷³, ἐὰν βρῆς. Ἐγὼ τρέχω κοντὰ στὴν μητέρα, ὅσο εἶναι ἀκόμα ἡμέρα. Ἀκολούθησε καὶ ἐσύ, Γραμμί. Ἐσὺ νὰ εἶσαι καλά, ἄριστε ἐκ τῶν χιλιάρχων καὶ φονιά ὅσων θέλεις.

⁷² Οἱ θεὲς αὐτὲς συμβολίζουν τὴν γυναικεῖα χάριν. Σύμφωνα μὲ κάποιον μῦθο γεννήθηκαν ἀπὸ τὸν Ἥλιο καὶ τὴν Αἴγλη ἐνῶ ἓνας ἄλλος θεωρεῖ γονεῖς τοὺς τὸν Δία καὶ τὴν Εὐρυνόμη. Ἦταν πολλὲς καὶ διαφορετικῆς ἡλικίας. Ἀκολουθοῦσαν τὴν Ἀφροδίτη ὅπου καὶ ἂν πῆγαινε καὶ χάριζαν στὶς γυναῖκες ὁμορφιά καὶ χάριν. Πολὺ γνωστὲς εἶναι ἡ Ἀγλαΐα, ἡ Εὐφροσύνη καὶ ἡ Θάλεια. Στὴν Ἀθήνα, ἐλατρεῖοντο σὲ ἓνα ἱερὸ τῆς Ἀκροπόλεως μαζί μὲ τὴν θεὰ Ἀρτέμιδα.

⁷³ Καὶ οἱ Λημνιάδες καὶ οἱ Δαναῖδες σκότωσαν τοὺς ἄνδρες τοὺς: α) Οἱ γυναῖκες τῆς Λήμνου οἱ ὁποῖες ἀσέβησαν πρὸς τὴν Ἀφροδίτη, τιμωρήθηκαν ἀπὸ τὴν θεὰ μὲ τὸ νὰ ἀναδίδουν ἀπὸ τὸ σῶμα τοὺς δυσσομῖα. Οἱ Λήμνιοι, μὴ μπορώντας νὰ τὶς ἀνεχθοῦν, σύνηψαν σχέσεις μὲ τὶς αἰχμάλωτές τοὺς ἀπὸ τὴν Θράκη. Ἀπὸ ζήλια οἱ Λημνιάδες φόνευσαν ὅλους τοὺς ἄνδρες τῆς νήσου μὲ ἐξαίρεσιν τὸν Θάοντα, τὸν ὁποῖον ἔσωσε ἡ κόρη του Ὑπιπύλη, βασίλισσα τῆς νήσου. Ὑπάρχει σήμερα στὴν Λήμνο τοπωνύμιον «Ἀνδροφόνι», β) Οἱ Δαναῖδες ἦταν οἱ πενήντα κόρες τοῦ Δαναοῦ. Ὁ Δαναὸς ζοῦσε στὴν Λιβύη, ἐνῶ στὴν Αἴγυπτο κατοικοῦσε ὁ ἀδελφός του Αἴγυπτος μὲ τοὺς πενήντα υἱούς του. Ἐπειδὴ ὁ Δαναὸς φοβήθηκε ὅτι ὁ Αἴγυπτος καὶ οἱ υἱοὶ του θέλουν νὰ τοῦ πάρουν τὴν χώρα ἔφτιαξε ἓνα καράβι (μάλιστα λέγεται ὅτι αὐτὸ ἦταν τὸ πρῶτο καράβι ποὺ φτιάχτηκε στὸν κόσμον), ἔβαλε τὶς κόρες του μέσα καὶ κατέφυγαν στὸ Ἄργος. Ἀργότερα, οἱ υἱοὶ τοῦ Αἰγύπτου, θέλοντας νὰ σταματήσουν τὴν ἐχθρα ἢ ὁποῖα ὑπῆρχε ἀνάμεσά τους, ζήτησαν τὶς κόρες τοῦ Δαναοῦ σὲ γάμο. Αὐτὲς, κατ'

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Μείνον, ὦ Ὑμνί, μείνον ἀπελήλυθε.

Μείνε Ὑμνί, μείνε. Ἐφυγε...

{ΧΗΝΙΔΑΣ} Σὺ γάρ, ὦ Λεόντιχε, ἀφελῇ παιδίσκην κατεφόβησας ἐπισείων λόφους καὶ ἀπιθάνους ἀριστείας διεξιὼν· ἐγὼ δὲ ἐώρων εὐθύς ὅπως χλωρὰ ἐγένετο ἔτι σου τὰ κατὰ τὸν λοχαγὸν ἐκεῖνα διηγούμενου καὶ συνέστειλε τὸ πρόσωπον καὶ ὑπέφριξεν, ἐπεὶ διακόψαι τὴν κεφαλὴν ἔφη.

Ἐσὺ Λεόντιχε, κατατρόμαξες ἀφελῇ κοπελίτσα κουνώντας λοφία περικεφαλαίων καὶ διηγούμενος ἀπίθανες ἀνδραγαθίες. Ἐγὼ ἀμέσως εἶδα ὅτι ἔγινε χλωμὴ καθὼς διηγούνται ἀκόμα ἐκεῖνα γιὰ τὸν λοχαγὸ καὶ σούφρωσε τὸ πρόσωπο καὶ τρόμαξε ὅταν ἔλεγες ὅτι ἔκοψες τὸ κεφάλι.

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Ὡμην ἐρασμιώτερος αὐτῇ φανεῖσθαι. ἀλλὰ καὶ σὺ με προσαπολώλεκας, ὦ Χηνίδα, τὸ μονομάχιον ὑποβαλὼν.

Νόμιζα ὅτι πρὸ ἀγαπητὸς θὰ τῆς φαινόμουν. Ἀλλὰ καὶ ἐσὺ μὲ κατέστρεψες Χηνίδα, εἰσάγοντας τὴν μονομαχίαν.

{ΧΗΝΙΔΑΣ} Οὐκ ἔδει γὰρ συνεπιψεύδεσθαί σοι ὁρῶντα τὴν αἰτίαν τῆς ἀλαζονείας; σὺ δὲ πολὺ φοβερώτερον αὐτὸ ἐποίησας. ἔστω γάρ, ἀπέτεμες τοῦ κακοδαίμονος Παφλαγόνος τὴν κεφαλὴν, τί καὶ κατέπηξας αὐτὴν ἐπὶ τῆς σαρίσης, ὥστε σου καταρρεῖν τὸ αἷμα;

Δὲν ἔπρεπε νὰ λέω ψέμματα μαζί μ' ἐσένα βλέποντας τὴν αἰτία τῆς ἀλαζονείας; Ἐσὺ ὅμως τὸ ἔκανες αὐτὸ κατὰ πολὺ φοβερότερο. Διότι ἔστω, ἔκοψες τὸ κεφάλι τοῦ κακότυχου Παφλαγόνος, γιατί τὸ ἔμπηξες στὴν σάρισα ὥστε νὰ τρέχῃ τὸ αἷμα ἐπάνω σου;

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Τοῦτο μισρὸν ὡς ἀληθῶς, ὦ Χηνίδα, ἐπεὶ τὰ γε ἄλλα οὐ κακῶς συνεπέπλαστο. ἄπιθι δ' οὖν καὶ πείσον αὐτὴν συγκαθευδήσουσαν.

Αὐτὸ ἀλήθεια [εἶναι] μισρὸ⁷⁴, Χηνίδα, ὅμως τὰ ὑπόλοιπα δὲν ἐπινοήθηκαν κακῶς. Πήγαινε λοιπὸν καὶ πείσε τὴν νὰ κοιμηθῇ μαζί μου.

{ΧΗΝΙΔΑΣ} Λέγω οὖν ὡς ἐψεύσω ἅπαντα γενναῖος αὐτῇ δόξαι βουλόμενος;

Θὰ τῆς πῶ λοιπὸν ὅτι εἶπες σὲ ὅλα ψέμματα θέλοντας νὰ φανῇς σὲ αὐτὴν γενναῖος;

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Αἰσχρὸν, ὦ Χηνίδα.

Ἀτιμωτικό, Χηνίδα.

ἐντολὴν τοῦ πατρός τους, τὴν πρώτη νύκτα τοῦ γάμου τους, σκότωσαν τοὺς συζύγους τους, ἐκτὸς ἀπὸ μία, τὴν Ὑπερμνήστρα ἢ ὅποια ἄφησε τὸν σύζυγό της Λυγκέα νὰ ζήσει.

⁷⁴ Γράφει ἡ Γαλλίδα ἀκαδημαϊκὸς καὶ ἐλληνίστρια Jacqueline De Romilly (1913-2010): «Τὰ κομμένα κεφάλια ὑπάρχουν παντοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Τὰ κεφάλια τῶν ἐχθρῶν ποὺ φέρουν τρόπαια οἱ Σαμουραῖ, τὰ συρρικνωμένα κεφάλια τῶν Ἰνδιάνων τῆς Ἀμερικῆς, ὅλοι οἱ μῦθοι παντοῦ παραδέχονται καὶ ὑμνοῦν τέτοιες συμφορές. Ὁ Ξέρξης διατάζει νὰ κοπῇ τὸ κεφάλι τοῦ Λεωνίδα καὶ νὰ στηθῇ σὲ ἕναν πάσσαλο. Μετὰ τὴν νίκη τῶν Ἑλλήνων στὴς Πλαταιὲς ἕνας Ἕλληνας ζήτησε νὰ ἐπιβληθοῦν τὰ ἴδια στὸν νικημένο ἀρχηγὸ τῶν Περσῶν. Ὁ Πανσανίας ὅμως [στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων] τὸν ἀποπέμπει: "Αὐτὰ τὰ πράγματα ταιριάζουν στοὺς βαρβάρους καὶ ὄχι στοὺς Ἕλληνες"». Ὁ Στράβων ἀγανακτεῖ μὲ τοὺς Βέλγους καὶ τοὺς λοιποὺς βορείους, οἱ ὅποιοι φεύγοντας ἀπὸ τὴν μάχη κρεμοῦν ἀπὸ τὸν αὐχένα τῶν ἵππων τους τὰ κεφάλια τῶν ἐχθρῶν τὰ ὅποια φέρουν στὴν εἴσοδο τῶν πόλεων τους καὶ τὰ τοποθετοῦν σὲ πασσάλους.

{ΧΗΝΙΔΑΣ} Καὶ μὴν οὐκ ἄλλως ἀφίκοιτο. ἐλοῦ τοίνυν θάτερον ἢ μισεῖσθαι ἀριστεὺς εἶναι δοκῶν ἢ καθεύδειν μετὰ Ὑμνίδος ἐψεῦσθαι ὁμολογῶν.

Καὶ ὅμως, δὲν θὰ ἔρθη ἀλλιῶς. Διάλεξε ἐπομένως ἀπὸ τὰ δύο, ἢ νὰ σὲ μισῇ θεωρώντας ὅτι εἶσαι σπουδαῖος ἢ νὰ κοιμηθῇς μαζὶ μὲ τὴν Ὑμνίδα ὁμολογώντας ὅτι εἶπες ψέμματα.

{ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ} Χαλεπὰ μὲν ἄμφω· αἰροῦμαι δ' ὅμως τὴν Ὑμνίδα. ἅπιθι οὖν καὶ λέγε, ὦ Χηνίδα, ἐψεῦσθαι μὲν, μὴ πάντα δέ.

Δυσάρεστα καὶ τὰ δύο. Ἐπιλέγω ὅμως τὴν Ὑμνίδα. Πήγαινε λοιπὸν καὶ πές, Χηνίδα, διέψευσσε μὲν, ὅχι ὅμως ὅλα.

ΔΩΡΙΩΝ ΚΑΙ ΜΥΡΤΑΛΗ

{ΔΩΡΙΩΝ} Νῦν με ἀποκλείεις, ᾧ Μυρτάλη, νῦν, ὅτε πένης ἐγενόμην διὰ σέ, ὅτε δέ σοι τοσαῦτα ἐκόμιζον, ἐρώμενος, ἀνὴρ, δεσπότης, πάντ' ἦν ἐγώ. ἐπεὶ δ' ἐγὼ μὲν αὖτος ἤδη ἀκριβῶς, σὺ δὲ τὸν Βιθυνὸν ἔμπορον εὗρηκας ἐραστήν, ἀποκλείομαι μὲν ἐγὼ καὶ πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκα δακρύων, ὁ δὲ τῶν νυκτῶν φιλεῖται καὶ μόνος ἔνδον ἐστὶ καὶ παννυχίζεται, καὶ κυεῖν φῆς ἀπ' αὐτοῦ.

Τώρα μὲ κλείνεις ἔξω, Μυρτάλη, τώρα, ὅταν ἔγιναι πτωχὸς ἐξ αἰτίας σου, ὅταν σ' ἐσένα τόσα ἔφερνα, ἀγαπητικός, ἄνδρας, κύρης τοῦ σπιτιοῦ, τὰ πάντα ἤμουν ἐγώ. Ἐπειδὴ ἐγὼ πλέον εἶμαι τελείως «στεγνός», ἐσὺ τὸν Βιθυνὸ ἔμπορο βρῆκες ἐραστή καὶ ἐγὼ μένω ἔξω καὶ πρὸ τῶν θυρῶν στάθηκα δακρύζοντας, ἐνῶ αὐτὸς καλοπερνᾷ τις νύκτες καὶ εἶναι μόνος μέσα καὶ τὸν κρατεῖς ὅλην νύκτα καὶ λές ὅτι εἶσαι ἔγκυος ἀπὸ αὐτόν.

{ΜΥΡΤΑΛΗ} Ταῦτά με ἀποπνίγει, Δωρίων, μάλιστα ὁπότεν λέγῃς ὡς πολλὰ ἔδωκας καὶ πένης γεγένησαι δι' ἐμέ. Λόγισαι γοῦν ἅπαντα ἐξ ἀρχῆς ὅποσα μοι ἐκόμισας.

Αὐτὰ μὲ στενοχωροῦν, Δωρίων, περισσότερο ὅταν λές ὅτι ἔδωσες πολλὰ καὶ ἔχεις γίνει πτωχὸς ἐξ αἰτίας μου. Λογαρίασε λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς ὅλα ὅσα ἔφερες σ' ἐμένα.

{ΔΩΡΙΩΝ} Εὖ γε, ᾧ Μυρτάλη, λογισώμεθα. ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος τὸ πρῶτον δύο δραχμῶν τίθει δύο δραχμάς.

Πολὺ καλά, Μυρτάλη, ἃς λογαριαστοῦμε. Ἀρχικά, ὑποδήματα ἀπὸ τὴν Σικυῶνα⁷⁵ [ἀξίας] δύο δραχμῶν. Βάλε δύο δραχμές.

{ΜΥΡΤΑΛΗ} Ἀλλ' ἐκοιμήθης νύκτας δύο.

Κοιμήθηκες ὅμως δύο νύκτες.

{ΔΩΡΙΩΝ} Καὶ ὁπότε ἦκον ἐκ Συρίας, ἀλάβαστρον μύρου ἐκ Φοινίκης, δύο καὶ τοῦτο δραχμῶν νῆ τὸν Ποσειδῶ.

Καὶ ὅταν ἔφτασα ἀπὸ τὴν Συρία, μπουκάλι ἀρώματος ἀπὸ τὴν Φοινίκη, [ἀξίας] καὶ τοῦτο δύο δραχμῶν, μὰ τὸν Ποσειδῶνα.

{ΜΥΡΤΑΛΗ} Ἐγὼ δέ σοι ἐκπλέοντι τὸ μικρὸν ἐκεῖνο χιτῶνιον τὸ μέχρι τῶν μηρῶν, ὡς ἔχοις ἐρέττων, Ἐπικούρου τοῦ πρωρέως ἐκλαθομένου αὐτὸ παρ' ἡμῖν, ὁπότε ἐκάθενδε παρ' ἐμοί.

Καὶ ἐγώ, ὅταν ἐσὺ ἀπέπλευσες, τὸ μικρὸ ἐκεῖνο χιτῶνιο ποὺ ἔφτανε μέχρι τοὺς μηρούς, γιὰ νὰ τὸ ἔχῃς ὅταν κωπηλατῇς, ξεχασμένο σὲ ἐμᾶς ἀπὸ τὸν Ἐπίκουρο τὸν πρωρέα⁷⁶, ὅταν κοιμόταν κοντά μου.

{ΔΩΡΙΩΝ} Ἀπέλαβεν αὐτὸ γνωρίσας ὁ Ἐπίκουρος πρώην ἐν Σάμῳ μετὰ πολλῆς γε, ᾧ θεοί, τῆς μάχης. κρόμμυα δὲ ἐκ Κύπρου καὶ σαπέρδας πέντε καὶ πέρκας τέτταρας, ὁπότε κατεπλεύσαμεν ἐκ Βοσπόρου, ἐκόμισά σοι. τί οὖν; καὶ ἄρτους ὀκτῶ

⁷⁵ Ἐθεωροῦντο τὰ καλλίτερα. Ἡ Σικυῶν ἦταν πόλις κοντὰ στὴν Κόρινθο.

⁷⁶ Πρωρεὺς= Ὁ φύλαξ τῆς πλώρης (ἀξίωμα στὸ ναυτικό). Στὸ σύγχρονο ναυτικό, ὁ ὑπαξιωματικὸς τῶν ἀρμένων, κοινῶς ὁ λοστρόμος.

ναυτικούς ἐν γυργάθῳ ξηρούς καὶ ἰσχάδων βῖκον ἐκ Καρίας καὶ ὕστερον ἐκ Πατάρων σανδάλια ἐπίχρυσα, ᾧ ἀχάριστε· καὶ τυρόν ποτε μέμνημαι τὸν μέγαν ἐκ Γυθίου.

Τὸ πῆρε πίσω ὁ Ἐπίκουρος προσφάτως στήν Σάμο ἀφοῦ τὸ ἀνεγνώρισε, μετὰ πολλῆς βεβαίως, ᾧ θεοί, μάχης. Κρεμμύδια ἀπὸ τὴν Κύπρο καὶ πέντε ρέγκες καὶ τέσσερις πέρκες ἔφερα σ' ἐσένα, ὅταν καταπλεύσαμε ἀπὸ τὸν Βόσπορο. Τί λοιπόν; Καὶ ὀκτῶ ἄρτους ξηρούς ναυτικούς⁷⁷ σὲ κοφίνι καὶ στάμνα μὲ μικρὰ ξερὰ σύκα ἀπὸ τὴν Καρία καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰ Πάταρα⁷⁸ σανδάλια ἐπίχρυσα, ἀχάριστη. Καὶ τυρὶ κάποτε, θυμᾶμαι, τὸ σπουδαῖο, ἀπὸ τὸ Γύθειο.

{ΜΥΡΤΑΛΗ} Πέντε ἴσως δραχμῶν, ᾧ Δωρίων, πάντα ταῦτα.

[Ἀξίας] πέντε ἴσως δραχμῶν, Δωρίων, ὅλα αὐτά.

{ΔΩΡΙΩΝ} Ὡ Μυρτάλη, ὅσα ναύτης ἄνθρωπος ἐδυνάμην μισθοῦ ἐπιπλέων. νῦν γὰρ ἤδη τοίχου ἄρχω τοῦ δεξιοῦ καὶ σὺ ἡμῶν ὑπερορᾶς, πρῶην δὲ ὁπότε τὰ Ἀφροδίσια ἦν, οὐχὶ δραχμὴν ἔθηνκα πρὸ τοῖν ποδοῖν τῆς Ἀφροδίτης σοῦ ἔνεκεν ἀργυρᾶν; καὶ πάλιν τῇ μητρὶ εἰς ὑποδήματα δύο δραχμὰς καὶ Λυδῇ ταύτῃ πολλάκις εἰς τὴν χεῖρα νῦν μὲν δύο, νῦν δὲ τέτταρας ὀβολούς. ταῦτα πάντα συντεθέντα οὐσία ναύτου ἀνδρὸς ἦν.

Ὡ Μυρτάλη, ὅσα ναύτης ἄνθρωπος μπορούσα, πού ταξιδεύω γιὰ μισθό. Τώρα πλέον, τοῦ τοίχου τοῦ δεξιοῦ προϊσταμαι⁷⁹ καὶ ἐσὺ μᾶς περιφρονεῖς, προσφάτως δέ, ὅταν ἦταν τὰ Ἀφροδίσια⁸⁰, δὲν ἄφησα ἀργυρὴ δραχμὴ μπροστὰ στὰ δύο πόδια τῆς Ἀφροδίτης γιὰ ἐσένα; Καὶ πάλι, γιὰ τὴν μητέρα σου δύο δραχμὲς σὲ ὑποδήματα καὶ σ' αὐτὴν τὴν Λυδῇ, πολλὰς φορὲς στὸ χέρι, πότε δύο, πότε τέσσερις ὀβολούς. Ὅλα αὐτὰ ἐὰν βάλῃς μαζί, περιουσία ἀνδρὸς ναύτου ἦταν.

{ΜΥΡΤΑΛΗ} Τὰ κρόμμυα καὶ οἱ σαπέρδαι, ᾧ Δωρίων;

Τὰ κρεμμύδια καὶ οἱ ρέγκες, Δωρίων;

{ΔΩΡΙΩΝ} Ναί· οὐ γὰρ εἶχον πλείω κομίζειν· οὐ γὰρ ἂν ἤρεττον, εἴ γε πλουτῶν ἐτύγχανον. τῇ μητρὶ δὲ οὐδὲ κεφαλίδα μίαν σκορόδου ἐκόμισα πώποτε. ἡδέως δ' ἂν ἔμαθον ἅτινά σοι παρὰ Βιθυνοῦ τὰ δῶρα.

Ναί, διότι δὲν εἶχα νὰ φέρω περισσότερα. Δὲν θὰ κωπηλατοῦσα ἐὰν ἐτύγχανα πλούσιος. Στὴν μητέρα μου δὲν ἔφερα ποτὲ οὔτε μία κεφαλὴ σκόρδου. Εὐχαρίστως ὅμως νὰ μάθαινα ποιὰ [εἶναι] τὰ δῶρα τοῦ Βιθυνοῦ πρὸς ἐσένα.

{ΜΥΡΤΑΛΗ} Τουτὶ πρῶτον ὀρᾶς τὸ χιτώνιον; ἐκεῖνος ἐπρίατο, καὶ τὸν ὄρμον τὸν παχύτερον.

Βλέπεις πρῶτα τοῦτο τὸ χιτώνιον; Ἐκεῖνος τὸ ἀγόρασε καὶ τὸ περιδέραιο τὸ βαρύτερο.

⁷⁷ Ἐννοεῖ τὰ παξιμάδια.

⁷⁸ Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Λυκίας στὴν Μικρὰ Ἀσία.

⁷⁹ Τοίχαρχος= Ὁ ἐπιτηρῶν τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου (βαθμὸς στὸ ναυτικό).

⁸⁰ Ἑορτὲς πρὸς τιμὴν τῆς Ἀφροδίτης. Ὁ χαρακτήρ τῶν ἑορτῶν ἦταν ὁ ἴδιος: Παραδίδονταν οἱ πανηγυριστὲς στὴν χαρὰ καὶ τὴν ἀπόλαυσι τῆς ἡδονῆς.

{ΔΩΡΙΩΝ} Ἐκεῖνος; ἦδεν γάρ σε πάλαι ἔχουσιν.

Ἐκεῖνος; Ἦξερα ὅτι τὸ εἶχες καιρό.

{ΜΥΡΤΑΛΗ} Ἀλλ' ὃν ἦδεις, πολὺ λεπτότερος ἦν καὶ σμαράγδους οὐκ εἶχε. καὶ ἐλλόβια ταυτὶ καὶ δάπιδα, καὶ πρῶν δύο μνᾶς, καὶ τὸ ἐνοίκιον κατέβαλεν ὑπὲρ ἡμῶν, οὐ σάνδαλα Παταρικὰ καὶ τυρὸν Γυθιακὸν καὶ φληνάφους.

Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ὅποιο ἦξερες, ἦταν πολὺ λεπτότερο καὶ δὲν εἶχε σμαράγδια. Καὶ αὐτὰ τὰ σκουλαρίκια καὶ χαλὶ καὶ προσφάτως δύο μνᾶς καὶ τὸ ἐνοίκιο κατέβαλε ὑπὲρ ἡμῶν, ὅχι σανδάλια παταρικὰ καὶ τυρὶ γυθιακὸ καὶ φλυαρίες.

{ΔΩΡΙΩΝ} Ἀλλὰ ἐκεῖνο οὐ λέγεις, οἷω ὄντι συγκαθεύδεις αὐτῷ; ἔτη μὲν ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα πάντως, ἀναφаланτίας καὶ τὴν χροᾶν οἷος κάραβος. οὐδὲ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ὀρᾶς; αἱ μὲν γὰρ χάριτες, ὧ Διοσκόρω, πολλαί, καὶ μάλιστα ὁπόταν ἄδη καὶ ἀβρὸς εἶναι θέλῃ, ὄνος αὐτολυρίζων, φασίν. ἀλλὰ ὄναιο αὐτοῦ ἄξια γε οὕσα καὶ γένοιτο ὑμῖν παιδίον ὅμοιον τῷ πατρὶ, ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς εὐρήσω Δελφίδα ἢ Κυμβάλιον τινα τῶν κατ' ἐμὲ ἢ τὴν γείτονα ὑμῶν τὴν αὐλητρίδα ἢ πάντως τινά. δάπιδας δὲ καὶ ὄρμους καὶ διμναῖα μισθώματα οὐ πάντες ἔχομεν.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο δὲν τὸ λές, ὅτι ὄντας τέτοιος, κοιμᾶσαι μὲ αὐτόν; Ὡς πρὸς τὰ ἔτη, ὁπωςδήποτε ἄνω τῶν πενήντα, φαλακρὸς καὶ στὴν ἐπιδερμίδα ἴδιος ἀστακός. Οὐτε τὰ δόντια του βλέπεις; Οἱ μὲν χάρες του, ὧ Διόσκουροι⁸¹, πολλὰ καὶ περισσότερο ὅταν τραγουδᾷ καὶ θέλῃ νὰ εἶναι τρυφερός, γαῖδαρος ποὺ γκαρίζει, λένε. Ἀλλὰ μακάρι νὰ ὠφεληθῇς ἀπὸ αὐτόν, ἀφοῦ βεβαίως εἶσαι ἄξια καὶ νὰ σᾶς γεννηθῇ παιδί ὅμοιο μὲ τὸν πατέρα. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ὅμως θὰ βρῶ κάποια Δελφίδα ἢ Κυμβάλιον ἀπὸ τὶς δικές μου ἢ τὴν γειτόνισσά σας τὴν αὐλητρίδα ἢ κάποια πάντως. Δὲν ἔχουμε ὅλοι χαλιὰ καὶ περιδέραια καὶ μισθώματα ἄξια δύο μνῶν.

{ΜΥΡΤΑΛΗ} Ὡ μακαρία ἐκείνη, ἣτις ἐραστήν σε, ὧ Δωρίων, ἔξει· κρόμμνα γὰρ αὐτῇ οἴσεις ἐκ Κύπρου καὶ τυρόν, ὅταν ἐκ Γυθίου καταπλέης.

Μακαρία ἐκείνη ἢ ὁποία ἐραστή της, Δωρίων, θὰ σε ἔχη. Διότι κρεμμύδια σε αὐτὴν θὰ φέρῃς ἀπὸ τὴν Κύπρο καὶ τυρὶ, ὅταν καταπλέης ἀπὸ τὸ Γύθειο.

⁸¹ Ὡς ναύτης, ἐπικαλεῖται τοὺς Διοσκόρους, τὸν Κάστορα καὶ τὸν Πολυδεύκη, υἱοὺς τῆς Λήδας, οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο προστάτες τῶν ναυτικῶν.

ΚΟΧΛΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΙΣ

{ΚΟΧΛΙΣ} Τί δακρύεις, ὦ Παρθενί, ἢ πόθεν κατεαγότας τοὺς αὐλοὺς φέρεις;
Γιατί δακρύζεις, Παρθενί, ἢ ἀπὸ ποῦ φέρεις διαλυμένους τοὺς αὐλοὺς;

{ΠΑΡΘΕΝΙΣ} Ὁ στρατιώτης ὁ Αἰτωλὸς ὁ μέγας ὁ Κροκάλης ἐρῶν ἐρράπισέ με αὐλοῦσαν εὐρῶν παρὰ τῇ Κροκάλῃ ὑπὸ τοῦ ἀντεραστοῦ αὐτοῦ Γόργου μεμισθωμένην καὶ τοὺς τε αὐλοὺς μου συνέτριψε καὶ τὴν τράπεζαν μεταξὺ δειπνούντων ἀνέτρεψε καὶ τὸν κρατῆρα ἐξέχεεν ἐπεισπαίσας· τὸν μὲν γὰρ ἀγροῖκον ἐκείνον τὸν Γόργον ἀπὸ τοῦ συμποσίου κατασπάσας τῶν τριχῶν ἔπαιον περιστάντες αὐτός τε ὁ στρατιώτης -Δεινόμαχος, οἶμαι, καλεῖται- καὶ ὁ συστρατιώτης αὐτοῦ· ὥστε οὐκ οἶδα εἰ βιώσεται ὁ ἄνθρωπος, ὦ Κοχλί· αἷμά τε γὰρ ἐρρύη πολὺ ἀπὸ τῶν ρινῶν καὶ τὸ πρόσωπον ὅλον ἐξώδηκεν αὐτοῦ καὶ πελιδνὸν ἐστίν.

Ὁ στρατιώτης ὁ Αἰτωλὸς ὁ ὑψηλός, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὴν Κροκάλῃ, μὲ ἔδειρε εὐρίσκοντάς με νὰ παίζω μουσικὴ κοντὰ στὴν Κροκάλῃ, ἀφοῦ μὲ εἶχε μισθώσει ὁ ἀντίζηλός του Γόργος καὶ μοῦ συνέτριψε καὶ τοὺς αὐλοὺς καὶ τὸ τραπέζι μεταξὺ δειπνούντων ἔκανε ἄνω κάτω καὶ τὸ κρασί χαράμισε μπαίνοντας ὀρμητικῶς. Ἐκείνον τὸν χωριάτη τὸν Γόργο, σέρνοντάς τον ἀπὸ τὰ μαλλιά μακρὰ ἀπὸ τὸ συμπόσιον, κτυποῦσαν στεκόμενοι γύρω-γύρω καὶ ὁ ἴδιος ὁ στρατιώτης -Δεινόμαχος, νομίζω, ὀνομάζεται- καὶ ὁ συστρατιώτης του. Ὡστε δὲν ξέρω ἐὰν θὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος, Κοχλί. Διότι ἔρρεε πολὺ αἷμα ἀπὸ τὴν μύτη καὶ ὅλο του τὸ πρόσωπο πρήστηκε καὶ εἶναι μελανιασμένο.

{ΚΟΧΛΙΣ} Ἐμάνη ὁ ἄνθρωπος ἢ μέθη τις ἦν καὶ παροιμία τὸ πρᾶγμα;
Τρελλάθηκε ὁ ἄνθρωπος ἢ ἦταν τὸ πρᾶγμα κάποια μέθη καὶ φιλονικία στὸ συμπόσιον;

{ΠΑΡΘΕΝΙΣ} Ζηλοτυπία τις, ὦ Κοχλί, καὶ ἔρως ἔκτοπος· ἡ Κροκάλῃ δὲ, οἶμαι, δύο τάλαντα αἰτήσασα, εἰ βούλεται μόνος ἔχειν αὐτήν, ἐπεὶ μὴ ἐδίδου ὁ Δεινόμαχος, ἐκείνον μὲν ἀπέκλεισεν ἦκοντα προσαράξασά γε αὐτῷ τὰς θύρας, ὡς ἐλέγετο, τὸν Γόργον δὲ Οἰνοέα τινὰ γεωργὸν εὖπορον ἐκ πολλοῦ ἐρῶντα καὶ χρηστὸν ἄνθρωπον προσιεμένη ἔπινε μετ' αὐτοῦ καμὲ παρέλαβεν αὐλήσουσαν αὐτοῖς. ἤδη δὲ προχωροῦντος τοῦ πότου ἐγὼ μὲν ὑπέκρεκόν τι τῶν Λυδίων, ὁ γεωργὸς δὲ ἤδη ἀνίστατο ὡς ὀρχησόμενος, ἡ Κροκάλῃ δὲ ἐκρότει, καὶ πάντα ἦν ἡδέα· ἐν τοσοῦτῳ δὲ κτύπος ἠκούετο καὶ βοή καὶ ἡ αὐλῆιως ἠράσσετο, καὶ μετὰ μικρὸν ἐπεισέπεσον ὅσον ὀκτὼ νεανίσκοι μάλα καρτεροὶ καὶ ὁ Μεγαρεὺς ἐν αὐτοῖς. εὐθὺς οὖν ἀνετέτραπτο πάντα καὶ ὁ Γόργος, ὥσπερ ἔφην, ἐπαίετο καὶ ἐπατεῖτο χαμαὶ κείμενος· ἡ Κροκάλῃ δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως ἔφθῃ ὑπεκφυγοῦσα παρὰ τὴν γείτονα Θεσπιάδα· ἐμὲ δὲ ῥαπίσας ὁ Δεινόμαχος, Ἐκφθείρου, φησί, κατεαγότας μοι τοὺς αὐλοὺς προσρίψας. καὶ νῦν ἀποτρέχω φράσουσα ταῦτα τῷ δεσπότῃ· ἀπέρχεται δὲ καὶ ὁ γεωργὸς ὀψόμενός τινας φίλους τῶν ἀστικῶν, οἱ παραδώσουσι τοῖς πρυτανεῦσι τὸν Μεγαρέα.

Κάποια ζηλοτυπία, Κοχλί καὶ ἔρως ἀλλόκοτος. Ἡ Κροκάλῃ, νομίζω, ζητώντας δύο τάλαντα, ἐὰν θέλῃ μόνον αὐτὸς νὰ τὴν ἔχῃ [καί] ἐπειδὴ ὁ Δεινόμαχος δὲν τὰ ἔδινε, ἐκείνον μὲν ἐρχόμενο τὸν ἔκλεισε ἔξω, κλείνοντάς του βεβαίως τὴν πόρτα στὰ μοῦτρα, ὅπως λεγόταν,

πλησιάζουσα ὅμως τὸν Γόργον τὸν Οἰνοέα⁸², κάποιον γεωργὸ εὖπορο, ἐρωτευμένο ἐδῶ καὶ πολὺ καιρὸ καὶ σωστὸν ἄνθρωπο, ἔπινε μαζί του καὶ ἐμένα προσέλαβε γιὰ νὰ τοὺς παίξω αὐλό. Ἀφοῦ ἤδη προχωροῦσε ἡ οἰνοποσία, ἐγὼ ἔπαιζα καὶ τραγουδοῦσα κάτι τῶν Λυδίων⁸³, ὁ γεωργὸς ἤδη σηκωνόταν γιὰ νὰ χορέψῃ, ἡ Κροκάλῃ χειροκροτοῦσε καὶ ὅλα ἦταν εὐχάριστα. Στὸ μεταξὺ κτύπος ἀκουγόταν καὶ βοή καὶ ἡ αὐλόπορτα ἐκρούετο καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο εἰσέβαλαν ἴσα μὲ ὀκτῶ νεαροὶ πολὺ δυνατοὶ καὶ ὁ Μεγαρεὺς⁸⁴ μέσα σὲ αὐτούς. Εὐθὺς λοιπὸν ἀνετράπησαν τὰ πάντα καὶ ὁ Γόργος, ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγα, κτυπιόταν καὶ πατιόταν κείμενος κάτω. Ἡ Κροκάλῃ, δὲν ξέρω πῶς πρόλαβε καὶ διέφυγε στὴν γειτόνισσα Θεσπιάδα. Ἐμένα ἀφοῦ μὲ χαστούκισε ὁ Δεινόμαχος, «Χάσου!», λέει, ῥίχνοντας ἐπάνω μου διαλυμένους τοὺς αὐλοὺς. Καὶ τώρα τρέχω νὰ πῶ αὐτὰ στὸν κύρη τοῦ σπιτιοῦ. Ἀναχωρεῖ καὶ ὁ γεωργὸς βλέποντας κάποιους φίλους ἀπὸ τοὺς πρωτευουσιάνους, οἱ ὅποιοι θὰ παραδώσουν τὸν Μεγαρέα στοὺς πρυτάνεις⁸⁵.

[ΚΟΧΛΙΣ] Ταῦτ' ἐστὶν ἀπολαῦσαι τῶν στρατιωτικῶν τούτων ἐραστῶν, πληγὰς καὶ δίκας· τὰ δὲ ἄλλα ἡγεμόνες εἶναι καὶ χιλιάρχοι λέγοντες, ἦν τι δοῦναι δέη, Περίμεινον, φασί, τὴν σύνταξιν, ὅποταν ἀπολάβω τὴν μισθοφοράν, καὶ ποιήσω

πάντα. ἐπιτριβεῖεν δ' οὖν ἀλαζόνες ὄντες· ἔγωγ' οὖν εὖ ποιῶ μὴ προσιεμένη αὐτοὺς τὸ παράπαν. ἀλιεύς τις ἐμοὶ γένοιτο ἢ ναύτης ἢ γεωργὸς ἰσότημος κολακεύειν εἰδῶς μικρὰ καὶ κομίζων πολλά, οἱ δὲ τοὺς λόφους ἐπισείοντες οὗτοι καὶ τὰς μάχας διηγούμενοι, ψόφοι, ᾧ Παρθενί.

Αὐτὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκομίσης ἀπὸ τούτους τοὺς στρατιωτικοὺς ἐραστῆς,

κτυπήματα καὶ δίκες. Κατὰ τ' ἄλλα, λένε ὅτι εἶναι ἡγεμόνες καὶ χιλιάρχοι, ἐὰν ὅμως χρειαστῇ νὰ δώσουν κάτι, λένε: «Περίμενε τὴν ἀμοιβή, ὅταν λάβω τὸν μισθὸ καὶ θὰ κάνω τὰ πάντα». Βασανίζουν ἐνῶ εἶναι ἀλαζόνες. Ἐγὼ βεβαίως, καλὰ κάνω ποὺ δὲν τοὺς πλησιάζω ὀλωσδιόλου. Μακάρι νὰ μοῦ τύχαινε κάποιος ψαρὰς ἢ ναύτης ἢ γεωργός, ἰσάξιος

⁸² Ἀπὸ τὴν Οἰνόνῃ.

⁸³ Λύδιος τρόπος: Τὸ Λύδιον μέλος. Ἕνας ἀπὸ τοὺς 15 κυριότερους τρόπους (ἰδιαίτερο μουσικὸ ἄκουσμα καὶ κανόνες, βάσει τῶν ὁποίων ὁ μουσικὸς ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ τὴν μουσικὴ σύνθεσι) τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς. Εἰσήχθη ἀπὸ τὴν Λυδίαν καὶ ἐδιδάχθη στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν Ἀλκμάν, ὁ ὅποιος ἦταν ἐφευρέτης του. Ὁ χαρακτήρ τοῦ μουσικοῦ μέλους ἦταν σκληρὸς καὶ αὐστηρὸς στὴν ἀρχή, κατόπιν ὅμως, σύμφωνα μὲ τὸν Πλάτωνα, ἡδονικὸς καὶ νωχελής.

⁸⁴ Τὸν κοροϊδεύει ὡς ἄνθρωπο θρασὺ καὶ προκαλὼν φόβο. Αὐτὸ ἴσως ἔχη σχέση μὲ τὸ πῶς ἀντιμετώπιζαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Μεγαρεῖς, λόγῳ τῶν διαρκῶν διαμαχῶν, ἀρχικῶς γιὰ τὴν κατοχὴ τῆς Σαλαμῖνος καὶ στὴν συνέχεια γιὰ τὴν κυριαρχία στὸ θαλάσσιο ἐμπόριο, οἱ ὅποιες ἀπετέλεσαν τελικῶς ἀφορμὴ γιὰ τὸ ξέσπασμα τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου.

⁸⁵ Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, πρυτάνεις ἦταν τὰ πενήντα μέλη τῆς Βουλῆς, τὰ ὁποία ἀνῆκαν στὴν πρυτανεύουσα φυλὴ, δηλαδή, τὸ βουλευτικὸ σῶμα τὸ ὁποῖο ἦταν ὑπεύθυνο γιὰ τὶς διοικητικὲς ὑποθέσεις τῆς πολιτείας.

στὸ νὰ κολακεύῃ, γνωρίζοντας λίγα καὶ φέρνοντας πολλά. Αὐτοὶ ὅμως, κουνώντας τὰ λοφία καὶ διηγούμενοι τὶς μάχες, πολὺς θόρυβος γιὰ τὸ τίποτε, Παρθενί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- 1) Άγγελος Σακκέτος, Οί Έλληνίδες τῆς ἀρχαιότητος, ἐκδ. Λιακόπουλος, Θεσσαλονίκη 2003.
- 2) Άννα Τζιροπούλου-Εὐσταθίου, Έλληνικὴ Ἀγωγή - Μαθήματα Ἀρχαίας Έλληνικῆς Γλώσσης (Α', Β', Γ' κύκλου σπουδῶν), ἐκδ. Γεωργιάδης, Ἀθῆναι 2001.
- 3) Άννα Τζιροπούλου-Εὐσταθίου, Έλληνικὴ Ἀγωγή - Μαθήματα Ἀρχαίας Έλληνικῆς Γλώσσης - Βιβλίο Καθηγητοῦ καὶ Μελέτης (Α', Β', Γ' κύκλου σπουδῶν), ἐκδ. Γεωργιάδης, Ἀθῆναι 2000.
- 4) Ἀδωνις Γεωργιάδης, Ὀμοφυλοφιλία στὴν ἀρχαία Ελλάδα: Ὁ μῦθος καταρρέει, ἐκδ. Γεωργιάδης, Ἀθῆναι 2002.
- 5) Christopher Faraone, Ἀρχαία ἑλληνικὴ ἐρωτικὴ μαγεία, ἐκδ. Παπαδήμας, Ἀθῆναι 2004.
- 6) Laura McClure & Christopher Faraone, Prostitutes and Courtesans in the Ancient World, The University of Wisconsin Press, Madison 2006.
- 7) Νεώτερον ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικὸν «ΗΛΙΟΥ».
- 8) Derek Collins, Trial of Theoris of Lemnos: A 4th century witch or folk healer? The Western folklore (ἐργασία δημοσιευμένη στὸ διαδίκτυο).
- 9) Richard Rudgley, Witches' ointments (ἄρθρο δημοσιευμένο στὸ διαδίκτυο).
- 10) Σύμπακτος δίσκος «Thesaurus Linguae Graecae» (T.L.G.):
 - Lucianus Soph., Dialogi meretricii.
 - Scholia in Lucianum, Scholia veterana et recentiora Arethae.
- 11) Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνσις <http://www.mikrosapoplous.gr/tools/tools.html> (πρόγραμμα - ἐργαλεῖον ἐξαγωγῆς κειμένων ἀπὸ τὸν T.L.G.)
- 12) Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνσις <http://www.apologitis.com> (πληροφορίες γιὰ τὶς ἐταῖρες).
- 13) Magenta, Ἡλεκτρονικὸ Λεξικὸ Ἀρχαία-Νέα / Νέα-Ἀρχαία Έλληνικά.
- 14) Δημήτριος Δημητράκος, Μέγα Λεξικὸν Ὅλης τῆς Έλληνικῆς Γλώσσης, ἐκδ. Δομή, Ἀθῆναι.
- 15) Πάπυρος, Μέγα Λεξικὸ τῆς Έλληνικῆς Γλώσσης, 2005.
- 16) Έλληνικὰ Γράμματα - LexiGramm, Έλληνογνωσία, 2005.

